

Hem>Familjefrågor och arv>Föräldraansvar – vårdnad och umgängesrätt

Föräldraansvar – vårdnad och umgängesrätt

Med föräldraansvar menas alla rättigheter och skyldigheter gentemot ett barn och dess egendom. Begreppet kan variera mellan EU-länderna men omfattar i regel vårdnad och umgängesrätt. Om ni är ett internationellt par med ett eller flera barn och ska separera, måste ni bestämma vem som ska få vårdnaden om barnen.

Var ska ni börja?

Vad är vårdnad? Vad är umgängesrätt?

Om föräldrarna lever tillsammans har de vanligtvis gemensam vårdnad om barnen. Om föräldrarna skiljer sig eller separerar måste de bestämma hur detta ansvar ska utövas i framtiden.

Föräldrarna kan besluta att barnet ska bo växelvis hos båda föräldrarna, eller med en förälder. I det senare fallet har den andra föräldern vanligtvis rätt att besöka barnet vissa tider.

Vårdnadsrätt omfattar också andra rättigheter och skyldigheter som hänger samman med barnets utbildning och omvårdnad, inklusive rätten att ta hand om barnet och hans/hennes tillgångar. Föräldrarna har i regel föräldraansvaret för ett barn, men föräldraansvar kan också ges till en institution som barnet har anförtratts till.

Vem beslutar om vårdnad och umgängesrätt?

Föräldrarna kan besluta om dessa frågor genom ömsesidig överenskommelse. En medlare eller advokat kan hjälpa till om föräldrarna inte kan komma överens. Klicka på länken längst ner på den här sidan för att hitta en medlare.

Om föräldrarna inte kan komma överens kan de behöva gå till domstol. Domstolen får besluta att båda föräldrarna ska ha vårdnaden om barnet (gemensam vårdnad) eller att den ena föräldern ska ha vårdnaden (ensam vårdnad). Om det endast är den ena föräldern som har vårdnaden kan domstolen besluta om umgängesrätt för den andra föräldern.

Om det rör sig om ett internationellt par finns det EU-regler som fastställer vilken domstol som är behörig att handlägga ärendet. Klicka på länken längst ner på den här sidan för att hitta en ansvarig domstol.

Huvudsyftet är att undvika att båda föräldrarna kontaktar domstolen i sitt eget land med följd att två avgöranden meddelas om samma sak. Principen är att den behöriga domstolen är domstolen i det land där barnet har sin hemvist.

Kommer domstolens beslut att verkställas i ett annat EU-land?

En mekanism för erkännande och verkställighet av beslut säkerställer att domstolens avgörande tillämpas i andra EU-länder när det väl har meddelats. Detta gör det lättare för personer med föräldraansvar att utöva sina rättigheter.

En dom om umgängesrätt ska erkännas i en annan medlemsstat utan att det krävs något särskilt förfarande. Syftet är att stödja relationen mellan barnet och båda föräldrarna.

Vika EU-regler gäller?

Reglerna för att hantera gränsöverskridande frågor mellan barn och deras föräldrar finns i [Bryssel IIa-förordningen](#). Dessa regler gäller för alla barn, oavsett om de är födda inom äktenskapet eller inte. Bryssel IIa-förordningen är hörnstenen i EU:s rättsliga samarbete i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar. Förordningen har sedan den 1 mars 2005 tillämpats i alla EU-länder utom Danmark.

Om du vill läsa fördjupad information från ett visst land väljer du det landets flagga.

Länkar

[Hitta en medlare](#)

[Hitta den behöriga domstolen](#)

[Läs broschyren](#)

Senaste uppdatering: 18/01/2019

Den här sidan sköts av Europeiska kommissionen. Informationen på denna sida avspeglar inte nödvändigtvis Europeiska kommissionens officiella ståndpunkt. Kommissionen påtar sig inte något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. Vänligen läs den rättsliga informationen för upplysningar om upphovsrätten till EU-sidor.

Föräldraansvar - Belgien

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

Föräldraansvar är en rättslig mekanism för att skydda och företräda barn tills de blir myndiga eller underhållsskyldigheten upphör. Föräldraansvaret omfattar både barnets person och tillgångar. Föräldraansvar regleras av artiklarna 371–387ter och 203 i civillagen (*Code civil / Burgerlijk Wetboek*).

Föräldraansvaret utövas automatiskt av barnets lagliga föräldrar, dvs. de personer som enligt lag anses vara föräldrar på grund av sitt faderskap, moderskap eller medmoderskap genom blodsband, adoption eller lag. Om de biologiska föräldrarna inte erkänns som lagliga föräldrar saknar de föräldraansvar.

Barn kvarstår under faderns och moderns förmyndarskap tills de uppnår myndighetsålder (18 år) eller tills föräldrarnas underhållsskyldighet upphör.

Föräldrarna har ansvaret för beslut om hur barnets boende ska organiseras och beslut i frågor som rör barnets underhåll, hälsa, tillsyn, utbildning,

yrkesutbildning eller utveckling (artikel 203 i civillagen).

När det gäller de olika aspekterna av föräldraansvaret skiljer man mellan myndighet över barnets person, förvaltning av barnets tillgångar och slutligen vissa rättigheter som hänger samman med föräldraansvaret. Förmyndarskapet över barnets person delas upp i vårdnadsrätten, som består i att "bo" tillsammans med barnet (dvs. att vårda barnet, ha tillsyn över det och fatta beslut om dess utbildning till följd av att barnet bor hos föräldern), och rätten till utbildning, som består i att fatta beslut som rör barnets underhåll, utbildning och yrkesutbildning. När det gäller förvaltningen av barnets tillgångar skiljer man rätten att förvalta barnets tillgångar och den lagliga nyttjanderätten till barnets tillgångar. I vissa fall kan föräldrar även ha befogenheter i fråga om barnets äktenskap, adoption och myndighetsålder.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldraansvaret för ett barn?

Föräldraansvaret över det minderåriga barnets person utövas normalt av båda föräldrarna gemensamt. Oavsett om föräldrarna lever tillsammans eller inte, eller om de är gifta eller inte, utövar de gemensamt de olika befogenheter som hänger samman med föräldraansvaret, om släktskapet med barnet har fastställts för dem båda (artiklarna 373 och 374 i civillagen).

Om släktskapet inte har fastställts för den ena föräldern eller om en av dem har avlidit, är frånvarande eller inte är i stånd att ge uttryck för sin mening, utövar den andra föräldern ensam föräldraansvaret.

Gentemot tredje man (som handlar i god tro) anses var och en av föräldrarna handla med den andra förälderns medgivande när de ensamma utövar föräldraansvaret (artikel 373 i civillagen).

Om föräldrarna inte kan komma överens om hur barnets boende ska organiseras, eller när det gäller viktiga beslut om barnets hälsa, utbildning, yrkesutbildning, fritid eller i religiösa eller filosofiska frågor, eller om föräldrarnas överenskommelse verkar strida mot barnets intressen, kan familjedomstolen (*tribunal de la famille / familierechtbank*) ge en av föräldrarna ensam vårdnad om barnet.

I så fall behåller den andra föräldern på vissa bestämda villkor 1) rätten att utöva tillsyn över barnets uppfostran, dvs. rätten att hållas informerad om barnets situation och rätten att vända sig till behörig familjedomstol om han eller hon anser att den andra föräldern inte har handlat i barnets intresse, och 2)

umgängesrätten med barnet. Umgängesrätten kan endast vägras om synnerliga skäl föreligger (artikel 374 i civillagen).

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldraansvar över sina barn?

Om varken fadern eller modern kan utöva föräldraansvaret ställs barnet under förmyndare (artikel 375 i civillagen).

4 Hur fastställs föräldraansvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Föräldrarnas separation eller skilsmässa har i princip ingen inverkan på föräldraansvaret. Den lagfästa principen är att barnets båda föräldrar gemensamt utövar föräldraansvaret (se punkt 2). Det innebär att var och en av föräldrarna utövar, och kan fortsätta att utöva, föräldraansvaret och att ingen av dem ensam kan fatta beslut som hindrar den andra föräldern från att utöva sina rättigheter. Varje förälder måste således få den andra förälderns samtycke för att kunna agera. När det t.ex. gäller hur barnets boende ska organiseras fattar emellertid den förälder som barnet bor hos beslut om de dagliga rutinerna, barnets uppförande osv.

Föräldrarna kan enas om formerna för utövandet av föräldraansvaret, förutsatt att detta ligger i barnets intresse.

I annat fall måste ärendet hänskjutas till familjedomstolen. Denna kan ge en av föräldrarna ensam vårdnad om barnet (se punkt 2).

Hur barnets boende ska organiseras, barnets folkbokföringsort samt föräldrarnas bidrag till barnets underhåll, utbildning och yrkesutbildning måste också fastställas.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldraansvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Föräldrarna är inte skyldiga att vända sig till familjedomstolen utan kan ingå ett avtal som reglerar deras föräldraansvar över barnet. Föräldrarna kan när som helst, inklusive under en rättsprocess, få hjälp med detta genom att få tillgång till en ackrediterad och utbildad medlare (advokat, notarie eller annan ackrediterad medlare) (artikel 1730 i processlagen (*Code judiciaire / Gerechtelijk Wetboek*)).

Om de vid behov önskar verkställa beslutet bör de inge avtalet till behörig familjedomstol, som undersöker om detta ligger i barnets intresse.

Vid äktenskapsskillnad till följd av djup och varaktig söndring i äktenskapet (se faktabladet "Äktenskapsskillnad – Belgien") kan parterna när som helst under förfarandets gång begära att domstolen ska godkänna avtalet om interimistiska åtgärder rörande barnen. Domstolen kan vägra att godkänna avtalet om det strider mot barnens bästa.

Vid äktenskapsskillnad i samförstånd (se faktabladet "Äktenskapsskillnad – Belgien") ska parterna i avtal som ingås före äktenskapsskillnaden ange vad som ska gälla i fråga om föräldraansvaret (utövandet av föräldraansvaret, umgängesrätten, förvaltning av barnets tillgångar) samt respektive parts bidrag till barnets underhåll, utbildning och yrkesutbildning, både under skilsmässoprocessen och därefter. Den allmänna åklagaren avger ett yttrande och familjedomstolen kan upphäva eller ändra bestämmelser som strider mot minderåriga barns bästa. Familjedomstolen meddelar dom på äktenskapsskillnad och godkänner avtalen om minderåriga barn.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldraansvaret?

När en ansökan görs informerar registratören parterna att de kan använda sig av medling, förlikning eller på annat sätt lösa tvisten i godo (artikel 1253ter/1 i processlagen). Dessutom kan domaren när som helst föreslå parterna att undersöka om tvisten inte kan lösas med hjälp av förlikning eller medling. Om parterna enas kan domaren vilandeförklara målet så att parterna kan undersöka om de kan nå en överenskommelse eller om tvisten kan lösas med hjälp av medling. Målet kan även hänskjutas till avdelningen för uppgörelser i godo (artikel 1253ter/3 i processlagen)

Om parterna når en överenskommelse godkänner domstolen överenskommelsen, förutsatt att den inte uppenbart strider mot barnets bästa (artikel 1253ter/2 i processlagen).

Alla parter kan dessutom föreslå utomrättslig medling (artikel 1730 i processlagen). Ett avtal som ingås med hjälp av en godkänd medlare kan också godkännas på de villkor som anges ovan.

Slutligen är det inget som hindrar att parterna anlitar sakkunniga (socialassistenter, psykologer, barnpsykiatriker) för att få ett sakkunnigutlåtande, eller begär att en sakkunnig ska delta vid domstolsförhandlingen. I en rättsprocess kan åklagaren begära information från socialtjänsten om barnen, och familjedomstolen tar hänsyn till de synpunkter som barnen framför (artikel 1253ter/6 i processlagen).

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Om föräldrarna inte kan enas, eller endast delvis kan enas, eller om föräldrarnas avtal strider mot barnets bästa, beslutar familjedomstolen hur föräldrarnas avtal ska utövas. Domstolen tar hänsyn till de önskemål som respektive förälder har gett uttryck för, och till barnets önskemål om detta är tillräckligt gammalt, samt de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet. Domstolen kan bland annat fatta beslut om följande frågor:

– Om föräldrar ska ha ensam eller gemensam vårdnad om barnet (se punkt 2).

– Var barnet ska folkbokföras (dvs, dess hemvist).

– Hur barnets boende ska organiseras. (Om föräldrarna inte kan enas i denna fråga och de har gemensam vårdnad om barnet är förstahandsalternativet att barnet bor lika mycket hos båda föräldrarna om minst en av föräldrarna begär detta. Om detta inte är den lämpligast lösningen kan förlängd boendetid eller andra former bli aktuella. Familjedomstolen tar hänsyn till de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet och barnets och föräldrarnas intressen).

– Underhållsbidrag (varje förälder måste, efter förmåga, betala kostnaderna för barnets boende, underhåll, hälsa, tillsyn, utbildning, yrkesutbildning och utveckling).

Familjedomstolen kan även behöva fatta beslut om barnets utbildning och yrkesutbildning. Parterna kan även hänskjuta specifika frågor till domstolen, t.ex. fördelningen av lovperioder mellan föräldrarna, uppdelningen av vissa utgifter, skolinskrivning osv. Detta beror på omständigheterna i det enskilda fallet.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

Det förhållandet att en av föräldrarna har ensam vårdnad innebär inte att denne har ensam beslutsrätt om allt som rör barnet. Man måste ta hänsyn till vad som överenskommit i det enskilda fallet. Den andra föräldern behåller dessutom rätten att utöva tillsyn över barnets uppfostran (se punkt 2).

Att flytta med barnet utan att meddela den andra föräldern kan få konsekvenser för barnets boende, umgängesrätten m.m. Den part som inte har underrättats om detta eller som inte går med på detta kan vända sig till familjedomstolen (artiklarna 374 och 387 bis i civillagen) eller, i brådskande fall, till den domstol som beslutar om interimistiska åtgärder (*juge des référés / kortgedingrechter*) (artikel 584.4 i processlagen).

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

(Se punkt 2). Detta betyder att de båda har och fortsatt kommer att ha de rättigheter som följer av föräldrarnas avtal (omvårdnaden om barnet, utövandet av barnets rätt till utbildning, utövandet av rätten att förvalta och nyttja barnets tillgångar), och att ingen av föräldrarna ensam får fatta ett beslut som hindrar den andra föräldern från att utöva sina rättigheter. Varje förälder måste således få den andra förälderns samtycke för att kunna agera. När det gäller t.ex. vårdnaden om barnet ska emellertid den förälder hos vilken barnet bor fatta de beslut som är nödvändiga i fråga om dagliga rutiner, umgängesregler osv. Vad beträffar en tredje man (som handlar i god tro) anses var och en av föräldrarna agera med den andra förälderns samtycke när han eller hon ensam utför en handling med stöd av föräldrarnas avtal (artikel 373 i civillagen).

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldrarnas ansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

Enligt artikel 572bis.4 i processlagen prövar familjedomstolar ansökningar som rör föräldrarnas ansvar, hur barnets boende ska organiseras eller umgängesrätt när det gäller minderåriga barn. Vilka handlingar som ska bifogas ansökan beror på vilken typ av talan som väcks.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Vissa mål som omfattas av familjedomstolens behörighet, t.ex. mål om föräldrarnas ansvar, hur barnets boende ska organiseras eller umgängesrätt, betraktas i lagen som brådskande mål och talan kan väckas genom kontradiktorisk ansökan, stämningsansökan eller gemensam ansökan. I sådana mål meddelas ett interimistiskt beslut. Vid en stämningsansökan är fristen minst två dagar (se artikel 1035.2 i processlagen). I andra fall måste den inledande förhandlingen äga rum högst 15 dagar från det att ansökan ingavs till domstolskansliet (artikel 1253ter/4.2 i processlagen).

I alla mål som rör minderåriga barn måste parterna närvara personligen, inte bara vid den inledande förhandlingen utan även vid förhandlingar där frågor beträffande barnen diskuteras och vid förhandlingar där muntliga yttranden avges (artikel 1253ter.2 första och andra stycket i processlagen). Minderåriga barn har dessutom rätt att yttra sig i relevanta frågor som rör föräldrarnas ansvar, boendearrangemang och umgängesrätt (artikel 1004/1.1 i processlagen).

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

De allmänna bestämmelserna på området gäller (se faktabladet "Rättshjälp – Belgien").

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldrarnas ansvar?

Vid äktenskapsskillnad i samförstånd där parterna har enats om villkoren för utövandet av föräldrarnas ansvar, åklagarmyndigheten har avgett ett yttrande och familjedomstolen har godkänt avtalen och beviljat äktenskapsskillnad, saknas i princip grunder för överklagande.

I andra fall kan ett beslut om föräldrarnas ansvar överklagas inom en tidsfrist som normalt är en månad. Denna tidsfrist löper från och med delgivningen eller tillkännagivandet av domen (överklagande av ett beslut som meddelats efter en ensidig ansökan från en av parterna). Ibland skjuts meddelandet av domen upp (t.ex. på den allmänna åklagarens begäran) så att tidsfristen kan förlängas.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldrarnas ansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Den familjedomstol som har fastställt barnets boendeperioder hos respektive förälder eller som har fastställt en förälders eller tredje parts umgängesrätt kan besluta om eventuella tvångsåtgärder för att verkställa beslutet (artikel 387ter.1 femte stycket i processlagen). Domstolen ska fastställa hur dessa åtgärder – som ska ta hänsyn till barnets bästa – ska utformas liksom villkoren för deras genomförande, och ska vid behov utse de personer som ska ha rätt att åtfölja exekutionstjänstemannen när beslutet ska verkställas. Domstolen kan fastställa ett vite för att säkerställa att beslutet följs.

15 Hur får jag ett beslut om föräldrarnas ansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

I kraft av förordning (EG) nr 2201/2003, känd som Bryssel IIa-förordningen, erkänns sedan den 1 mars 2005 i princip automatiskt alla beslut om föräldrarnas ansvar som fattats i en medlemsstat (utom i Danmark) fullt ut. Förutom vid beslut om umgängesrätt och beslut om återlämnande av bortförda barn måste emellertid en ansökan om verkställighetsförklaring inges till familjedomstolen innan ett beslut kan verkställas. Familjedomstolen meddelar sitt beslut i form av ett interimistiskt beslut.

Detta förenklade förfarande tillämpas emellertid inte på beslut som har fattats före detta datum utanför ett skilsmässoförfarande. I sådana fall bör det ordinarie förfarandet för erkännande och verkställighet följas.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldrarnas ansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

Varje berörd person kan vända sig till familjedomstolen för att begära att ett beslut som meddelats i utlandet inte ska erkännas. Familjedomstolen kan förklara ärendet vilande om det berörda beslutet har överklagats i ursprungslandet.

17 Vilken lag tillämpas i föräldrarnas ansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

De belgiska domstolarna tillämpar i princip lagen i det land där barnet har hemvist.

Lagen i den stat där barnet är medborgare tillämpas emellertid om lagen i det land där barnet har hemvist inte gör det möjligt att sörja för det nödvändiga skyddet av barnets person eller tillgångar. Belgisk lag tillämpas om det skulle visa sig materiellt eller juridiskt omöjligt att vidta de åtgärder som föreskrivs i tillämplig utländsk lag.

Senaste uppdatering: 28/06/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Föräldransvar - Bulgarien

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldransvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldransvar?

I bulgarisk lagstiftning är de juridiska termerna för föräldransvar och vårdnad "förälders rättigheter och skyldigheter" respektive "utövande av förälders rättigheter". Dessa begrepp omfattar en förälders samtliga rättigheter och skyldigheter gentemot sina underåriga barn.

I bulgarisk lag skiljer man på underåriga barn under 14 års ålder och underåriga barn mellan 14 och 18 år. En förälders rättigheter gäller för båda åldersgrupperna.

Om ett barn är adopterat gäller samma rättigheter och skyldigheter som för biologiska barn i fråga om det adopterade barnet och dennes släktingar i rakt nedstigande led å ena sidan, och adoptivföräldern och dennes släktingar å andra sidan. Däremot har det adopterade barnets släktingar i rakt uppstigande led och dess biologiska släktingar inte längre några rättigheter eller skyldigheter efter adoptionen.

När en domstol meddelar en dom om äktenskapsskillnad måste den samtidigt besluta om utövandet av föräldrarnas rättigheter gentemot, personliga relationer till och försörjning av barnen i äktenskapet samt om användningen av familjehemmet. Domstolen ska hela tiden ta hänsyn till barnens bästa.

Den avgör vilken av de f.d. makarna som ska tilldelas föräldrarättigheterna och beslutar om olika åtgärder i samband med utövandet av dessa rättigheter, de personliga relationerna mellan barn och föräldrar och barnens försörjning. När domstolen avgör vilken förälder som ska utöva rättigheterna gentemot barnen tar den hänsyn till alla omständigheter och barnens bästa. Den hör både föräldrarna och barnen, om dessa är över 10 år.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldransvaret för ett barn?

I regel utövar båda föräldrar rättigheterna gentemot sina barn på ett solidariskt sätt.

Lagen innehåller uttryckliga bestämmelser om mor- och farföräldrars rätt till kontakt med sina barnbarn.

Underåriga barn måste bo tillsammans med sina föräldrar, utom om det finns särskilda skäl som talar emot detta. Om så inte är fallet beslutar domstolen, på begäran av föräldrarna och efter att ha hört barnet, om det är över 10 år, att barnet ska återlämnas till föräldrarna.

En förälder kan på egen hand företräda ett barn under 14 år och godkänna rättsliga åtgärder för barn mellan 14 och 18 år, men bara om detta ligger i barnets intresse.

Fast och lös egendom som tillhör ett underårigt barn, utom lättförstörbara varor, kan överlåtas, pantsättas eller på andra sätt avyttras med godkännande från distriktsdomstolen på den ort där barnet har sin hemvist, endast i de fall det är nödvändigt eller tydligt ligger i barnets intresse. Gåvor, avsägelse av rättighet, lån och ställande av säkerhet för en annan persons skulder genom löfte, hypotekslån eller garanti från ett underårigt barn är ogiltiga.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldransvar över sina barn?

Om en förälders beteende utgör ett hot mot barnets person, uppföstran, hälsa eller egendom vidtar distriktsdomstolen relevanta åtgärder för att skydda barnets intressen, antingen på eget initiativ eller på begäran av den andra föräldern eller en åklagare. Vid behov placeras barnet i lämpligt boende.

Sådana åtgärder vidtas också om föräldern är oförmögen att utöva sina rättigheter gentemot sitt barn på grund av långvarig fysisk eller psykisk sjukdom, långvarig bortavaro eller ett annat objektivt skäl. En förälder kan fräntas sina rättigheter i följande särskilt allvarliga fall: om han eller hon inte tar hand om barnet och underlåter att betala underhåll under en längre period utan giltigt skäl eller om han eller hon har placerat barnet på en specialiserad institution och inte hämtat barnet inom sex månader efter den dag då barnet skulle ha hämtats.

Talan om att avsluta en förälders rättigheter väcks vid distriktsdomstol, antingen på domstolens eget initiativ eller på begäran av den andra föräldern eller en åklagare. I samtliga fall då en förälders rättigheter begränsas eller avslutas beslutar domstolen också hur de personliga kontakterna mellan barn och föräldrar ska utformas.

Domstolen kan återge en förälder hans eller hennes rättigheter om omständigheterna förändras eller på föräldrarnas begäran.

Domstolen meddelar på eget initiativ myndigheterna i den kommun där föräldern är bosatt om avslutande av en förälders rättigheter så att en förmyndare (för barn mellan 14 och 18 år) eller en vårdnadshavare (för barn under 14 år) kan utses. Domstolen underrättar också de kommunala myndigheterna om en förälder återfår sina rättigheter.

På begäran av sociala myndigheter kan domstolen besluta att ett barn inte ska bo hos sin familj. Detta gäller om föräldrarna är döda eller okända, har frångått sina rättigheter i förhållande till barnet, har begränsade sådana rättigheter eller inte har tagit hand om barnet under en längre tid av objektiva skäl eller utan giltiga skäl samt om barnet är utsatt för våld i hemmet och det finns ett allvarligt hot mot barnets fysiska, mentala, moraliska, intellektuella eller sociala utveckling. Barnet placeras då på en social institution eller hos en fosterfamilj, bl.a. i fall som omfattas av artikel 11 i Haagkonventionen från 1996 om skydd av barn.

Domstolen kan besluta att ett barn ska placeras hos släktingar, i en fosterfamilj eller på en specialiserad institution. I avvaktan på domen ska socialmyndigheten på den ort där barnet för tillfället har sin hemvist placera barnet i tillfälligt boende.

4 Hur fastställs föräldransvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Om föräldrar som bor tillsammans inte kan komma överens i frågor som gäller deras rättigheter som föräldrar hänvisas ärendet till distriktsdomstolen som hör föräldrarna och, vid behov, barnet. Domen kan överklagas i enlighet med allmänna bestämmelser.

Om föräldrarna inte bor ihop och inte kan komma överens om vem som ska ha vårdnaden om barnet, avgörs tvisten av distriktsdomstolen på den ort där barnet har sin hemvist. Domstolen fattar sitt beslut efter att ha hört barnet, om han eller hon är minst 10 år. Domen kan överklagas i enlighet med allmänna bestämmelser.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldransvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Föräldrar kan sluta avtal utanför domstol om tilldelning och utövande av sina rättigheter samt om barnets umgänge med den förälder som inte har vårdnaden. Dessa avtal är emellertid inte rättsligt bindande. Även om ett avtal av denna typ har slutits kan en förälder väcka talan vid domstol om sina rättigheter eller umgänge med barnet. Domstolen beslutar hur föräldrarnas rättigheter ska utövas från denna tidpunkt, oberoende av avtal som slutits utanför domstol. Samma regler gäller för barnets umgänge med en förälder som inte har vårdnad om barnet och inte bor tillsammans med honom eller henne.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldransvaret?

Enligt lagen om medling kan medling tillämpas vid familjekonflikter, men ett avtal om föräldrarnas rättigheter blir inte rättsligt bindande förrän en domstol har godkänt det i enlighet med civilprocesslagen.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

En domare kan fatta beslut i alla frågor som tas upp i domstol, exempelvis var barnet ska ha sin hemvist, vilken förälder som ska utöva föräldrarättigheterna, hur kontakten mellan barnet och den andra föräldern ska se ut, den andra förälderns umgängesrätt, anspråk på underhåll, val av skola, barnets namn osv. Se även svaren avseende frågorna 3 och 4 ovan.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

I regel fattar den förälder som utövar rättigheterna beslut som rör barnets dagliga liv, till exempel vilken skola barnet ska gå i. I vissa fall krävs båda föräldrarnas medgivande, exempelvis när identitetshandlingar utfärdas för barnet eller när barnet lämnar landet, oavsett resans längd och anledning och även vid semesterresor.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Om föräldrarna inte bor tillsammans måste domstolen besluta vem av dem som ska utöva rättigheterna och hur kontakten med den andra föräldern ska ske. Utan att det påverkar ovanstående finns inga begränsningar för domstolsavtal mellan föräldrarna om mer omfattande arrangemang för kontakt mellan barnet och den andra föräldern som är mer långtgående än vad som är brukligt. Enligt rättspraxis och vad som normalt godtas av parter i äktenskapsmål beslutas som regel att barnet ska tillbringa två eller fler arbetsfria dagar per månad och ett bestämt antal veckor under skollov tillsammans med den andra föräldern.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

Distriktsdomstolen på den ort där svaranden har sin hemvist är behörig i dessa ärenden. Om ansökan även gäller anspråk på underhåll för barn kan sökanden också lämna in ansökan till domstolen på den ort där han eller hon har sin hemvist.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Ärenden som rör föräldrars rättigheter hanteras enligt det allmänna domstolsförfarandet.

Om ärendet tas upp inom ramen för ett förfarande om äktenskapskillnad kan föräldrarna begära att domstolen beslutar om tillfälliga åtgärder gällande utövandet av föräldrarnas rättigheter och umgänget med den andra föräldern.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Parterna i målet kan få rättshjälp enligt de allmänna reglerna och villkoren för beviljande av rättshjälp i lagen om rättshjälp.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Distriktsdomstolens beslut kan överklagas vid den regionala domstolen enligt de allmänna reglerna inom två veckor från det att en kopia av domstolens beslut har mottagits.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Domstolsbeslut verkställs i enlighet med civilprocesslagen. Denna innehåller uttryckliga bestämmelser om skyldigheten att utföra eller underlåta att utföra vissa handlingar och om skyldigheten att överlämna barnet. Domen verkställs av en offentlig eller privat exekutionstjänsteman som valts av sökanden.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Tillämplig lagstiftning är rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar och artikel 621 i civilprocesslagen (som trädde i kraft den 24 juli 2007).

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

Tillämplig lagstiftning är rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar och artikel 622 i civilprocesslagen (som trädde i kraft den 24 juli 2007).

Distriktsdomstolen på den ort där den andra parten har sin hemvist har allmän behörighet eller, om denna person inte har någon permanent adress i Bulgarien, på den ort där den berörda parten har sin hemvist. Om den berörda parten inte har sin hemvist i Bulgarien är stadsdomstolen i Sofia behörig. Ansökan om godkännande och verkställighet av en dom som har meddelats av en utländsk domstol eller ett beslut som fattats av en annan utländsk myndighet och som gäller utövande av föräldrars rättigheter eller återställande av föräldrars rättigheter om de frångått sitt barn på felaktiga grunder enligt den s.k. Luxemburgkonventionen (den europeiska konventionen om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vård av barn, Luxemburg den 20 maj 1980 (ratificerad genom lag, publicerat i det officiella kungörelseorganet nr 21, 2003, publicerat i det officiella kungörelseorganet nr 104, 2003)) ska inges till stadsdomstolen i Sofia. Domstolen håller en öppen förhandling där justitieministeriet eller sökanden, de parter som berörs av den utländska domen/det utländska beslutet och en åklagare deltar. Domstolen hör barnet om så begärs av de sociala myndigheterna i den kommun där barnet bor. Förfarandet för att godkänna och verkställa en dom eller ett beslut som har meddelats i ett annat land avbryts om ett mål gällande ärendets giltighet pågår i domstol, och talan i detta mål väcktes efter förfarandet i den stat där domen/beslutet i fråga meddelades. Samma förfarande tillämpas om en annan dom eller ett annat beslut om utövande av föräldrars rättigheter håller på att godkännas och/eller verkställas av en domstol i Bulgarien. Den berörda domstolen underrättas omedelbart och domaren måste meddela sin dom inom en månad efter underrättelsen. Domen ska meddelas inom en månad från den dag då ansökan lämnades in. Den kan överklagas vid stadsdomstolen i Sofia, vars dom är slutgiltig. Detta förfarande tillämpas också på ansökningar om godkännande och verkställighet av beslut som har meddelats efter att en förälder frångått sitt barn, om det fastställs i beslutet att frångåendet är olagligt. Godkännande och verkställighet av ett beslut som har meddelats i ett annat land som är part i Luxemburgkonventionen nekas enligt artiklarna 8 och 9 om kraven i artikel 10.1 i konventionen uppfylls och godtas endast i den mån beslutet är verkställt i det land där det godkändes. Samma förfarande tillämpas på fall inom konventionens tillämpningsområde som rör domstols behörighet, tillämplig lagstiftning, erkännande, verkställighet och samarbete när det gäller föräldraansvar och åtgärder för skydd av barn.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Relationerna mellan föräldrar och barn regleras av lagen i det land där de har sin hemvist. Om föräldrarna och barnen inte bor på samma plats regleras deras relationer av lagen i det land där barnet har sin hemvist eller i det land där barnet är medborgare, beroende på vilket som är mest förmånligt för barnet. Ärenden som gäller förmyndarskap eller vårdnad regleras av lagen i det land där den person som är föremål för förmyndarskapet eller vårdnaden har sin hemvist. Relationerna mellan den person som är föremål för förmyndarskapet eller vårdnaden och förmyndaren/vårdnadshavaren regleras av den lag som var tillämplig när förmyndaren/vårdnadshavaren utsågs.

Senaste uppdatering: 19/10/2016

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Föräldraansvar - Tjeckien

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

Begreppet "föräldraansvar" fastställs i civillagen (lag nr 89/2012) och innefattar en rad rättigheter och skyldigheter som rör

omvårdnad om barnet, framför allt barnets hälsa och fysiska, känslomässiga, intellektuella och moraliska utveckling, skydd av barnet, personlig kontakt med barnet, att se till att barnet får en god uppfostran och utbildning, att besluta var barnet ska bo, att företräda barnet och förvalta dess egendom.

Föräldransvaret upphör när barnet får full rättslig handlingsförmåga. Varaktigheten och omfattningen kan enbart ändras av en domstol. Föräldransvaret ska utövas för barnets bästa. Innan ett beslut fattas, som har inverkan på barnets intressen, ska föräldrarna ge barnet all information som krävs för att barnet ska kunna bilda sig och meddela sin egen uppfattning. Detta är inte tillämpligt om barnet inte har förmågan att ta emot sådan information, inte kan bilda sig eller meddela föräldrarna en egen uppfattning. Föräldrarna ska särskilt uppmärksamma barnets uppfattning och ta hänsyn till den när beslutet fattas.

Föräldransvar i förhållande till barnet uppfylls av föräldern på ett sätt som motsvarar barnets utvecklingsnivå. Om föräldrarna fattar ett beslut om barnets utbildning eller framtida sysselsättning ska de ta hänsyn till barnets uppfattning, förmåga och färdigheter.

Fram till dess att barnet själv får rättslig handlingsförmåga har föräldrarna rätt att uppfostra det på ett sätt som är anpassat efter barnets utvecklingsförmåga, också med hjälp av restriktioner för att skydda barnets moral, hälsa och rättigheter samt andra personers rättigheter och den allmänna ordningen. Uppfostran ska utformas på ett sätt som lämpar sig för omständigheterna, inte äventyrar barnets hälsa eller utveckling och inte skadar barnets mänskliga värdighet. Det är underförstått att alla underåriga som har begränsad rättslig handlingsförmåga är behöriga att företa rättshandlingar som är lämpliga för deras intellektuella och viljemässiga mognad. Föräldrarna har skyldighet och rätt att företräda barnet i rättsliga förfaranden som barnet inte har rättslig handlingsförmåga för. Föräldrarna företräder barnet gemensamt, men var och en av dem får agera enskilt. Om en av föräldrarna agerar enskilt i en fråga som rör barnet gentemot en tredje part, som handlar i god tro, är det underförstått att han/hon agerar med den andra förälderns goda minne. En förälder får inte företräda ett barn om detta skulle kunna leda till en intressekonflikt mellan henne/honom och barnet, eller mellan barn till samma föräldrar. I sådana fall utser domstolen ett ombud för barnet. Om föräldrarna inte kan enas om vem av dem som ska företräda barnet i ett rättsligt förfarande beslutar en domstol – efter ansökan från en av föräldrarna – vilken av föräldrarna som ska företräda barnet rättsligt, och på vilket sätt.

Föräldrarna har skyldighet och rätt att förvalta barnets egendom, och detta ska framför allt ske med omsorg. De ska på ett riskfritt sätt hantera medel som inte anses behövas för att täcka utgifter som rör barnets egendom. Vid ett rättsligt förfarande som rör enskilda delar av barnets egendom företräds barnet av föräldrarna. En förälder får inte företräda ett barn om detta skulle kunna leda till en intressekonflikt mellan henne/honom och barnet, eller mellan barn till samma föräldrar. I sådana fall utser domstolen ett ombud för barnet. Om en förälder agerar i strid mot skyldigheten att förvalta barnets egendom med omsorg ska han/hon som solidariskt ansvarig ersätta barnet för den skada som uppstått. Om föräldrarna inte kan enas om centrala frågor om förvaltningen av barnets egendom fattar en domstol beslut efter ansökan från en av föräldrarna. Föräldrarna behöver godkännande från domstol för att företa rättshandlingar som är knutna till barnets befintliga eller framtida egendom, eller delar av sådan egendom, såvida inte de är frågor av gemensamt intresse eller knutna till obetydliga värden, även om detta är ytterst ovanligt.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldransvaret för ett barn?

Föräldransvar är en skyldighet som båda föräldrarna har, om inte en av dem har fräntagits ansvaret. Det gäller oavsett om föräldrar är gifta eller om barnet föddes utom äktenskap.

Föräldrar ska utöva föräldransvaret i samförstånd med varandra. Om en försening av ett beslut i en fråga som rör barnet skulle kunna medföra risker kan en av föräldrarna fatta beslutet eller ge sitt samtycke enskilt. Denna förälder måste dock omedelbart underrätta den andra föräldern om situationen. Om en av föräldrarna agerar enskilt i en fråga som rör barnet gentemot en tredje part, som handlar i god tro, är det underförstått att han/hon agerar med den andra förälderns goda minne. Om föräldrarna inte kan enas i en fråga som är av betydelse för barnet, i synnerhet om det gäller barnets bästa, fattar en domstol beslutet efter ansökan från den ena föräldern. Denna lösning tillämpas också om den ena föräldern utestängs av den andra föräldern från beslutsfattandet i en fråga som är av betydelse för barnet. Som viktiga frågor betraktas i synnerhet beslut om var barnet ska bo och val med anknytning till skolgång och sysselsättning, men inte normal medicinsk behandling och liknande.

En domstol kan besluta att upphäva föräldransvaret om föräldrarna på grund av allvariga omständigheter hindras från att utöva det och om det kan anses vara nödvändigt och för barnets bästa. Om en förälder inte utövar sitt föräldransvar på korrekt sätt när så krävs för barnets bästa kan en domstol begränsa hans/hennes föräldransvar, eller begränsa utövandet av det, och samtidigt fastställa omfattningen på denna begränsning. Om en förälder allvarligt missbrukar sitt föräldransvar eller dess utövande, och/eller försummar sitt föräldransvar eller dess utövande kan en domstol frånta föräldern föräldransvaret. Om en förälder medvetet begår ett brott mot sitt barn, eller om en förälder använder sitt barn – som inte är straffrättsligt ansvarigt – för att begå ett brott bedömer domstolen särskilt om det finns anledning att frånta föräldern dennes föräldransvar.

Om en av föräldrarna har avlidit eller är okänd, eller om föräldrarna inte har föräldransvar eller om föräldransvaret tillfälligt har upphävts, ligger föräldransvaret hos den andra föräldern. Detta gäller också om den ena förälderns föräldransvar eller dess utövande är begränsat. Om ingen av föräldrarna har fullt föräldransvar, om båda föräldrarnas utövande av föräldransvar tillfälligt har upphävts, och/eller om föräldrarnas respektive föräldransvar påverkas på ett av ovan angivna sätt, men inte på samma sätt, utser en domstol en förmyndare för barnet som får en förälders skyldigheter och rättigheter, eller som kommer att utöva dessa skyldigheter och rättigheter i stället för föräldrarna. Om föräldransvaret eller dess utövande är begränsat utser domstolen en särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet.

Om ett barn adopteras överförs de rättigheter och skyldigheter som omfattas av föräldransvaret till adoptivföräldern när beslutet om adoption träder i kraft.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldransvar över sina barn?

Om en domstol beslutar att begränsa en förälders rättsliga handlingsförmåga fattar den också beslut om hans/hennes föräldransvar. Underåriga föräldrar som inte har fått full rättslig handlingsförmåga genom särskilt beslut eller eftersom de ingått äktenskap, får föräldransvar först när de uppnår full rättslig handlingsförmåga (dvs. blir myndiga). Detta gäller inte skyldigheter och rättigheter som rör omvårdnaden om barnet, såvida inte en domstol upphäver denna skyldighet och denna rättighet till dess att föräldern uppnår full rättslig handlingsförmåga. Föräldransvaret för en förälder vars rättsliga handlingsförmåga har begränsats på detta område upphävs för lika lång tid som begränsningen av hans/hennes rättsliga handlingsförmåga gäller, såvida inte en domstol beslutar att föräldern får behålla skyldigheten och rättigheten till omvårdnad och umgänge.

Om ingen av föräldrarna kan ta fullt föräldransvar för barnet utser domstolen en förmyndare. En förmyndare har samma skyldigheter och rättigheter gentemot barnet som en förälder, dock ej några underhållsskyldigheter. I undantagsfall kan skyldigheterna och rättigheterna definieras på ett annat sätt med hänsyn till förmyndaren eller barnets situation samt skälet till att föräldrarna inte har samtliga skyldigheter och rättigheter. En förmyndare måste ha full rättslig handlingsförmåga, och leva på ett sätt som utgör en garanti för att rollen kan uppfyllas väl. Domstolen kan också utse två personer – i regel ett gift par – till förmyndare. Om det inte strider mot barnets intressen utser domstolen en förmyndare som en av föräldrarna har rekommenderat. I annat fall utser domstolen en släkting till barnet eller en person som står barnet eller familjen nära till förmyndare, såvida inte en av föräldrarna uttryckligen motsätter sig detta. Om ingen sådan person finns utser domstolen en annan lämplig person till förmyndare. Om det inte finns någon fysisk person som kan utses till barnets förmyndare överläter domstolen uppgiften till en barnavårdsmyndighet, till dess att domstolen utser en annan förmyndare för barnet eller till dess att en

förmyndare godtar uppdraget. En förmyndare är föremål för tillsyn av domstolen. Han/hon ska upprätta en förteckning över egendomen både i början och i slutet av uppdraget. Han/hon ska regelbundet lämna rapport till domstolen om barnet, dess utveckling och räkenskaperna för förvaltningen av barnets egendom. Alla förmyndarens beslut i andra än allmänna frågor måste godkännas av domstolen.

En annan möjlighet är att placera barnet i fosterhem, där barnet får personlig omvårdnad. Detta innebär dock inte att barnet godtas som ett barn i familjen på ett sätt som motsvarar adoption. En fosterförälder utövar en förälders skyldigheter och rättigheter inom rimliga begränsningar. Han/hon har enbart skyldighet och rätt att fatta beslut om vardagliga frågor som rör barnet, att företräda barnet i dessa frågor och att förvalta barnets egendom. Han/hon måste underrätta barnets föräldrar om viktiga frågor som berör barnet. Om situationen så kräver fastställer domstolen ytterligare skyldigheter och rättigheter för fosterföräldern. Barnets föräldrar kommer att behålla de skyldigheter och rättigheter som föräldrarna ansvarar för, inklusive rätten till regelbunden och personlig kontakt med barnet och rätten till information om barnet, med undantag för skyldigheter och rättigheter som tilldelas fosterföräldrarna enligt lagstiftning, såvida inte domstolen beslutar annorlunda, av skäl som kräver särskild hänsyn. En fosterförälder har inte några underhållsskyldigheter gentemot barnet.

En fosterförälder måste kunna garantera ordentlig omvårdnad, vara bosatt i Tjeckien och vara villig att ta emot barnet som fosterbarn. I regel är det fråga om en släkting, men det kan också vara en annan person hos vilken barnavårdsmyndigheten har placerat barnet (regiondomstolen ska i detta syfte förvara uppgifter om lämpliga fosterföräldrar). En domstol kan överlämna ett barn till ett fosterhem för begränsad tid (till exempel medan en förälder befinner sig på behandlingshem) eller under en ospecificerad tidsperiod. Fosterhem kan därmed vara en lösning vid kris i familjen eller svara för omvårdnad i en annan familjemiljö. För att så få barn som möjligt ska placeras i institutioner eller institutionsliknande inrättningar har fosterhem företräde framför institutionell vård. En fosterförälder mottar ersättning från staten för omvårdnad (till exempel ett bidrag för betalning av det barnets behov, ett bidrag i slutet av omvårdnadsperioden, eller ersättning till fosterhem osv.).

Enligt civillagen kan också vårdnaden om barnet övergå till en annan person om varken någon av föräldrarna eller en förmyndare kan ta hand om barnet. Sådan vårdnad är inte ett alternativ till fosterhem eller till vårdnad som måste föregå adoption. Den har företräde framför institutionell vård av barnet. En vårdnadshavare måste kunna garantera ordentlig omvårdnad, vara bosatt i Tjeckien och vara villig att personligen ta hand om barnet. Vårdnadshavarens skyldigheter och rättigheter fastställs av domstol. I annat fall tillämpas fosterhemslagstiftningen på lämpligt sätt.

Föräldrarna kan i egenskap av målsmän – för att ta hand om barnets angelägenheter, såvida inte de är personliga – underteckna avtal om representation av en sakkunnig person, eller en annan lämplig person. Om barnet undertecknar ett avtal om representation påverkar detta inte föräldrarnas representation av barnet i rättsliga ärenden. Om den rättsliga representanten och det befullmäktigade ombudet inte kan enas fattar en domstol beslut där barnets bästa sätts i främsta rummet.

Om barnets uppföstran eller dess fysiska, intellektuella eller mentala tillstånd och/eller dess utveckling äventyras eller störs till en sådan grad att det inte är förenligt med barnets bästa, och/eller i händelse av allvariga skäl till att föräldrarna inte kan garantera en vederbörlig uppföstran, kan en domstol besluta om institutionell vård. Så är fallet särskilt om tidigare åtgärder inte har lett till någon lösning. Under ett sådant förfarande överväger domstolen alltid om det är lämpligt att i första hand överlämna barnet i en fysisk persons vård. Institutionell omvårdnad kan endast komma i fråga i tre år, men den perioden kan förlängas (upprepade gånger) om skälen kvarstår (aldrig mer tre år åt gången). Om skälen inte kvarstår, eller om det finns alternativ, avslutar domstolen omedelbart den institutionella vården och beslutar samtidigt vem barnet ska överlämnas till.

4 Hur fastställs föräldrarnas ansvar för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Om ett barns föräldrar skiljer sig måste ett beslut fattas om vårdnaden av barnet. När beslutet fattas sätter domstolen barnets bästa i första rummet, och avvisar bara avtal som gjort upp mellan föräldrarna om detta är till barnets bästa. Domstolen kan placera barnet i den ena förälderns vård eller i delad vårdnad eller gemensam vårdnad. Domstolen kan också placera barnet hos någon annan än föräldrarna, om man anser att det ligger i barnets intresse. Domstolen tar hänsyn till barnets personlighet, i synnerhet dess förmåga och färdigheter när det gäller utvecklingsmöjligheter, och till föräldrarnas livsstil samt till barnets känslomässiga beteende och bakgrund, respektive förälders förmåga att ge barnet uppföstran, den befintliga och förväntade stabiliteten i barnets inlärningsmiljö och barnets känslomässiga band till sina syskon, far- och morföräldrar, andra släktingar och andra personer. Domstolen tar alltid hänsyn till vilken av föräldrarna som hittills har tagit hand om barnet och ägnat sig åt dess känslomässiga, intellektuella och moraliska uppföstran, och vilken av föräldrarna som kan erbjuda barnet bäst möjligheter till en hälsosam och god utveckling. Domstolen betonar också barnets rätt till båda föräldrarna och till regelbunden kontakt med dem, och på den förälders rätt som barnet inte placeras hos till regelbunden information om barnet. Dessutom beaktas huruvida föräldern instämmer i att barnet ska uppföstras av den andra föräldern. Domstolen kan också bestämma sig för att fastställa ett avtal mellan föräldrarna, såvida det inte står klart att den överenskomna metoden för föräldrarnas ansvar inte överensstämmer med barnets bästa.

Om föräldrarna till en underårig som saknar full rättslig handlingsförmåga inte bor tillsammans, och om de inte kan enas om barnets vårdnad, fattar domstolen beslut om detta utan ansökan. Då gäller samma regler för beslutsfattande om vårdnad om barnet som när föräldrarna har skilt sig.

Den förälder som har vårdnaden om barnet ska tillsammans med den andra föräldern besluta om hur kontakten mellan barnet och den sistnämnda föräldern ska se ut. Om föräldrarna inte kan enas, eller om så krävs för att barnet ska få bästa möjliga uppväxt och för familjerelationerna, reglerar domstolen kontakten mellan föräldern och barnet. I motiverade fall kan domstolen bestämma plats för kontakten mellan föräldern och barnet. Om så krävs för barnets bästa kommer domstolen att begränsa en förälders rätt till personlig kontakt med barnet, och/eller förbjuda sådan kontakt.

Om omständigheterna förändras ändrar domstolen beslut om utövande av skyldigheter och rättigheter i samband med föräldrarnas ansvar, även utan ansökan om detta.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldrarnas ansvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Om föräldrarna skiljer sig måste avtalet mellan föräldrarna om föräldrarnas ansvar reglera respektive förälders vårdnad om barnet efter skilsmässan. I avtalet kan föräldrarna också fastställa hur kontakten mellan föräldrarna och barnet ska se ut. Ett sådant avtal ska fastställas av en domstol, som godkänner avtalet mellan föräldrarna, såvida det inte står klart att det inte överensstämmer med barnets bästa. Samma sak gäller för avtal mellan föräldrarna om barnets föräldrar inte bor tillsammans.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldrarnas ansvar?

För att skydda barnets intressen vägleder domstolen föräldrarna mot en av båda godtagbara lösningar under ett vårdnadsfall. Domstolen kan ålägga föräldrarna att delta i utomrättsliga medlings- eller förlikningsmöten eller familjeterapi under en period på högst tre månader, eller ålägga dem att träffa en barnpsykiolog.

Det går dessutom att anlita centrum för äktenskaps- och familjerådgivningstjänster, som hjälper till genom kvalificerade psykologer och socialarbetare. Dessutom kan barnavårdsmyndigheten övertyga eller upplysa en förälder som inte respekterar barnets eller den andra förälderns rättigheter (till exempel rätten till omvårdnad eller regelbunden kontakt) om lagstiftningen och följderna av hans/hennes agerande. En barnavårdsmyndighet kan också ålägga föräldrarna expertrådgivning om de inte kan lösa problemen som rör barnets uppföstran och omvårdnad, i synnerhet vid konflikter om förändringar av barnets uppföstran och omvårdnad, eller av umgängesrätten.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Under förutsättning att villkoren uppfylls kan domstolen på föräldrarnas begäran fatta beslut i följande frågor beträffande relationen mellan föräldrar och barn: Rättigheter av personligt slag (till exempel att bestämma barnets för- och efternamn eller rätten att godkänna adoption av barnet).

Omvårdnaden av barnet och kontakten med barnet.

Alternativa former av omvårdnad om barnet (till exempel förmyndarskap, att överlåta omvårdnaden om barnet på en annan person, fosterhem, institutionell vård).

Underhållsskyldigheter.

Företrädande och förvaltning av barnets egendom, samtycke till rättsliga åtgärder på barnets vägnar.

I frågor som är viktiga för barnet och där föräldrarna inte kan enas (som viktiga frågor betraktas i synnerhet beslut om var barnet ska bo och val som rör skolgång och sysselsättning, men inte normal medicinsk behandling och liknande).

I de flesta fall beslutar en domstol vem som får vårdnaden om barnet, och eventuellt om den andra förälderns umgänge med barnet och om underhåll.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

Omvårdnaden av barnet utgör bara en del av de skyldigheter och rättigheter som ingår i föräldraansvaret. Om en förälder som inte har fått vårdnaden om barnet inte har fråntagits föräldraansvaret, och hans/hennes föräldraansvar inte heller har begränsats eller tillfälligt upphävts, ska han/hon fortfarande utöva det i förhållande till övriga delar av föräldraansvaret och förlorar inte rätten att fatta beslut om viktiga frågor beträffande barnet. Föräldraansvaret utövas av föräldrarna i samförstånd och med barnets bästa i främsta rummet. I akuta lägen kan den ena föräldern på egen hand fatta beslut i en fråga som rör barnet. Denna förälder måste dock omedelbart underrätta den andra föräldern om situationen.

Om föräldrarna inte kan enas i en fråga som är av betydelse för barnet, i synnerhet om det gäller barnets bästa, fattar en domstol beslutet efter ansökan från den ena föräldern. Denna lösning tillämpas också om den ena föräldern utestängs av den andra föräldern från beslutsfattandet om en fråga som är av betydelse för barnet. Domstolen fattar också beslut om den ena föräldern inger en ansökan i ett fall där föräldrarna inte kan enas om vem av dem som ska företräda barnet under ett rättsligt förfarande eller i viktiga frågor som rör förvaltning av barnets egendom.

Föräldrarna är skyldiga att underrätta varandra om allt av betydelse beträffande barnet och dess intressen.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

I civillagen görs åtskillnad mellan att ge en av föräldrarna ensam vårdnad om barnet, ge föräldrarna delad eller gemensam vårdnad och att placera barnet hos någon annan än föräldrarna. När domstolen fattar beslut om vem som ska få vårdnad om barnet tar den hänsyn till barnets bästa. En domstol kan avstå från att fatta beslut om delad eller gemensam vårdnad om föräldrarna kan kommunicera med varandra och samarbeta.

Gemensam vårdnad (gemensam uppfostran)

Den här formen av vårdnad innebär att domstolen inte fattar beslutet att enbart bevilja den ena föräldern vårdnad. Det innebär i praktiken att en förälder vid gemensam vårdnad till exempel kan hantera barnets utbildningsbehov medan den andra hanterar idrottsaktiviteterna, och/eller att den ena föräldern inriktar sig på barnets språkinläring medan den andra inriktar sig på barnets andra aktiviteter. Båda föräldrarna tar hand om barnets hälsorelaterade och materiella behov (till exempel matlagning, städning/tvätt, kläder osv.). Om föräldrarna ska få gemensam vårdnad om barnet är det viktigt att båda föräldrarna går med på det.

Delad vårdnad (växelvis uppfostran)

Delad vårdnad innebär att barnet bor hos en förälder i taget växelvis, under en fast tidsperiod. En domstol fastställer då vilka rättigheter och skyldigheter som ska utövas under denna tidsperiod.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

En ansökan om föräldrarnas skyldigheter och rättigheter måste inges till distriktsdomstolen (i Prag stadsdomstolarna, i Brno stadsdomstolen) på den ort där den underåriga är bosatt eller, om barnet inte har fast hemvist, till distriktsdomstolen på den ort där barnet uppehåller sig. I samband med frågor som rör underåriga kan domstolen också fatta beslut utan ansökan.

Hur en ansökan ska utformas beror på typen av ansökan. Men nödvändiga uppgifter är parternas för- och efternamn samt adress, eller parternas och deras företrädares id-nummer, en beskrivning av sakförhållandena och uppgifter om de belägg som sökanden stöder sig på, och det måste framgå tydligt vad sökanden yrkar och till vilken domstol ansökan riktas.

En ansökan måste innehålla alla viktiga handlingar som rör den aktuella frågan – till exempel födelsebevis, vigselbevis, eventuella tidigare domstolsbeslut med anknytning till barnet m.m. Ansökan ska lämnas in på papper, i erforderligt antal kopior, så att domstolen kan behålla ett exemplar och varje part vid behov kan få ett exemplar.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

En domstol kan inleda ett vårdnadsförfarande gällande underåriga även om ingen ansökan har ingetts.

Domstolen kan preliminärt ålägga en part i förfarandet att betala ett basunderhåll och/ge den ena föräldern vårdnaden, eller placera barnet hos en person som utses av domstolen, även innan beslut meddelas i ärendet, om så krävs för att tillfälligt kunna reglera förhållandena mellan parterna, eller om det finns skäl till oro för att verkställigheten av ett beslut är hotad. Ett preliminärt beslut fattas normalt efter ansökan, men om förfarandet i sakfrågan kan inledas (t.ex. vårdnadsförfaranden gällande underåriga) utan ansökan kan ett preliminärt beslut även fattas utan ansökan. Den domstol som är behörig att pröva sakfrågan har ansvaret för att begära ett preliminärt beslut, om inte annat anges i lagstiftningen. En ansökan om ett preliminärt beslut ska uppfylla de krav som anges i 42.4 och 75 §§ i civilprocesslagen (lag nr 99/1963, i dess ändrade lydelse), vilket i synnerhet innebär följande: Information om den domstol som ansökan riktas till, vem som inger ansökan och vad den rör, vilket innebär en redogörelse för de sakförhållanden som skulle motiverar ett det föreslagna preliminära beslutet, syftet med ansökan, det vill säga vilket preliminära beslut sökanden yrkar på, en redogörelse för varför förhållandena mellan parterna tillfälligt måste regleras eller att skäl finns till oro för att verkställigheten av ett beslut kan vara hotad, samt angivande av datumet då ansökan utarbetades samt sökandens och/eller dennes företrädares underskrift. Handlingar som sökanden åberopar till måste bifogas ansökan. I allmänhet måste sökanden i samband med ett preliminärt beslut, för eventuella ersättningar för skada eller andra förluster som uppstår till följd av det preliminära beslutet, ställa säkerhet till ett fastställt belopp, senast samma dag som han/hon inger ansökan till domstolen om ett preliminärt beslut. Vid ett preliminärt beslut om underhåll eller ett preliminärt beslut som domstolen även kan fatta utan ansökan behöver ingen säkerhet ställas. Domstolen fattar preliminärt beslut utan dröjsmål. Om ärendet inte är akut har domstolen sju dagar på sig efter ansökan att meddela sitt preliminära beslut. Domstolen fattar beslutet utan att höra parterna. Vid ansökan om preliminärt beslut ålägger domstolen sökanden att inom en viss tid hos domstolen ansöka om prövning av sakfrågan. Den kan också besluta att ett preliminärt beslut bara gäller under en viss tidsperiod.

I lagen om särskilda rättegångsförfaranden (lag nr 292/2013, i dess ändrade lydelse) föreskrivs ett särskilt preliminärt beslut för mål som rör en underårig som saknar ordentlig omvårdnad, oavsett om det finns någon som har rätt till vårdnad om barnet, eller om barnets liv, normala utveckling eller ett annat betydelsefullt intresse allvarligt hotas eller störs. Då reglerar domstolen barnets förhållanden genom ett preliminärt beslut – som domstolen enbart kan fatta efter ansökan från en barnavårdsmyndighet – för en så lång tid som krävs, genom att placera barnet i en lämplig miljö. Ett sådant preliminärt beslut möjliggör en tillfällig placering av barnet i fosterhem då ingen av föräldrarna får ta hand om barnet på grund av allvarliga omständigheter. Barnet kan också placeras i annan vård efter den tidsperioden, innan det lämnas till adoption, om föräldrarna samtycker till adoption, eller så kan beslut fattas om att föräldrarnas

samtycke till adoption inte är nödvändigt. Domstolen handlägger ansökan om ett preliminärt beslut snarast möjligt, men senast inom 24 timmar efter att den har ingetts. Beslutet verkställs omedelbart, och domstolen samarbetar vid verkställandet med behöriga myndigheter.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Enligt lagen om rättegångskostnader (lag nr 549/1991, i dess ändrade lydelse) är förfaranden som rör förmyndarskap eller vårdnad kostnadsfria. Det innebär att den som lämnat in en ansökan om föräldrars skyldigheter och rättigheter inte behöver betala rättegångskostnader.

Under vissa omständigheter kan ett juridiskt ombud utses kostnadsfritt, eller till reducerad kostnad. Domstolen utser ett ombud på begäran av en part, som helt eller delvis kan förväntas undantas från att betala rättegångskostnaderna, om så krävs för att till exempel skydda hans/hennes intressen. Om så krävs för att skydda sökandens intressen utser domstolen en advokat. Utnämningen av ett ombud måste motiveras av partens situation (det kan i praktiken vara svåra ekonomiska omständigheter eller en problematisk social situation, även om man alltid måste ta hänsyn till de specifika omständigheterna i ärendet) och varken verkställighet eller skydd av rättigheterna får vara godtyckligt eller oopenbart resultatöst.

I lagen om beviljande av rättshjälp i gränsöverskridande fall i Europeiska unionen (lag nr 629/2004, i dess ändrade lydelse) regleras tillgång till rättshjälp för rättsliga förfaranden i en EU-medlemsstat där en fysisk person som är bosatt i en annan EU-medlemsstat är part. Sådan rättshjälp avser rättsliga förfaranden i rättegångsförfaranden och stadier för verkställighet.

I lagen om advokater (lag nr 85/1996, i dess ändrade lydelse) fastställs villkoren för möjlighet att begära kostnadsfri juridisk rådgivning direkt hos det tjeckiska advokat-samfundet.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Ja, det går att överklaga ett beslut om föräldraansvar. Distriktsdomstolen är förstainstansrätt där bland annat rättigheter och skyldigheter som sammanhänger med föräldraansvar tas upp. Regionala domstolar (som motsvaras av stadsdomstolen i Prag) behandlar överklaganden av beslut som fattats vid en förstainstansrätt. Ett överklagande av ett domstolsbeslut kan inges inom 15 dagar från det att det skriftliga tvistiga beslutet har mottagits, om detta inte strider mot lagen (om det exempelvis inte är tillåtet att överklaga ett domstolsbeslut som godkänner ett avtal mellan föräldrarna om barnets omvårdnad). Ett överklagande anses också ha kommit in i tid trots att mer än 15 dagar förflutit om den överklagande följde felaktig information från appellations-domstolen. Betonas bör att vissa beslut kan vara interimistiskt verkställbara – de kan med andra ord verkställas även om de har överklagats. Beslut som påverkar verkställigheten av underhåll och beslut om att förlänga en utbildningsåtgärd inom ramen för vilken föräldrar eller annan person tillfälligt har framtogs vårdnaden av ett barn är interimistiskt verkställbara.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

I Tjeckien måste en ansökan om verkställighet av vårdnadsbeslut inges till domstol. Förfarandet regleras i lagen om särskilda rättegångsförfaranden (lag nr 292/2013, i dess ändrade lydelse).

Behörig för sådana förfaranden är distriktsdomstolen (i Prag stadsdomstolen, i Brno stadsdomstolen) på den plats där den underåriga har sin hemvist enligt avtal mellan föräldrarna, ett domstolsbeslut eller andra avgörande omständigheter. Ansökan ska innehålla all information som krävs (vem som tilldöms vårdnaden och svaranden, omfattningen och innehållet av svarandens skyldigheter och tidsfristen för när den fastslagna skyldigheten ska fullgöras samt specificering av det beslut som ska verkställas (exekutionstiteln)).

Innan domstolen beslutar om verkställighet kan den, om den anser att det finns skäl och/eller om svaranden inte informerats om följderna av att inte uppfylla sin skyldighet, uppmana svaranden att följa beslutet eller avtalet och informera henne/honom om möjligheterna till att vite utdöms eller att barnet hämtas. Domstolen kan också begära att barnavårdsmyndigheten förmår svaranden att uppfylla sina skyldigheter utan att beslut behöver fattas om verkställighet. Om denne inte heller då uppfyller sina skyldigheter fattar domstolen beslut om verkställighet genom att utdöma vite, vilket kan ske upprepade gånger. Beloppet för det enskilda vitet får inte överstiga 50 000 tjeckiska kronor. Andra åtgärder som domstolen kan besluta om är möte med en familjerådgivare eller med en barnpsykolog eller att fastställa en tillvägningsplan för att underlätta en gradvis kontakt mellan barnet och en person med ungängesrätt. Om skyldigheterna inte uppfylls, trots att dessa åtgärder, eller om det framgår att de inte haft någon verkan, verkställer domstolen i undantagsfall beslutet genom att hämta barnet. Beslutet om att barnet ska hämtas, överlämnas till svaranden först när det verkställs.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Beslut angående föräldraansvar som har meddelats av domstolar i EU-medlemsstater erkänns i Tjeckien i enlighet med rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (nedan kallad *förordning nr 2201/2003*), utan att särskilda förfaranden krävs. Vem som helst med berättigat intresse kan vända sig till domstol med en ansökan om utfärdande av beslut om erkännande eller icke-erkännande av beslutet. I Tjeckien är distriktsdomstolarna (i Prag stadsdomstolarna, i Brno stadsdomstolen) behöriga för sådana förfaranden i första instans. Behörig domstol är den distriktsdomstol som är sökandens allmänna domstol, och i annat fall den distriktsdomstol i vars domkrets den situation uppstod eller skulle kunna uppstå som har betydelse för erkännandet.

Innan ett beslut om föräldraansvar från en annan medlemsstat kan verkställas i Tjeckien måste det förklaras verkställbart enligt ett särskilt förfarande, i enlighet med förordning nr 2201/2003. En ansökan om verkställighetsförklaring i Tjeckien inges till den lokalt behöriga distriktsdomstolen (i Prag stadsdomstolen, i Brno stadsdomstolen). Lokal behörighet fastställs i enlighet med förordning nr 2201/2003 efter hemvist för den person mot vilken verkställighet begärs eller efter barnets hemvist. Om inget av dessa hemvist finns i den verkställande medlemsstaten, ska den lokala domstolens behörighet bestämmas efter den plats där verkställighet ska ske.

Ett beslut om rätten till kontakt med ett barn och ett beslut om återlämnande av ett barn som utfärdas med stöd av artikel 11.8 i förordning nr 2201/2003 kan enligt artiklarna 41–42 i förordning nr 2201/2003 verkställas i en annan medlemsstat utan verkställighetsförklaring och utan möjlighet till talan mot erkännande av beslutet, om beslutet är bestyrkt i den ursprungliga medlemsstaten med hjälp av standardformuläret i bilagan till förordning nr 2201/2003. För en ansökan om erkännande eller icke-erkännande av ett beslut och en verkställighetsförklaring krävs en fullgod kopia av beslutet (till exempel ett duplikat eller en bestyrkt kopia av beslutet), och det intyg som avses i artikel 39, utfärdat av behörig myndighet i ursprungs-medlemsstaten, på det standardformulär som finns i bilaga till förordning nr 2201/2003. Om domen har meddelats i någons utvevar måste också originalet eller en bestyrkt kopia utfärdas av den handling som visar att stämningensansökan eller motsvarande handling har delgivits den uteblivna parten, eller en handling som visar att svaranden otvetydigt har godtagit domen. Om ett sådant intyg eller en sådan handling som krävs vid dom som har meddelats i någons utvevar inte utfärdas ska förfarandet följa artikel 38.1 i förordning nr 2201/2003.

I enlighet med de villkor som anges i förordningen är det förfarande som tillämpas för verkställighet av ett beslut om föräldraansvar från en annan EU-medlemsstat detsamma som för verkställighet av nationella beslut. Se föregående fråga för mer information.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

Ett överklagande av ett domstolsbeslut görs i den domstol som utfärdade beslutet, och därefter prövas överklagande i högre instans.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Vid förfaranden som rör frågor om föräldraansvar fastställs tillämplig lagstiftning i enlighet med konventionen av den 19 oktober 1996 om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn. Alla eventuella bilaterala, internationella avtal som Tjeckien är bundet av i förhållande till andra stater har företrädare framför konventionen från 1996, såvida inte en förklaring har gjorts i enlighet med artikel 52.1 i konventionen från 1996 (en sådan förklaring gjordes beträffande ett bilateralt avtal mellan Tjeckien och Polen, och det gjorde att konventionen från 1996 hade företrädare).

Senaste uppdatering: 06/03/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Föräldraansvar - Estland

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

Med föräldraansvar avses vårdnad om ett minderårigt barn. Föräldraansvaret innefattar både en förälders skyldighet och rätt att ta hand om barnet. Föräldraansvaret innefattar en skyldighet att sörja för omsorgen om barnets person (*vårdnad om person*), rätten att förvalta barnets tillgångar (*vårdnad om egendom*) och rätten att fatta beslut i frågor som rör barnet. Vårdnaden om egendom inbegriper rätten och skyldigheten att förvalta barnets tillgångar och att företräda barnet. Detta hindrar inte barnets rätt att själv förvalta sina tillgångar i de fall som föreskrivs i lag.

En förälder har rätt att fatta beslut för sitt minderåriga barn, däribland rätten att fatta beslut i vardagsfrågor (vanligtvis omvårdnadsfrågor) som rör barnet. Att fatta beslut i vardagsfrågor innebär i regel att man fattar vanliga, ofta förekommande beslut som inte har bestående följder för barnets utveckling. Utöver rätten att fatta beslut har en förälder med vårdnad om ett barn rätt att företräda sitt minderåriga barn. Föräldrar med gemensam vårdnad delar rätten att företräda barnet.

Båda föräldrarna har rätt till umgänge med sina barn, dvs. båda föräldrarna har en skyldighet och en rätt att upprätthålla kontakten med sina barn. Föräldrars rätt till kontakt med sina barn beror inte på om de har vårdnaden om barnet eller inte. Föräldrarna har också en underhållsplikt gentemot sina minderåriga barn.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldraansvaret för ett barn?

Föräldrars och barns ömsesidiga skyldigheter och rättigheter grundas på släktskap. Släktskap fastställs i enlighet med det förfarande som föreskrivs i lag. En kvinna som föder ett barn är mor till det barnet. Den man som har avlat ett barn är far till det barnet. Ett barn anses ha avlats av en man som är gift med barnets mor vid tidpunkten för barnets födsel, som har erkänt sitt faderskap eller vars faderskap har fastställts av domstol.

Föräldrar som är gifta med varandra har gemensamt föräldraansvar, dvs. gemensam vårdnad om sina barn. Om föräldrarna till ett barn inte är gifta med varandra vid tidpunkten för barnets födsel har de gemensamt föräldraansvar såvida de inte uttryckligen har meddelat att de vill att den andra föräldern ska ges föräldraansvaret i samband med sin avsiktsförklaring beträffande erkännande av faderskap eller moderskap.

Om ingen av ett minderårigt barns föräldrar har rätt att företräda barnet eller om det inte går att fastställa vilka som är barnets föräldrar utses en förmyndare för barnet. I så fall ges förmyndaren vårdnaden om barnet. Förmyndaren är skyldig att tillse barnets uppföstran och utveckling och att skydda barnets personliga och äganderättsliga intressen.

En vuxen person med full rättskapacitet (t.ex. en anhörig till barnet eller en tredje man) eller en juridisk person (ett företag eller en lokal myndighet) kan utses till förmyndare. En juridisk person utses till förmyndare om det inte går att hitta en lämplig fysisk person eller om en förälder i sitt testamente eller arvsavtal har angett att en juridisk person ska utses till förmyndare. Den juridiska personen är skyldig att systematiskt söka efter fysiska personer som kan utses för att utöva förmyndarskapet, och att ge dessa råd och utbildning.

Till dess en förmyndare har utsett utförs förmyndarens uppgifter tillfälligt av de lokala myndigheterna i den landskommun eller stad där barnet är folkbokfört, förutsatt att villkoren för förmyndarskap är uppfyllda. När de lokala myndigheterna i den landskommun eller stad där barnet är folkbokfört utför sina förmyndarskapsuppgifter har de samma rättigheter och skyldigheter som en särskilt förordnad förmyndare.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldraansvar över sina barn?

Om föräldrarna är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldraansvar kan de samtycka till att barnet adopteras bort. En förälders samtycke till adoption träder inte i kraft förrän åtta veckor efter barnets födelse, och en ansökan om adoption kan inte inges till en domstol innan förälderns samtycke har trätt i kraft. Med en förälders samtycke kan ett barn överlämnas till en person som vill adoptera barnet, så att denna kan ta hand om barnet innan samtycket till adoption träder i kraft.

Om ingen av föräldrarna till ett minderårigt barn har rätt att företräda barnet eller om det inte går att fastställa vilka som är föräldrar till barnet utser domstolen en förmyndare på eget initiativ eller på grundval av en ansökan från de lokala myndigheterna i en landskommun eller stad eller från en berörd person.

4 Hur fastställs föräldraansvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Om föräldrarna skiljer sig eller separerar måste de fastställa hur de framtida vårdnadsfrågorna ska lösas. Föräldrar som har vårdnad kan ingå ett avtal om formerna för utövandet av deras gemensamma rättigheter att företräda barnet. Beslut om ändringar av formerna för vårdnaden, inklusive beslut om att den gemensam vårdnaden ska upphöra, får emellertid endast fattas av en domstol.

Varje förälder har rätt att vända sig till en domstol för att begära att vårdnaden om barnet helt eller delvis ska flyttas över till honom eller henne. En domstol kan även döma i en vårdnadstvist inom ramen för ett pågående mål om detta krävs i samband med äktenskapsskillnad eller betalning av underhållsbidrag.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldraansvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Föräldrar med vårdnad kan fritt avgöra hur den gemensam vårdnaden ska delas upp. Beslut om ändringar av formerna för vårdnaden, inklusive beslut om att den gemensam vårdnaden ska upphöra, får emellertid endast fattas av en domstol. Vårdnadsfrågor avgörs genom bindande domstolsbeslut. När domstolarna prövar ärenden som rör ett barn ska de framför allt vägledas av barnets bästa och ta hänsyn till alla omständigheter och de relevanta personernas legitima intressen. Vårdnadstvister är familjerättsliga ärenden, som prövas av domstolar efter en ansökan och som avgörs genom meddelandet av ett föreläggande. För att en förälder ska få sina rättigheter i förhållande till ett barn fastställda måste han eller hon inge en ansökan till domstolen.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldraansvaret?

Föräldrar med vårdnad kan fritt avgöra hur den gemensam vårdnaden ska delas upp. Beslut om ändringar av formerna för vårdnaden, inklusive beslut om att den gemensam vårdnaden ska upphöra, får emellertid endast fattas av en domstol. För att nå en överenskommelse kan de ta hjälp av tjänsten för medling i familjemål. De lokala myndigheterna kan hänvisa dem till relevant medlare. Föräldrar kan t.ex. själva komma överens om formerna för umgänget med barnet eller ta hjälp av en medlare för familjemål. Om avtalet inte fullgörs måste de emellertid vända sig till domstolen för att få en exekutionstitel (dvs. ett föreläggande).

När domstolarna fastställer formerna för umgänge med barnet fungerar de även som förlikningsorgan i en rättsprocess och försöker få till stånd ett avtal mellan parterna om umgänget med barnet. Domstolarna hör parterna så snart som möjligt och upplyser dem om deras möjlighet att ta hjälp av en familjerådgivare, framför allt för att komma fram till en gemensam ståndpunkt om omvårdnaden av och ansvaret för barnet. En domstol kan vilandeförklara

ett mål som rör ett barn, förutsatt att vilandeförklaringen inte leder till en försening som skadar barnets bästa och om de berörda parterna är villiga att delta i rådgivning utanför domstolen eller om tvisten, enligt domstolen, av något annat skäl kan lösas genom en överenskommelse mellan parterna.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Domstolarnas behörighet omfattar frågor som rör föräldrars rätt till kontakt med sina barn, ändringar av rätten till vårdnad, återställande av rätten till vårdnad, skyldigheten att betala underhållsbidrag och ändringar av underhållsbeloppet på begäran av en förälder.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

Föräldrars och barns ömsesidiga rättigheter och skyldigheter uppkommer av föräldraskapet till barnen, som innebär att föräldern till ett barn är skyldig att ta hand om barnet. En förälders och ett barns ömsesidiga skyldigheter och rättigheter beror på vem som har vårdnaden om barnet, dvs. om endast en förälder har vårdnaden om barnet kan den föräldern fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först rådgöra med den andra föräldern.

En förälder kan ha ensam vårdnad om ett barn från barnets födsel, t.ex. om föräldrarna uttryckligen har meddelat att de vill att den ena föräldern ska ges föräldraansvaret i samband med sin avsiktsförklaring beträffande erkännande av faderskap. En förälder kan exempelvis även ges ensam vårdnad i följande tre fall:

En förälder ges ensam vårdnad om föräldern vid en domstol har begärt att vårdnaden om barnet helt eller delvis ska flyttas över till honom eller henne. En förälder begär normalt ensam vårdnad om föräldrar som har gemensam vårdnad lever permanent åtskilda eller av något annat skäl inte längre vill ha gemensam vårdnad.

En förälder kan också utöva vårdnaden ensam om föräldrarna har gemensam vårdnad men en förälder tillfälligt har förbjudits att utöva vårdnaden. Om en förälder som getts ensam vårdnad på grundval av lagbestämmelser eller ett domstolsavgörande tillfälligt förbjuds att utöva vårdnaden och det inte finns anledning att förvänta sig att skälen till förbudet kommer att upphöra, beviljar domstolen den andra föräldern vårdnaden om detta är till barnets bästa. En domstol ger även den andra föräldern vårdnaden om den förälder som har ensam vårdnad har avlidit eller fråntagits vårdnaden, såvida detta inte strider mot barnets bästa.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Om föräldrarna har gemensam vårdnad tar de gemensamt hand om sina barn och fullgör sina vårdnadskyldigheter på eget ansvar och enhälligt med hänsyn till barnets bästa. Föräldrar med gemensam vårdnad har även rätt att gemensamt företräda barnet.

Om föräldrar som har gemensam vårdnad inte lyckas komma överens i en viktig fråga som rör barnet kan en domstol, på en förälders begäran, ge en förälder rätt att ensam fatta beslut i frågan. Om rätten att fatta beslut överförs får domstolen begränsa rätten att fatta beslut eller ålägga den förälder som utövar rättigheten kompletterande skyldigheter.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

Vårdnadsstiver avgörs av distriktsdomstolarna. Vid en vårdnadsstiv måste käranden väcka talan vid distriktsdomstolen. Talan ska väckas vid distriktsdomstolen på barnets hemvistort.

Av ansökan ska domstolens namn, kärandens personuppgifter, den berörda personens och deras barns personuppgifter samt kärandens yrkanden framgå. I ansökan ska även de faktiska omständigheterna anges och käranden ska förteckna och lägga fram den bevisning som han eller hon förfogar över. Ansökan ska skrivas under av käranden och kärandens ombud. Om käranden företräds av ett ombud måste en fullmakt eller något annat intyg som styrker att ombudet är befullmäktigat bifogas ansökan.

Stämningsansökan och bevisning måste inges i skriftlig form, på estniska. Om en part i målet ger in en framställan, ett överklagande eller skriftlig bevisning som inte är på estniska, kan domstolen fastställa en tidsfrist för när en bestyrkt översättning av de aktuella handlingarna ska ha ingetts.

Frågor som rör fastställandet av en förälders rättigheter i förhållande till ett barn och formerna för umgänge med barnet, dvs. vårdnadsrelaterade frågor, kan också avgöras i en talan, om detta begärs i en talan i samband med äktenskapsskillnad eller betalning av underhåll.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Domstolarna prövar mål om föräldraansvar i enlighet med bestämmelserna i civilprocesslagen, med beaktande av de skillnader som föreskrivs för förfaranden efter ansökan (se civilprocesslagen [1]).

I ett brådskande förfarande kan en domstol endast pröva kravet på underhållsbidrag från en förälder som lever åtskilt från barnet. Vårdnadsrelaterade frågor kan inte prövas i ett förenklat förfarande. Vårdnadsrelaterade frågor prövas dock efter en ansökan och skiljer sig därför från en vanlig talan. I en fråga som avgörs efter ansökan fastställer domstolen själv de faktiska omständigheterna och samlar själv in den bevisning som krävs, om inte annat föreskrivs i lag.

Domstolen är inte bunden av de ansökningar eller fakta som parterna i förfarandet lägger fram eller av deras bedömning av de faktiska omständigheterna, om inte annat föreskrivs i lag. Kraven på att föra protokoll över förhandlingar och delge handlingar är också mindre strikta. I vårdnadsrelaterade frågor kan domstolar även tillämpa åtgärder för att reglera utövandet av umgänge med barnet under förfarandet eller för att säkra framtida efterlevnad av avtal.

Domstolen får vidta säkerhetsåtgärder eller interimistiska åtgärder om det finns anledning att misstänka att underlåtenhet att vidta de åtgärder som domstolen förordnat om kan göra det svårt eller omöjligt att verkställa en dom. I ett familjerättsligt ärende som ska avgöras efter ansökan får interimistiska åtgärder tillämpas av varje domstol inom vars domkrets åtgärderna ska vidtas. Sådana åtgärder inbegriper exempelvis återlämnande av barnet till den andra föräldern eller efterlevnad av underhållsskyldigheten. Domstolar kan bland annat ålägga svaranden att betala underhåll under tiden förfarandet pågår eller ställa säkerhet för efterlevnaden av betalningsskyldigheten.

[1] Civilprocesslagen (RT I 2005, 26, 197; RT I, 21.06.2014, 58). Se <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513122013001/consolide>.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Om domstolen kommer fram till att en fysisk person inte kan betala kostnaderna på grund av hans eller hennes ekonomiska situation, kan domstolen helt eller delvis befria den personen från kostnaderna för juridiskt bistånd och betalning av den statliga avgiften.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Ett avgörande i ett förfarande efter en ansökan sker i form av ett föreläggande. Om inte annat föreskrivs i lag gäller samma bestämmelser som vid förelägganden som utfärdas efter att en talan väckts. Ett överklagande kan inges mot ett föreläggande om vårdnad i enlighet med de allmänna bestämmelser som reglerar överklaganden, om klaganden anser att förstainstansdomstolens avgörande grundades på en överträdelse av en lagbestämmelse (t.ex. om förstainstansdomstolen felaktigt har tillämpat en materiell eller processuell lagbestämmelse). Av ovannämnda skäl kan man även inge ett överklagande i en rättsfråga (väcka kassationsstalan) till högsta domstolen.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Vårdnadsrelaterade frågor prövas efter ansökan. I ett familjerättsligt ärende som avgörs efter en ansökan utfärdar domstolen ett föreläggande som kan verkställas från och med tidpunkten för ikraftträdandet, om inte annat föreskrivs i lag. Ett föreläggande som utfärdats efter en ansökan utgör en exekutionstitel. Om en gäldenär underlåter att frivilligt följa föreläggandet om vårdnad verkställs föreläggandet i ett verkställighetsförfarande som grundas på den ansökan som käranden ingav. Käranden måste inge en ansökan till en exekutionstjänsteman i den domkrets där käranden har sin hemvist eller sitt säte

eller där gäldenärens tillgångar finns. I ett ärende som rör rätten till umgänge med ett barn arbetar exekutionstjänstemannen, i ett verkställighetsförfarande, tillsammans med en företrädare för de lokala myndigheterna på den ort där barnet har hemvist – eller i undantagsfall på den ort där den person som har ålagts en förpliktelse har hemvist – som har särskild sakkunskap när det gäller interaktion med barn. Vid behov föreslår exekutionstjänstemannen för de lokala myndigheterna att barnet tillfälligt ska omhändertas av socialtjänsten. Om den person som har ålagts en förpliktelse hindrar tvångsverkställighet kan han eller hon dömas till böter.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Enligt rådets förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar ska en dom som har meddelats i en medlemsstat erkännas i de andra medlemsstaterna utan att något särskilt förfarande behöver anlitas. Förordningen tillämpas av alla EU-medlemsstater utom Danmark.

En dom om utövande av föräldraansvar över ett barn, som har meddelats i en medlemsstat och som är verkställbar i den staten och har delgetts, ska verkställas i en annan medlemsstat sedan domen på ansökan av part förklarats vara verkställbar där. Detta kräver att en ansökan om en verkställbarhetsförklaring inges till en domstol.

Information om vilken domstol en sådan ansökan ska inges till finns [här](#).

En part som ansöker om eller bestrider erkännande eller ansöker om en verkställbarhetsförklaring måste inge

- a) en bestyrkt kopia av domen,
- b) intyget om domar om föräldraansvar,

Formuläret finns [här](#).

En dom om föräldraansvar erkänns inte

- a) om ett erkännande uppenbart skulle strida mot grunderna för rättsordningen i den medlemsstat där domen görs gällande (ordre public), med hänsyn tagen till barnets bästa,
- b) om domen i strid med grundläggande rättegångsregler i den medlemsstat där den görs gällande har meddelats utan att barnet har fått möjlighet att komma till tals, såvida det inte är fråga om ett brådskande fall,
- c) om domen har meddelats i någons utevaro och den uteblivne inte har delgivits stämningensansökan eller motsvarande handling i tillräckligt god tid och på ett sådant sätt att han kunnat förbereda sitt svaromål, såvida det inte kan fastställas att den uteblivne otvetydigt har godtagit domen,
- d) om en person begär det och hävdar att domen hindrar honom eller henne att utöva sitt föräldraansvar, om domen har meddelats utan att personen i fråga har fått möjlighet att yttra sig,
- e) om domen är oförenlig med en senare dom om föräldraansvar som har meddelats i den medlemsstat där domen görs gällande,
- f) om domen är oförenlig med en senare dom om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat eller i den icke-medlemsstat där barnet har hemvist, såvida den sist meddelade domen uppfyller de nödvändiga villkoren för erkännande i den medlemsstat där domen görs gällande, eller
- g) om förfarandet enligt artikel 56 i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 inte har följts.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

Information om vilken domstol en sådan ansökan ska inges till finns [här](#).

En part som ansöker om eller bestrider erkännande eller ansöker om en verkställbarhetsförklaring måste inge

- a) en bestyrkt kopia av domen,
- b) det intyg om domar om föräldraansvar som avses i artikel 39 i rådets förordning (EG) nr 2201/2003.

Formuläret finns [här](#).

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Enligt den estniska lagen om internationell privaträtt [1] regleras förhållandet mellan ett barn och dess förälder av lagen i det land där barnet har hemvist. Dessutom ska 1996 års Haagkonvention om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn tillämpas mellan konventionsstaterna.

Fastställandet av tillämplig lag kan även omfattas av avtal om rättslig hjälp. Estland har ingått avtal om rättslig hjälp med följande länder:

Avtalet om rättslig hjälp och rättsförhållanden mellan Lettland, Litauen och Estland (1993).

Avtalet om rättslig hjälp och rättsförhållanden i civil-, familje- och straffrättsliga frågor mellan Estland och Ryssland (1993).

Avtalet om rättslig hjälp och rättsförhållanden i civil-, och straffrättsliga frågor mellan Estland och Ukraina (1995).

Avtalet om rättslig hjälp och rättsförhållanden i civil-, arbets- och straffrättsliga frågor mellan Estland och Polen (1999).

Eftersom alla parter i de avtal om rättslig hjälp som ingåtts med Litauen, Lettland och Polen även är parter i 1996 års Haagkonvention har parterna beslutat att tillämpa konventionens lagvalsregler.

[1] Lagen om internationell privaträtt (RT I 2002, 35, 217). Se <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513112013009/consolide>.

Senaste uppdatering: 05/07/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Föräldraansvar - Irland

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

Med den juridiska termen föräldraansvar (som i Irland kallas "guardianship") avses alla rättigheter och skyldigheter beträffande ett barn som en person har tilldelats genom lag, av domstol eller med stöd av ett juridiskt avtal. Den som har föräldraansvar har rätt till vårdnad om och umgänge med barnet och andra rättigheter som rör barnets välbefinnande.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldraansvaret för ett barn?

Gifta föräldrar till ett barn har vanligtvis gemensam vårdnad om barnet. Om föräldrarna inte är gifta är det i regel modern som har föräldraansvaret. Genom en överenskommelse mellan parterna eller ett domstolsbeslut kan dock den biologiska fadern utses till vårdnadshavare.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldraansvar över sina barn?

Ja. Hälsovårdsmyndighetens barn- och familjeavdelning (TUSLA) kan begära att distriktsdomstolen fattar sådana vårdnadsbeslut som krävs för barn under 18 år. Om en förälder är oförmögen eller ovillig att utöva sitt föräldraansvar kan domstolen i undantagsfall utse en särskilt förordnad vårdnadshavare så att denne kan utöva föräldraansvaret i förälderns ställe. Om en av föräldrarna avlider kan en annan person med stöd av ett testamente eller tilläggstestamente

(kodicill) anförtros vårdnaden om barnet eller utses till vårdnadshavare av domstolen. Om ingen vårdnadshavare utses på detta sätt kan hälsovårdsstyrelsens barn- och familjeavdelning (TUSLA) begära att distriktsdomstolen fattar sådana vårdnadsbeslut som krävs för barn under 18 år om ett barns föräldrar har avlidit eller är oförmögna eller ovilliga att ta hand om sitt barn.

4 Hur fastställs föräldraansvaret för framtiden om föräldra skiljer sig eller separerar?

Om föräldrarna skiljer sig eller separerar kan de gemensamt avtala vad som ska gälla i fråga om vårdnad och umgängesrätt. Om föräldrarna inte kan komma överens kan de begära att domstolen fattar beslut om vårdnad eller umgängesrätt. Om föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet påverkas denna inte av att de skiljer sig eller separerar. I undantagsfall – och endast när det är nödvändigt för barnets välbefinnande – kan dock domstolen frånta en ogift fader vårdnaden.

5 Om föräldra sluter ett avtal om föräldraansvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Föräldrar som sluter ett avtal om föräldraansvar är skyldiga att förelägga domstolen avtalet och få detta godkänt genom ett domstolsbeslut för att det ska vara rättsligt bindande. Domstolen måste vara säker på att barnets rättigheter ges tillräckligt skydd i avtalet och kan vägra att fatta beslut i saken om den inte är säker på att den ena eller båda föräldrarna fullgör sina skyldigheter gentemot barnet. Ett sådant avtal kan inte medföra att någon av föräldrarna förlorar sin ställning som vårdnadshavare.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldra inte kan komma överens om föräldraansvaret?

Enskilda kan använda sig av utomrättsliga konfliktlösningsmetoder som medling eller familjerådgivning.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldra går till domstol?

Domaren kan fatta beslut om alla frågor som rör barnets välbefinnande, inklusive men inte begränsat till frågor om vårdnadshavarskap, vårdnad och umgänge. Se även frågorna 4 och 5 ovan. Domstolen kan inte frånta en gift förälder eller en biologisk moder ställningen som vårdnadshavare. Den kan dock koppla villkor till en persons utövande av sitt föräldraansvar.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

Nej. Även om den person som har ensam vårdnad om barnet kan fatta beslut om den dagliga omvårdnaden och kontrollen av barnet måste denne samråda med den andra föräldern i alla frågor som rör barnets välbefinnande, inklusive men inte begränsat till var barnet ska gå i skola och bo.

9 Om domstolen bestämmer att föräldra ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Gemensam vårdnad beviljas föräldrar som inte hyser djup ovilja gentemot varandra och gör att de gemensamt kan fatta beslut i frågor som rör barnets välbefinnande och dagliga omvårdnad. Detta innebär inte att var och en av föräldrarna har rätt att tillbringa lika mycket tid med barnet. Det handlar snarare om att garantera att båda föräldrarna har motsvarande plikter och skyldigheter gentemot barnet.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

Huvudregeln är att personer som vill ansöka om föräldraansvar ska göra detta hos distriktsdomstolen. För vissa ansökningar som är accessoriska till äktenskapsmål kan det vara nödvändigt att inge ansökan till grevskapsdomstolen eller High Court. High Court har exklusiv behörighet i frågor som rör bortförande av barn.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Ja. Det är möjligt att inge en ansökan till domstolen *ex parte*, dvs. utan att underrätta den andra parten. Så kan ske om barnet skulle försättas i en utsatt situation om sökanden skulle underrätta motparten på vanligt sätt.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Ja. Rättshjälp ges inom ramen för programmet för rättshjälp i tvistemål. Rättshjälp är behovsprövad.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Ja. Det går att överklaga ett beslut från en förstainstansdomstol, dvs. den domstol vid vilken talan väcktes. En appellationsdomstols avgörande kan dock i regel inte överklagas.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Enskilda som söker verkställighet av ett beslut om föräldraansvar bör konsultera de regler som gäller för respektive domstol eller institution. Förutom vid ansökningar *ex parte* ska motparten underrättas om att du har för avsikt att vidta åtgärder för att verkställa ett avgörande.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Se svaret på fråga 14.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

High Court, som har fullständig behörighet.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

2000 års lag om skydd av barn (Haagkonventionen) ger laga kraft åt 1996 års *Haagkonvention om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn*, som är tillämplig på detta område. Även *rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar (Bryssel IIa-förordningen)* är tillämplig på detta område.

Senaste uppdatering: 03/07/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Föräldraansvar - Grekland

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

Föräldraansvaret är både en rättighet och en skyldighet. Det omfattar att ta hand om ett underårigt barn, förvalta dess egendom och företräda det i alla ärenden, transaktioner eller tvistemål som rör barnet eller dess egendom. Föräldraansvar är med andra ord ett sätt att skydda ett underårigt barns personliga rättigheter och äganderätt.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldraansvaret för ett barn?

Båda föräldrar delar på föräldraansvaret för sina barn. Alla beslut som en förälder fattar och som gäller dennes föräldraansvar måste göras med barnets bästa i åtanke.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldraansvar över sina barn?

Om en av föräldrarna är oförmögen att utöva sitt föräldraansvar av praktiska skäl (t.ex. sjukhus- eller fängelsevistelse) eller av rättsliga skäl (rättsligt oförmögen) behåller denna förälder i teorin rätten till föräldraansvar, men i praktiken utövas föräldraansvaret helt av den andra föräldern.

Om ingen av föräldrarna kan utöva sitt föräldraansvar utses en förmyndare för ett underårigt barnet. Föräldrarna behåller föräldraansvaret i teorin, men har inte rätt att utöva det.

4 Hur fastställs föräldraansvaret för framtiden om föräldrar skiljer sig eller separerar?

Om föräldrarna skiljer sig eller separerar, och om båda föräldrarna är i livet, avgörs frågan om föräldraansvar i domstol. Föräldraansvaret kan tilldelas en av föräldrarna eller, om de kommer överens om detta och samtidigt beslutar var barnet ska bo, båda föräldrarna gemensamt. Domstolen kan också fatta ett annat beslut, särskilt om att dela föräldraansvaret mellan föräldrarna eller att låta föräldraansvaret övergå till en tredje part.

5 Om föräldrar slutar ett avtal om föräldraansvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

När en domstol beslutar om vem som ska utöva föräldraansvaret, exempelvis vid äktenskapsskillnad eller separation, tar den hänsyn till eventuella avtal mellan föräldrarna. Sådana avtal är emellertid inte rättsligt bindande. För denna sorts avtal finns inga speciella formella regler, utom att domstolen på ett lagenligt sätt måste underrättas om deras existens. Vanligtvis lämnas en handling in till domstolen, som har utarbetats av de berörda parterna och som innehåller de punkter de kommit överens om. Enligt lagen måste ett sådant avtal upprättas i händelse av äktenskapsskillnad med ömsesidigt samtycke mellan föräldrar till underåriga barn. Då ska ett skriftligt avtal mellan föräldrarna om vårdnaden av barnen och kontakterna med dem lämnas in till domstolen. I alla andra fall kan föräldrarna informellt komma överens om hur föräldraansvaret ska utövas, utan att uppfylla särskilda formella krav eller följa något särskilt förfarande. Föräldrarna kan utöva olika delar av föräldraansvaret: exempelvis kan en av dem ha vårdnaden om barnet och den andra förvalta barnets egendom och företräda barnet.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrar inte kan komma överens om föräldraansvaret?

Om föräldrarna inte kan komma överens om föräldraansvaret och det ligger i barnets intresse att ett beslut fattas avgörs frågan av domstolen. Konflikter kan också lösas genom medling.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrar går till domstol?

Om föräldrarna inte kan komma överens om en viss fråga som rör deras föräldraansvar och de tar upp frågan i domstol kan domstolen bara fatta beslut i just denna fråga. Det kan gälla vilken fråga som helst som rör utövandet av föräldraansvar och som orsakar en konflikt mellan föräldrarna, och där det ligger i barnets intresse att hitta en lösning på konflikten. Det kan gälla en rent objektivt viktig fråga, såsom val av förnamn eller att komma överens om medicinska ingrepp, men det kan också gälla frågor som inte förefaller viktiga för utomstående men som föräldrarna anser är viktiga nog för att tas upp i domstol.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

I princip ja, i den mån det gäller en fråga som faller inom ramen för den vårdnad som den ena föräldern tilldelats. Föräldrarna kan alltid välja att inte följa domstolens beslut om ensam vårdnad. Även efter att domstolen har meddelat sin dom kan de komma överens om att ordna barnets omvårdnad på annat sätt, till exempel att göra den andra föräldern delaktig i att ta hand om barnet. Detta är emellertid endast tillåtet om det görs med hänsyn till barnets bästa.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrar ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Det innebär att beslut om barnets omvårdnad måste fattas gemensamt av föräldrarna.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

Det är alltid förstainstansdomstolen med en domare (*μονομελές πρωτοδικείο*) som är behörig i sådana ärenden. Ansökningar ska lämnas in till den domstol som är behörig på orten i fråga, och den svarande måste delges handlingarna. De handlingar som ligger till grund för ansökan måste också lämnas in till domstolen.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Förstainstansdomstolen med en domare fattar beslut enligt ett särskilt förfarande som anges i artiklarna 681B och C i civilprocesslagen. Förfarandet har utformats i enlighet med förfarandet för arbetskonflikter, i syfte att skynda på ärendehantering. På grund av den personliga karaktären hos tvister om föräldraansvar tillämpas också vissa bestämmelser från förfarandena för äktenskapsmål och ärenden som inte är tvistemål när det gäller den utredande myndigheten och domstolens egen bevisinsamling. När konflikter om föräldraansvar uppkommer i samband med något av de äktenskapsärenden som anges i artikel 592.1 i civilprocesslagen (t.ex. äktenskapsskillnad och annullering av äktenskap) eller i artikel 614.1 i samma lag (t.ex. fastställande av faderskap) måste domstolen emellertid tillämpa förfarandet enligt artiklarna 598–612 och 616–622 i civilprocesslagen. Brådskande ärenden kan hanteras genom tillfälliga åtgärder (*ασφαλιστικά μέτρα*) och nödfall genom tillfälligt föreläggande (*προσωρινή διαταγή*).

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Ja, enligt de allmänna bestämmelserna för rättshjälp.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

En dom om föräldraansvar kan upphävas eller ändras om de omständigheter som låg till grund för domen ändras. En dom om föräldraansvar kan också överklagas med hjälp av ordinarie rättsmedel (överklagan i faktiska och rättsliga frågor (*έφεση*), överklagan endast i rättsfrågor (kassationsöverklagande, *αναίρεση*), ansökan om ondandöjande (*ανακοπή ερημοδικίας*) eller omprövning (*αναψηλάφηση*)), i enlighet med de vanliga kraven.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

En dom om föräldraansvar är verkställbar enligt artikel 950 i civilprocesslagen om den också innehåller skyldigheter, dvs. om den inte bara löser frågan om föräldraansvar, vårdnad om ett underårigt barn eller kontakt med ett barn, utan också föreskriver att barnet ska överlämnas eller återlämnas, fastställer hur umgänget mellan förälder och barn ska utformas eller förbjuder parterna att vidta motåtgärder. I synnerhet gäller följande: a) En dom om överlämnande eller återlämnande av ett barn ålägger den förälder som har hand om barnet att följa domstolens beslut. I samma beslut kan böter fastställas på upp till 50 000 euro som den förälder som inte följer domen automatiskt ska betala till den andra föräldern, eller att den denna förälder ska frihetsberövas i upp till ett år, eller att båda dessa påföljder ska tillämpas (indirekt verkställighet (*έμμεση εκτέλεση*)). b) Om en förälders rätt till umgänge med barnet hindras, kan en den person som hindrar umgänget dömas att betala böter och frihetsberövas (kompletterande verkställighet (*αναπληρωματική εκτέλεση*)).

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Beslut om föräldraansvar som har fattats av en domstol i en annan medlemsstat erkänns automatiskt utan något särskilt formellt förfarande av de grekiska förvaltningsmyndigheterna. Grekiska domstolar har behörighet att fatta beslut om en utländsk doms giltighet eller om en begäran om erkännande av en utländsk dom, utan att först kontrollera ursprungsstatens behörighet. När erkännande begärs i Grekland kan grekiska domstolar vägra att erkänna en dom om föräldraansvar i följande fall: a) När det strider mot grunderna för den grekiska rättsordningen. Hänsyn ska dock alltid tas till barnets bästa. b) När domen är oförenlig med en senare dom om föräldraansvar som har meddelats av en grekisk domstol. När erkännande av en dom begärs i Grekland kan grekiska domstolar, i de fall de är behöriga enligt rådets förordning (EG) nr 2201/2003 på grund av barnets hemvist, dessutom fatta ett annat beslut om föräldraansvar genom att meddela en senare dom i ärendet, utan föregående kontroll av ursprungsstatens behörighet och den ursprungliga domens bindande karaktär (t. ex. huruvida den kan överklagas).

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

I de fall som beskrivits prövas ärendet i förstainstansdomstolen med en domare, med hjälp av det förfarande som är relevant för ärendet i fråga.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Den lag som ska tillämpas på förhållandet mellan föräldrar och barn är i fallande ordning 1) lagen i det land där de senast hade gemensamt medborgarskap, 2) lagen där de senast hade gemensam hemvist, 3) lagen i det land där barnet är medborgare.

Senaste uppdatering: 25/10/2016

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Obs. Nyligen ändrades ursprungsversionen på [es](#) av den här sidan. Våra översättare håller på att översätta den nya sidan till svenska.

Föräldraansvar - Spanien

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

I spansk lag kallas föräldraansvar vanligtvis *patria potestad* ("föräldramyndighet"). Den utgörs av de rättigheter och skyldigheter som tillkommer de personer, normalt föräldrarna, eller rättsliga enheter, som anförtröts skyddet av barnets person eller egendom genom lagstiftning eller domstolsbeslut.

Föräldramyndigheten måste alltid utövas med barnets bästa i åtanke, i enlighet med dess personlighet och med respekt för dess fysiska och psykiska integritet. Det inbegriper följande skyldigheter och befogenheter:

1. Att ta hand om barnet, umgås, livnära och uppfostra barnet samt se till att barnet får en heltäckande utbildning.
2. Företräda barnet och förvalta dess egendom.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldraansvaret för ett barn?

Föräldrar har föräldraansvaret för minderåriga barn.

Om föräldrarna separerar, skiljer sig, avslutar sitt förhållande eller inte bor tillsammans har båda föräldrar fortsatt alla rättigheter och skyldigheter i fråga om minderåriga barn och deras egendom, utom i undantagsfall.

Om föräldrarna inte bor ihop utövas föräldraansvaret av den förälder hos vilken barnet bor. Den andra föräldern kan emellertid lämna in en ansökan med styrkta skäl till en domstol som, om den finner att det är i barnets intresse, besluta att sökanden ska utöva föräldraansvar tillsammans med den förälder hos vilken barnet bor. Domstolen kan också fördela de olika delarna av föräldraansvaret mellan föräldrarna.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldraansvar över sina barn?

Enligt spansk lag kan andra släktingar, personer eller institutioner utses att under rättslig uppsikt utöva föräldraansvar över minderåriga barn, om föräldrarna underlåter att fullgöra sin lagenliga skyldighet att ta hand om sina barn, eller om de inte gör detta på ett tillfredsställande sätt.

4 Hur fastställs föräldraansvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Om föräldrarna skiljer sig eller separerar kan föräldraansvaret fastställas antingen

på begäran av båda föräldrar, genom ett skilsmäsoavtal (*convenio regulado*) som måste godkännas av domstol, eller genom ett domstolsbeslut efter ett tvistemålsförfarande.

Föräldraansvaret, i dess egenskap av skydd för minderåriga barn, åligger båda föräldrarna.

Vårdnaden om minderåriga barn kan ordnas på följande sätt:

Vårdnaden tilldelas en av föräldrarna: Detta är det vanligaste vid hemskillnad och äktenskapskillnad som båda föräldrar samtycker till samt i tvistemålsförfaranden. Den förälder som inte tilldelas vårdnaden har vanligtvis umgängesrätt.

Delad vårdnad: barnen delar sin tid mellan de båda föräldrarnas hem.

Om omständigheterna kräver detta och det ligger i barnets intresse kan domstolen i undantagsfall besluta att en annan person ska ha vårdnaden om barnet, antingen på begäran av föräldrarna själva eller genom domstolens eget beslut.

I fall då myndigheterna är ansvariga för barnets omvårdnad bibehålls denna situation, och ingen av föräldrarna tilldelas vårdnad om barnet.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldraansvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Föräldrar som själva kommer överens om föräldraansvaret måste lämna in ett undertecknat skilsmäsoavtal (*convenio regulado*) som innehåller alla punkter som de kommit överens om. Avtalet måste ta upp åtminstone följande:

Vem som ska ta hand om och ha vårdnaden om det minderåriga barnet.

Föräldrarnas umgängesrätt.

Utövandet av föräldraansvar.

Användning av familjehemmet.

Underhåll till minderåriga barn. Avtalet lämnas in tillsammans med en ansökan till behörig förstainstansdomstol.

Skilsmäsoavtalet inges tillsammans med ansökan till behörig förstainstansdomstol och ska ratificerats av föräldrarna i domstolen. Efter att låtit barnet yttra sig - om det har en tillräcklig omdömesförmåga - och den allmänna åklagaren prövar domaren överenskommelserna.

Om makarnas avtal för att hantera konsekvenserna av en annullering av äktenskap, hemskillnad eller äktenskapskillnad inte har någon negativ inverkan på barnen godkänns det av domaren. Om parterna föreslår arrangemang för umgänge och kontakt mellan barnen och deras mor- och farföräldrar kan domaren godkänna dessa efter att ha hört mor- och farföräldrarna och fått deras samtycke.

Om ett avtal förkastats måste detta göras genom ett motiverat beslut. Då ska makarna vid behov lämna in ett nytt förslag för godkännande av domaren.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldraansvaret?

Familjemedling är det bästa alternativet för att komma fram till en överenskommelse mellan parterna utanför domstol.

För att en överenskommelse som upprättas genom medlingsförfarandet ska bli verkställbar måste den emellertid godkännas av domstol.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Denne ska om möjligt undvika att separera syskon och ska höra barnen, om de anses ha tillräckligt omdöme för detta. Domaren kan fatta beslut om barn i följande frågor:

De rättsliga åtgärderna gällande vårdnad, som tilldelas en av föräldrarna eller båda föräldrar, och utbildning.

Umgängesrätt, med angivelse av tid, metod och plats för föräldrars kontakt och umgänge med sina barn.

I undantagsfall kan umgängesrätten begränsas eller upphävas, om allvarliga omständigheter uppkommer eller om en av föräldrarna på ett allvarligt och upprepat sätt underlåter att uppfylla sina skyldigheter.

Tilldelning av föräldraansvar och, vid behov och när detta är lämpligt för barnen, ett beslut om att en av föräldrarna ska utöva allt eller en del av föräldraansvaret. Om det föreligger goda skäl kan föräldrar också fräntas sitt föräldraansvar.

Det underhållsbelopp som varje förälder ska betala för att tillgodose barnets behov och de åtgärder som krävs för att underhållet ska vara effektivt. Beloppet fastställs med hänsyn till föräldrarnas ekonomiska omständigheter.

Användning av familjehemmet och gemensamt använda föremål, i de fall det inte föreligger något avtal mellan föräldrarna. Den make som tilldelas vårdnaden om barnen får vanligtvis använda familjehemmet.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

I regel har föräldrarna delat föräldraansvar. Det innebär att föräldrarna delar befogenheten att fatta beslut om och hantera frågor som rör ett minderårigt barn, även när bara en av föräldrarna har tilldelats vårdnaden om barnet.

Om föräldrarna inte kan komma överens om beslut som kan eller bör fattas om ett minderårigt barn – exempelvis om skolgång och utbildning, såsom att välja skola eller fritidsaktiviteter, sjuk- och hälsovård, såsom val av läkare, personliga frågor, såsom val av namn eller religiös uppfostran, eller val av plats eller land där de minderåriga barnen ska bo – kan var och en av föräldrarna vända sig till domstol för ett avgörande.

Domstolen hör båda föräldrar, och även barnet om dess omdöme anses tillräckligt, och fattar sedan ett direkt beslut om att antingen fadern eller modern har rätt att bestämma i frågan. Om konflikter återkommer eller något annat allvarligt hinder för utövandet av föräldraansvar uppkommer, kan domaren tilldela en av föräldrarna fullständig eller partiell befogenhet att fatta beslut, eller fördela denna befogenhet mellan föräldrarna. Beslut om alla åtgärder ovan gäller i högst två år.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Om domstolen beslutar om delad vårdnad innebär detta i praktiken att föräldrarna turas om att ha hand om den dagliga omvårdnaden om barnet enligt ett förutbestämt schema, som i regel sammanfaller med särskilda skolperioder såsom terminer eller år.

Föräldrarna delar på omvårdnaden under alla semester- och helgdagar.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

I mål som gäller hemskilnad eller äktenskapsskillnad med båda makars samtycke är förstainstansrätten där makarna hade sitt sista gemensamma hem, eller där en av sökandena är bosatt, behörig.

I kontradiktoriska äktenskapsmål är den domstol behörig som finns på den ort där det gemensamma hemmet ligger. Om makarna bor i olika domkretsar kan käranden välja mellan domstolen på orten för det sista gemensamma hemmet och domstolen på den ort där svaranden bor.

I förfaranden som uteslutande gäller vårdnad och försörjning av minderåriga barn, och föräldrarna inte är gifta, är förstainstansrätten på den ort där föräldrarna senast bodde tillsammans behörig. Om föräldrarna bor i olika domkretsar kan käranden välja mellan domstolen på den ort där svaranden bor eller domstolen på den ort där barnet bor.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

I sådana fall tillämpas följande förfaranden:

När det finns ett avtal mellan parterna används förfarandet för ömsesidigt samtycke enligt artikel 777 i civilprocesslagen som används vid hemskilnad, äktenskapsskillnad och antagande av definitiva åtgärder för minderåriga barns omvårdnad och försörjning när parterna inte är gifta.

När det inte finns något avtal mellan parterna används tvistemålsförfarandet enligt artiklarna 770 och 774 i civilprocesslagen, som även används i familjemål och ärenden som gäller minderåriga barn när parterna inte är gifta.

I brådskande fall kan åtgärder enligt följande förfaranden begäras:

Interimistiska åtgärder före en ansökan om annullering, hemskilnad eller äktenskapsskillnad eller i förfaranden som gäller minderåriga barns omvårdnad och försörjning. Detta regleras i artiklarna 771 och 772 i civilprocesslagen.

Om det finns skäl att använda ett snabbförfarande kan åtgärderna i det första beslutet antas med omedelbar verkan.

Interimistiska åtgärder som är följden av ett godkännande av en ansökan i samband med äktenskapsmål eller förfaranden som gäller minderåriga barn, såsom i fallen ovan. Detta regleras i artikel 773 i civilprocesslagen.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Fullständig eller partiell rättshjälp kan beviljas om det finns bevis för att kraven för att erhålla rättshjälp uppfylls, i enlighet med rättshjälplagen. (Se "Rättshjälp – Spanien".)

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Om ett beslut om föräldraansvar kan överklagas eller inte beror på inom ramen för vilket förfarande beslutet meddelades.

Alla beslut i tvistemålsförfaranden kan överklagas till en provinsdomstol.

Beslut i förfaranden med ömsesidigt samtycke kan bara överklagas om en åtgärd har fastställts som skiljer sig från det som föräldrarna kommit överens om i sitt skilsmäsoavtal. Överklagan görs vid provinsdomstolen.

Lagen innehåller inte några föreskrifter om överklagande av beslut om tidigare interimistiska åtgärder eller interimistiska åtgärder, eller beslut om utövande av föräldraansvar.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Om ett beslut om föräldraansvar inte efterlevs kan en ansökan om verkställighet av den åtgärd eller de åtgärder som inte efterlevs inges till den förstainstansdomstol som meddelade beslutet.

Det måste anges vilken åtgärd eller vilket beslut verkställighetsansökan gäller, samt mot vilken person verkställighet begärs.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Ett beslut om föräldraansvar för barn i ett äktenskap som har fattats i en medlemsstat inom ramen för ett äktenskapsmål och som är verkställbart i den medlemsstaten samt har delgetts ska godkännas i Spanien på begäran av en berörd part utan något särskilt förfarande, i enlighet med rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar.

För att begära verkställighet måste en ansökan inges till domstolen på den ort där det minderåriga barnet befinner sig och där verkställigheten ska genomföras. Ett exemplar av beslutet, vars verkställighet söks måste bifogas ansökan och måste uppfylla kraven på fastställande av äkthet, i enlighet med det standardiserade formuläret i bilaga V. En advokat och domstolsombud (*procurador*) måste anlitas.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

För att i Spanien bestrida erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som fattats av en domstol i en annan medlemsstat ska den berörda parten vända sig till den förstainstansrätt där ansökan om erkännande gjordes och åberopa de skäl som anges i förordning (EG) nr 2201/2003 som hindrar ett erkännande av beslutet.

De skäl som kan åberopas är:

Att beslutet uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) med hänsyn till barnets bästa.

Barnet har inte fått möjlighet att yttra sig (gäller ej i brådskande fall).

Om beslutet har meddelats i partens uttalande, att den handling som inledde förfarandet inte har meddelats eller delgivits, såvida det inte kan visas att beslutet godtog.

Om den part som invänder mot erkännandet av beslutet och som hävdar att beslutet hindrar utövandet av föräldraansvar inte har fått möjlighet att yttra sig.

Om beslutet är oförenligt med ett annat beslut som meddelats senare.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Tillämplig lag är den lag som gäller där barnet har sin hemvist, i enlighet med 1996 års Haagkonvention om skydd av barn.

Senaste uppdatering: 05/04/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Föräldraansvar - Kroatien

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

Med föräldraansvar avses föräldrars ansvar, skyldigheter och rättigheter när det gäller att skydda och främja barnets personliga och ekonomiska rättigheter samt barnets bästa. Föräldrarna är skyldiga att ge barnet den omsorg det behöver i förhållande till sitt utvecklingsbehov och sina förmågor. Ingen förälder får fransäga sig sin rätt till omsorg om barnet. Föräldrar är skyldiga att tillsammans med barnet diskutera och komma överens om enskilda aspekter av omsorgen i förhållande till barnets ålder och mognad.

Föräldrarnas omsorg inbegriper rätten och skyldigheten att skydda barnets personliga rätt till hälsa, utveckling, omvårdnad och skydd, uppfostran och utbildning, kontakt, val av bostadsort, samt rätten och skyldigheten att förvalta barnets tillgångar. Föräldrarnas omsorg inbegriper även rätten och skyldigheten att företräda barnet och tillvara ta dess personliga och ekonomiska rättigheter och intressen.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldraansvaret för ett barn?

Föräldrar har rätt och skyldighet att i lika grad, gemensamt och genom avtal ansvara för omsorgen om sitt barn. Om föräldrarna inte permanent lever tillsammans är de skyldiga att komma överens om hur omsorgen ska fördelas genom att upprätta ett avtal om delat föräldraansvar. Delat föräldraansvar kan även regleras av en domstol. I så fall grundas domstolens avgörande på alla relevanta aspekter som föräldrarna har kommit överens om i avtalet om delat föräldraansvar. När föräldrarna delar på ansvaret för omsorgen om barnet måste de sträva efter att lösa eventuella problem i samförstånd.

Var och en av föräldrarna kan välja att själv stå för hela eller delar av omsorgen, eller i den utsträckning som krävs för att fatta beslut i en särskilt viktig fråga som rör barnet. I ovannämnda situationer kan den andra förälderns rätt att ta hand om barnet endast inskränkas genom ett domstolsavgörande, som ska beakta barnets bästa. Om föräldrarna delade på ansvaret för omsorgen om barnet före den ena förälderns död måste den efterlevande föräldern själv ta hand om barnet utan ett domstolsavgörande om den andra föräldern har avlidit eller dödförklarats. Var och en av föräldrarna får, efter ett domstolsavgörande om detta, själv ta hand om barnet om föräldrarna inte har kunnat enas om ett avtal om delat föräldraansvar eller en alternativ lösning under ett domstolsförfarande. I så fall ska domstolen prioritera den förälder som har visat samarbetsvilja och vilja att ingå ett avtal om delat föräldraansvar.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldraansvar över sina barn?

Om en förälder själv är minderårig eller saknar rättskapacitet på ett särskilt område upphävs tillfälligt föräldraansvaret på grund av rättsliga hinder. Så länge detta upphävande gäller får ovannämnda förälder stå för den dagliga omsorgen om barnet, tillsammans med barnets andra förälder, eller tillsammans med en förmyndare som utsetts i enlighet med bestämmelserna om utnämning av en förmyndare i familjelagen (*Obiteljski zakon*). Ovannämnda förälder får dock inte företräda barnet, och om föräldern saknar rättskapacitet på ett visst område får han eller hon inte företräda barnet på det området. Barnet företräds av den andra föräldern eller av förmyndaren. Förmyndaren måste följa den andra förälderns önskemål.

Om barnets föräldrar, eller en av föräldrarna och förmyndaren, inte är överens om vem som ska företräda barnet vid viktiga beslut som rör barnet, meddelar domstolen på begäran av barnet, en av föräldrarna eller förmyndaren ett avgörande i ett *ex parte*-förfarande (enpartsförfarande) om vem som ska företräda barnet på det berörda området.

På begäran av barnet, en av föräldrarna eller socialtjänsten meddelar domstolen ett avgörande i ett *ex parte*-förfarande om att tillfälligt upphäva föräldraansvaret (upphävande av föräldraansvaret på grund av faktiska hinder) om en av föräldrarna är frånvarande eller saknar känd adress, eller om en av föräldrarna av objektiva skäl under en längre tid är förhindrad att utöva föräldraansvaret. Föräldern i fråga får inte ta hand om barnet under den period hans eller hennes föräldraansvar har upphävts av de skäl som anges ovan. Under denna tid tar den andra föräldern själv hand om barnet, eller omhändertar barnet i enlighet med bestämmelserna i familjelagen. På begäran av barnet, en förälder vars föräldraansvar har upphävts eller en barnavårdsnämnd meddelar domstolen ett avgörande i ett *ex parte*-förfarande om att avbryta det tillfälliga upphävandet av föräldraansvaret på grund av verkliga hinder när de skäl som låg till grund för upphävandet inte längre föreligger.

Om föräldrarna tar hand om barnet tillsammans och en av dem avlider fortsätter den efterlevande föräldern att ta hand om barnet på egen hand. Om den förälder som själv tar hand om barnet avlider meddelar domstolen på begäran av barnet, den efterlevande föräldern eller en barnavårdsnämnd ett avgörande i ett *ex parte*-förfarande om att den efterlevande föräldern ska anförtra föräldraansvaret för barnet om domstolen anser att detta är till barnets bästa. Om båda föräldrarna avlider omhändertar barnavårdsnämnden barnet. Så länge den förälder som tar hand om barnet lever kan han eller hon genom testamente eller en notariehandling ["anticipirana naredba" (förhandsbeslut/direktiv) på kroatiska] ange vem han eller hon anser är bäst lämpad att ta hand om barnet i händelse av förälderns död. Om en förmyndare utses för barnet på grund av att en förälder avlider ska hänsyn tas till barnets synpunkter och den efterlevande förälderns önskemål, såvida man inte anser att det inte ligger i barnets intresse att ta hänsyn till deras synpunkter eller önskemål.

Enligt artikel 224 i familjelagen ska ett barn omhändertaras om barnets föräldrar har avlidit, försvunnit, är okända eller har varit bosatta på okänd ort i minst en månad, om barnets föräldrar har frångått sitt föräldraansvar, om barnets föräldrar saknar rättskapacitet på ett område som gör att de är förhindrade att utöva sitt föräldraansvar, har underlåtit att anförtra barnet till en person som uppfyller kriterierna för godkännas som förmyndare, eller om barnets föräldrar har samtyckt till att barnet adopteras. Enligt artikel 225 i familjelagen ska en barnavårdsnämnd fatta beslut om att omhänderta barnet och utse en förmyndare. En barnavårdsnämnd kan anförtra den dagliga omsorgen om barnet till en förmyndare, en annan person, ett familjehem, ett barnhem eller en juridisk person som arbetar med social verksamhet, om inte annat föreskrivs i familjelagen.

Åtgärder för att skydda barnets personliga rättigheter och främja barnets bästa vidtas på grundval av en sakkunnigbedömning om det konstateras att barnets rättigheter och barnets bästa har åsidosatts, eller att barnets rättigheter, barnets bästa och barnets utveckling har äventyrats. Barnets rättigheter anses ha äventyrats om omsorgen är otillräcklig, om barnet upplever psykosociala svårigheter (som visar sig i hans eller hennes beteende, känslomässiga problem, problem i skolan eller andra problem i samband med hans eller hennes uppväxt), eller om det är troligt att ovannämnda problem kommer att uppstå.

För att skydda barnets intressen och se till barnets bästa kan ett socialtjänstkontor

1) vidta en nödgärd för att omhänderta barnet och placera honom eller henne i ett boende utanför hemmet,

- 2) utfärda en varning till följd av ett misstag eller underlåtelse i samband med utövandet av föräldraansvaret,
- 3) se till att föräldrarna får professionell hjälp och stöd i samband med omsorgen om barnet och
- 4) se till att föräldrarna får ett omfattande professionellt stöd och att det utövas tillsyn över den omsorg som de ger.

För att skydda barnets personliga intressen och se till barnets bästa kan en domstol

- 1) tillfälligt anförtro omsorgen om barnet till en annan person, ett familjehem eller en institution för socialt stöd,
- 2) utfärda ett besöksförbud,
- 3) frånta föräldrarna rätten att dela hem med barnet och placera barnet i en annan persons, ett familjehems eller en institutions vård,
- 4) ge stöd till barnets uppfostran, om han eller hon har beteendeproblem, genom att placera honom eller henne i ett familjehem eller på en institution eller
- 5) frånta föräldrarna deras rätt att ta hand om barnet.

Som ett led i åtgärderna för att skydda barnets intressen och främja barnets bästa innehåller familjelagen bestämmelser som reglerar tillhandahållandet av tillfälligt boende för barnet eller möjligheterna att tillfälligt placera barnet i en annan persons vård, frånta föräldrarna deras rätt att dela hem med barnet osv.

4 Hur fastställs föräldraansvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Frågor om föräldraansvar kan lösas genom att upprätta ett avtal om delat föräldraansvar eller genom ett domstolsavgörande.

Ett avtal om delat föräldraansvar är ett skriftligt avtal mellan föräldrarna som redogör för hur ansvaret för att ta hand om barnet ska fördelas om barnets föräldrar inte permanent lever tillsammans som en familj. Avtalet om delat föräldraansvar ska det framgå

- 1) på vilken ort och adress barnet bor,
- 2) den tid som varje förälder ska tillbringa med barnet,
- 3) formerna för utbytet av information i samband med det samtycke som krävs vid viktiga beslut som rör barnet och för att utbyta viktig information om barnet,
- 4) storleken på det underhåll som ska betalas av den förälder som barnet inte bor hos och
- 5) hur framtida problem ska lösas.

Föräldrarna kan upprätta avtalet om delat föräldraansvar på egen hand eller som ett led i det obligatoriska rådgivningsförfarandet eller familjemedlingsförfarandet.

Om föräldrarna inte kan enas om ett avtal om delat föräldraansvar eller om avtalet avvisas av domstolen kan var och en av föräldrarna väcka talan för att lösa frågor om vilken förälder barnet ska bo hos, hur föräldraansvaret ska utövas, barnets kontakt med den andra föräldern eller underhållet till barnet. I en rättsprocess för att fastställa hos vilken förälder barnet ska bo, hur föräldraansvaret ska utövas eller barnets kontakt med den andra föräldern är domstolen inte bunden av parternas önskemål. Domstolen kan låta en överenskommelse mellan föräldrarna ligga till grund för sitt beslut om hos vilken förälder barnet ska bo, hur barnets kontakt med den andra föräldern ska se ut och hur föräldraansvaret ska utövas, om den anser att överenskommelsen beaktar barnets bästa.

Domstolen fattar på eget initiativ (*ex officio*) beslut om hos vilken förälder barnet ska bo, hur föräldraansvaret ska fördelas, barnets kontakt med den andra föräldern och underhållet till barnet. Detta kan även ske genom ett beslut om djup och varaktig söndring i äktenskapet, annullering av äktenskapet eller beviljande av äktenskapsskillnad och i andra fall där föräldrarna lever åtskilda, eller genom ett beslut i ett mål där moderskapet eller faderskapet har bestridits, om ett sådant beslut kan meddelas och krävs till följd av resultatet av rättsprocessen och de faktiska omständigheterna i målet.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldraansvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

För att kunna verkställas måste avtalet om delat föräldraansvar inges till domstolen som ett led i ett *ex parte*-förfarande. På så sätt kan domstolen kontrollera innehållet i avtalet och godkänna eller avvisa avtalet enligt bestämmelserna i familjelagen. Avtalet om delat föräldraansvar kan ändras beroende på barnets ålder och mognad eller när förändrade omständigheter gör att ändringar behövs. Om avtalet om delat föräldraansvar ändras bör avtalet inges som ett led i ett *ex parte*-förfarande, så att domstolen kan kontrollera innehållet i avtalet och godkänna eller avvisa ändringarna.

Domstolen kan låta en överenskommelse mellan föräldrarna ligga till grund för sitt beslut om hos vilken förälder barnet ska bo, hur barnets kontakt med den andra föräldern ska se ut och hur föräldraansvaret ska utövas, om den anser att överenskommelsen beaktar barnets bästa. Om föräldrarna beslutar sig för att dela på ansvaret måste överenskommelsen omfatta alla viktiga frågor som regleras i avtalet om delat föräldraansvar. När det gäller rättsmedel eller ändringar av domstolens avgörande har ett domstolsavgörande som grundas på en överenskommelse mellan föräldrarna om att dela på föräldraansvaret för barnet samma rättsverkan som det avtal om delat föräldraansvar som domstolen har godkänt. Inga förklarande anmärkningar behöver göras i domstolsavgörandet om föräldraansvaret eller barnets kontakt med den andra föräldern om avgörandet grundas på ovannämnda överenskommelse mellan föräldrarna om att dela på föräldraansvaret för barnet.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldraansvaret?

Om föräldrarna inte kan enas om ett avtal om delat föräldraansvar försöker ett socialtjänstkontor få dem att träffa en överenskommelse inom ramen för förfarandet för medling i familjemål, om inte det aktuella målet inte omfattas av krav på medling. Om föräldrar som planerar att skilja sig inte kan enas om ett avtal om delat föräldraansvar uppvisar ett socialtjänstkontor dem om att domstolen som ett led i ett skilsmässoförfarande som inletts av någon av makarna på eget initiativ (*ex officio*) kan

- 1) meddela ett avgörande för att fastställa hos vilken förälder barnet ska bo, hur föräldraansvaret ska fördelas, barnets kontakt med den andra föräldern och underhållet till barnet,
- 2) ge barnet möjlighet att yttra sig enligt familjelagen och
- 3) utse en särskild förmyndare i enlighet med bestämmelserna i familjelagen.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna inte kan komma överens om föräldraansvaret?

Enligt artikel 413 i familjelagen fattar domstolen på eget initiativ (*ex officio*) beslut om hos vilken förälder barnet ska bo, hur föräldraansvaret ska fördelas, barnets kontakt med den andra föräldern och underhållet till barnet. Detta kan även ske genom ett beslut om djup och varaktig söndring i äktenskapet, annullering av äktenskapet eller beviljande av äktenskapsskillnad och i andra fall där föräldrarna lever åtskilda, eller genom ett beslut i ett fall där moderskapet eller faderskapet har bestridits, om ett sådant beslut kan meddelas och krävs till följd av resultatet av rättsprocessen och de faktiska omständigheterna i målet. Domstolen får

- 1) inskränka eller förbjuda barnets kontakt med den andra föräldern,
- 2) besluta att kontakten ska övervakas av en expert,
- 3) fastställa en åtgärd för att skydda barnets rättigheter och främja barnets bästa beroende på omständigheterna i det enskilda fallet,
- 4) fatta beslut om formerna för kontakten med styvmamman eller styvpappan om de levde tillsammans med och tog hand om barnet när äktenskapet upplöstes.

Enligt artikel 417 i familjelagen är domstolen i ett förfarande för att fatta beslut om barnets kontakt med den andra föräldern skyldig att upplysa föräldrarna om att sådan kontakt har stor betydelse för barnets välbefinnande, uppmuntra föräldrarna att nå en överenskommelse och delta i förfarandet för medling i familjemål, även i andra fall än i samband med våld i hemmet. Om föräldrarna inte lyckas komma överens bör domstolen dessutom försäkra sig om att den plats där barnet ska upprätthålla kontakten med den andra föräldern är lämplig för barnet, med hänsyn till den andra förälderns geografiska och tidsmässiga

begränsningar. Domstolens avgörande måste innehålla detaljer om hur, när och var den andra föräldern kan hämta och återföra barnet, och vid behov detaljer om kostnaderna för kontakten. I motiveringen till sitt avgörande ska domstolen lägga till en skriftlig varning om de rättsliga konsekvenserna av att inte fullgöra skyldigheten att underlätta barnets kontakt med den andra föräldern (inbegripet böter, fängelse eller ett beslut om att ändra det avgörande som fastställde hos vilken förälder barnet ska bo).

Enligt artikel 418 i familjelagen får domstolen i ett förfarande för att fastställa barnets kontakt med den andra föräldern föreskriva en eller flera åtgärder för att säkerställa verkställigheten om den misstänker att den förälder som barnet bor hos troligen inte kommer att följa kontaktbeslutet. Domstolen får framför allt 1) utse en person som kan bistå med verkställighet av avgörandet eller överenskommelsen om barnets kontakt med den andra föräldern och 2) förordna att den förälder som barnet bor hos ska lämna en kontantdeposition. När domstolen föreskriver sådana åtgärder ska den särskilt ta hänsyn till hur den förälder som barnet bor hos har agerat tidigare.

Enligt artikel 419 i familjelagen får domstolen i ett förfarande för att fastställa barnets kontakt med den andra föräldern föreskriva en eller flera åtgärder för att säkerställa att barnet återlämnas eller för att förhindra att den förälder som utövar sin rätt till kontakt med barnet bortför barnet (t.ex. genom ett föreläggande om att föräldern under kontaktperioden ska lämna in sitt pass till den domstol som beslutade om åtgärden, genom att förelägga föräldern att lämna en kontantdeposition, genom att förbjuda avyttring eller inteckning av föräldrarnas egendom – där detaljerna om ett sådant förbud förs in i de offentliga registren, genom att kräva att föräldern regelbundet deltar i verksamhet vid ett behörigt organ, t.ex. ett socialtjänstkontor, tillsammans med barnet och på den plats där kontakten sker genom att fastställa den plats där kontakten ska äga rum, genom att förbjuda barnet att lämna det land där kontakten ska äga rum, och genom att föra in detaljerna om ett sådant förbud i ett nationellt eller överstatligt informationssystem). När domstolen föreskriver ovannämnda åtgärder ska den särskilt ta hänsyn till hur den förälder som ska ha kontakt med barnet har agerat tidigare.

Enligt artikel 421 i familjelagen behövs ingen motivering i avgörandet om fastställande av föräldransvar eller hur kontakten med barnet ska se ut om avgörandet grundas på en överenskommelse mellan föräldrarna, som har nåtts i enlighet med bestämmelserna i familjelagen, eller om avgörandet avkunnades muntligen i närvaro av samtliga parter och samtliga parter har åtagit sig att inte tillgripa något rättsmedel.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

Enligt artikel 99 i familjelagen måste varje förälder själv företräda barnet på de områden där den andra föräldrarnas föräldransvar har begränsats enligt bestämmelserna i familjelagen eller genom ett domstolsavgörande.

I artikel 105 i familjelagen anges att var och en av föräldrarna själv kan stå för hela eller delar av omsorgen eller i den utsträckning som krävs för att fatta beslut i en särskilt viktig fråga som rör barnet. I ovannämnda situationer kan den andra föräldrarnas rätt att ta hand om barnet endast inskränkas genom ett domstolsavgörande, som ska beakta barnets bästa. Om föräldrarna delade på ansvaret för omsorgen om barnet före den ena föräldrarnas död måste den efterlevande föräldern själv ta hand om barnet utan ett domstolsavgörande om den andra föräldern har avlidit eller dödförklarats. När domstolen fattar beslut om ensam vårdnad fattar den beslut om huruvida den förälder som beviljats vårdnad själv bör företräda barnet i viktiga frågor som rör barnets personliga rättigheter eller om detta bör ske med den andra föräldrarnas samtycke, i enlighet med artikel 100 i familjelagen (att företräda barnet i frågor som rör hans eller hennes personliga rättigheter innebär att företräda barnet vid ändring av barnets namn eller fasta eller tillfälliga bostadsadress, eller hans eller hennes frihet att välja eller ändra sin religion).

Enligt artikel 110 i familjelagen har föräldrarna, oavsett om de har ensam eller gemensam vård, rätt att själva fatta beslut om den dagliga omsorgen om barnet när barnet bor hos dem. I nödfall, dvs. när barnet är utsatt för akut fara, har var och en av föräldrarna rätt att fatta de beslut som krävs för barnets bästa utan att inhämta den andra föräldrarnas samtycke. Han eller hon måste informera den andra föräldern om detta så skyndsamt som möjligt.

Oavsett om föräldrarna har ensam eller gemensam vårdnad är de skyldiga att utbyta information om barnets hälsa, hans eller hennes kontinuerliga uppföstran samt om barnets aktiviteter i och utanför skolan. Alla ändringar av sådan information måste meddelas snabbt och enbart inriktas på barnet. Ingen förälder får missbruka sin skyldighet att samarbeta i syfte att kontrollera den andra föräldern.

Utöver ovanstående har den förälder vars rättigheter har begränsats på ett visst område enligt artikel 112 i familjelagen rätt att upprätthålla kontakten med barnet, fatta beslut om den dagliga omsorgen om barnet, vidta brådskande åtgärder vid omedelbara hot mot barnet och att få information om viktiga omständigheter som rör barnets personliga rättigheter. Dessa rättigheter får endast begränsas eller återkallas genom ett domstolsavgörande om en sådan begränsning eller ett sådant återkallande är nödvändigt för att skydda barnets bästa. Den förälder som inte tar hand om barnet har rätt att begära information om viktiga omständigheter som rör barnets personliga rättigheter från den andra föräldern om han eller hon har ett legitimt intresse av detta och i den utsträckning som en sådan åtgärd inte strider mot barnets bästa. Vid en tvist fattar domstolen, i ett *ex parte*-förfarande och på begäran av barnet eller någon av föräldrarna, ett beslut som sätter barnets bästa i främsta rummet.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Enligt artikel 108 i familjelagen är föräldrar som har gemensam vårdnad skyldiga att i samförstånd fatta alla viktiga beslut om barnet och ge sitt samtycke i samförstånd. Viktiga beslut för barnet handlar om att företräda barnet i frågor som rör hans eller hennes personliga rättigheter och företräda barnet i frågor som rör hans eller hennes värdefulla tillgångar och rätt till egendom. Viktiga beslut för barnet kan även vara andra beslut som kan få stor inverkan på barnets liv, t.ex. beslut om barnets kontakt med personer som står honom eller henne nära, extraordinära medicinska åtgärder eller behandlingar, och barnets frihet att välja skola. Alla sådana beslut är giltiga förutsatt att den andra föräldern ger sitt samtycke. I undantagsfall, t.ex. vid ett akut medicinskt förfarande, gäller bestämmelserna i den särskilda lagstiftning som reglerar skyddet av patienträttigheter. Artikel 100 i familjelagen innehåller bestämmelser om att företräda barnet i frågor som rör hans eller hennes personliga rättigheter (vid byte av barnets namn eller fasta eller tillfälliga bostadsadress, eller hans eller hennes frihet att välja eller ändra sin religion). Ett beslut om att företräda barnet i frågor som rör barnets grundläggande personliga rättigheter anses giltigt om den förälder som företräder barnet har inhämtat ett skriftligt samtycke från den andra föräldern som har rätt att företräda barnet. I de fall som föreskrivs i lag behövs inget sådant samtycke om den förälder som barnet bor hos har inhämtat ett skriftligt samtycke från ett socialtjänstkontor. Om den förälder som företräder barnet inte kan inhämta ett skriftligt samtycke fattar domstolen i ett *ex parte*-förfarande och på begäran av barnet eller en av föräldrarna ett beslut om vilken förälder som ska företräda barnet i den aktuella frågan för att skydda barnets bästa.

Artikel 101 i familjelagen innehåller bestämmelser om att företräda barnet i frågor som rör barnets värdefulla tillgångar eller hans eller hennes rätt till egendom.

Enligt artikel 109 i familjelagen fattar domstolen, om föräldrar med rätt att företräda barnet inte kan enas om beslut i viktiga frågor som rör barnet, i ett *ex parte*-förfarande och på begäran av barnet eller en av föräldrarna, ett beslut om vilken förälder som ska företräda barnet i en viss fråga. Vid viktiga beslut som rör barnets personliga rättigheter är föräldrarna skyldiga att delta i obligatorisk rådgivning innan en *ex parte*-talan väcks.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldransvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

Ansökningar ska inges till och talan väckas vid den distriktsdomstol som har territoriell behörighet.

Enligt artikel 34 i civilprocesslagen (*Zakon o parničnom postupku*) avgör distriktsdomstolar alltid följande tvister i första instans: tvister om huruvida det råder djup och varaktig söndring i äktenskapet, eller huruvida äktenskapet bör annulleras och paret beviljas äktenskapskillnad, tvister om fastställande eller

bestridande av faderskap eller moderskap, tvister om fastställande av vem barnet ska bo hos, och vårdnadstvister, om det samtidigt pågår ett annat mål om att fastställa huruvida det råder djup och varaktig söndring i äktenskapet, annullera äktenskapet eller bevilja äktenskapsskillnad.

I enlighet med familjelagen måste parterna delta i obligatorisk familjerådgivning innan makar med gemensam vårdnad om ett gemensamt barn ansöker om skilsmässa eller innan andra rättsliga förfaranden om vårdnad och kontakt inleds. Bestämmelserna i familjelagen om obligatorisk familjerådgivning innan makar med gemensam vårdnad om ett gemensamt barn ansöker om skilsmässa gäller i tillämpliga delar obligatorisk familjerådgivning innan en talan väcks för att fastställa vem som ska tilldelas vårdnaden om barnet och barnets kontakt med den andra föräldern, om det råder djup och varaktig söndring i föräldrarnas äktenskap/registrerade partnerskap. I lagen anges de fall när obligatorisk rådgivning inte ska tillgripas. Den obligatoriska rådgivningen inleds så snart en part har begärt detta. Begäran inges till ett socialtjänstkontor. Begäran kan göras antingen skriftligen eller muntligen (genom att göra ett uttalande som förs in i ett register). Den obligatoriska rådgivningen tillhandahålls av en grupp av experter på det socialtjänstkontor som är behörigt på den ort där barnet har sin fasta eller tillfälliga bostadsadress, eller på den ort där makarna eller de registrerade parterna senast hade sin gemensamma bostadsadress, oavsett om denna var fast eller tillfällig. Obligatorisk rådgivning är en process som kräver personligt deltagande från familjemedlemmarnas sida (inga företrädare är tillåtna). Så snart den obligatoriska rådgivningen har avslutats upprättar socialtjänstkontoret en rapport som är giltig i sex månader från den dag rådgivningen avslutades.

Närvaro vid det inledande familjerådgivningsmötet krävs innan en ansökan om äktenskapsskillnad kan lämnas in.

Beroende på vilken typ av talan som väcks (talan i en äktenskapstvist, talan i en tvist för att fastställa eller bestrida moderskap eller faderskap, talan i en vårdnadstvist, talan i en tvist som rör kontakt, talan om äktenskapsskillnad i samförstånd, eller en begäran om godkännande av ett avtal om delat föräldraansvar) behöver kåranden bland annat inge rapporten från den obligatoriska rådgivningen/bevis på deltagande i det första rådgivningsmötet/avtalet om delat föräldraansvar. Vilka handlingar som krävs beror på vilken typ av talan som väcks.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

I alla rättsprocesser som rör barnrelaterade aspekter av familjerätten måste de behöriga organen vidta brådskande åtgärder och samtidigt beakta barnets bästa.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Ja. Rätten till kostnadsfri rättshjälp regleras i lagen om kostnadsfri rättshjälp (*Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći*) (*Narodne novine* (NN, Kroatiens officiella kungörelseorgan) nr 143/2013).

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Ja. Parter kan överklaga ett avgörande i första instans inom femton dagar från dagen för delgivningen av avgörandet, om inte en annan tidsfrist föreskrivs i civilprocesslagen. Om inte annat föreskrivs i lag får ett överklagande inges mot ett avgörande i första instans som följer av särskilda *ex parte*-åtgärder som regleras i familjelagen. Överklaganden måste inges inom femton dagar från delgivningen av avgörandet.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Den domstol som ska kontaktas är den distriktsdomstol som har territoriell behörighet. Ett eventuellt verkställighetsförfaranden kommer att genomföras i enlighet med bestämmelserna i verkställighetslagen (*Ovršni zakon*), men familjelagen innehåller särskilda bestämmelser om verkställighet för att se till att barnet överlämnas och verkställighet för att se till att umgänget med barnet kan fortsätta (artiklarna 509–525 i familjelagen).

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Du måste väcka en talan för att ett avgörande som meddelats av en utländsk domstol ska erkännas i enlighet med lagen om lösning av lagkonflikter med andra länders förordningar i samband med vissa förbindelser (*Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određeni odnosima*) (NN nr 53/91, 8/01).

Kroatien tillämpar sedan den 1 juli 2013 rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000. Kapitel III i den förordningen gäller i tillämpliga delar erkännande av och bekräftelse på verkställbarhet av domar om föräldraansvar.

Ansökningar om erkännande eller icke-erkännande, om bekräftelse på verkställbarhet och om verkställighet ska inges till den distriktsdomstol som har territoriell behörighet.

Ansökningar ska inges till och talan väckas vid den distriktsdomstol som har territoriell behörighet.

Bestämmelserna i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 gäller alla förfaranden för erkännande och verkställighet av avgöranden som meddelats av utländska domstolar.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

Överklaganden ska inges till en distriktsdomstol. Överklagandet avgörs av en regiondomstol.

Överklaganden omfattas av bestämmelserna i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 och bestämmelserna i civilprocesslagen.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Enligt artikel 40 i lagen om lösning av lagkonflikter med andra länders förordningar i samband med vissa förbindelser tillämpas i föräldraansvarsfrågor den lagen som gäller i det land som föräldrarna och barnen är medborgare i. Om föräldrarna och barnen är medborgare i olika länder tillämpas lagen i det land där de har sin fasta bostadsadress. Om föräldrarna och barnen är medborgare i olika länder, och om de inte har sin fasta bostadsadress i samma land, tillämpas kroatisk lag om barnet eller en av föräldrarna är kroatiska medborgare. Förälderbarnförhållanden som inte omfattas av ovannämnda bestämmelser omfattas av lagen i det land som barnet är medborgare i.

Kroatien tillämpar sedan den 1 januari 2010 1996 års Haagkonvention om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn.

För mer information se:

Familjelagen (NN nr 103/15)

Verkställighetslagen (NN nr 112/12, 25/13, 93/14)

Lagen om lösning av lagkonflikter med andra länders förordningar i samband med vissa förbindelser (NN nr 53/91, 88/01)

Lagen om kostnadsfri rättshjälp (NN nr 143/2013)

Lagen om genomförande av rådets förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (NN nr 127/2013)

Rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000.

Senaste uppdatering: 18/07/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Föräldransvar - Italien

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldransvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldransvar?

I italiensk rätt ersattes begreppet "vårdnadsrätt" (*potestà genitoriale*) med begreppet "föräldransvar" (*responsabilità genitoriale*) genom lagen om reform av föräldraskapet (lag nr 219/2012) och lagstiftningsdecret nr 154/2013, vars bestämmelser trädde i kraft den 7 februari 2014.

Med föräldransvar avses skyldigheten att ta hand om, uppfostra, utbilda och ge moraliskt stöd till barn, med hänsyn till deras förmågor, böjelser och ambitioner.

Barn har också rätt att upprätthålla ett balanserat och kontinuerligt förhållande med båda föräldrarna, rätt att tas om hand, utbildas och få moraliskt stöd av båda föräldrarna, och att upprätthålla meningsfulla relationer med respektive förälders släktingar.

Barnen har också skyldigheter. Så länge de bor hemma är de är skyldiga att respektera sina föräldrar och bidra till familjens försörjning.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldransvaret för ett barn?

Föräldransvar uppkommer enligt lag när föräldrarna är gifta med varandra. I så fall har båda föräldrarna föräldransvar för sina barn.

Om föräldrarna inte är gifta med varandra är det den förälder som erkänner barnet som har föräldransvar. Om båda föräldrarna erkänner barnet har och utövar båda föräldrarna föräldransvaret för barnet, på samma sätt som om de hade varit gifta. Om föräldrarna inte är gifta med varandra och inte erkänner barnet vid samma tidpunkt kan den förälder som inte var först med att erkänna barnet inte göra detta utan samtycke från den förälder som först erkände barnet.

Föräldrarna ska gemensamt komma överens om hur föräldransvaret ska utövas. Hänsyn ska bland annat tas till barnets förmågor, naturliga böjelser och ambitioner. Framför allt ska föräldrarna gemensamt bestämma var barnet ska bo.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldransvar över sina barn?

Om ett barn tillfälligt har en olämplig hemmiljö ser man till att barnet får komma till ett familjehem.

Om föräldrar inte visar tillräcklig förmåga att ta hand om sina barns uppfostran, t.ex. om de har ett extremt konfliktfyllt förhållande till barnen, ger domstolarna ofta socialtjänsten på föräldrarnas hemvistort vårdnaden om barnen. Detta innebär vanligtvis att föräldransvaret begränsas. I regel tas beslut om barnets hälsa, utbildning och uppfostran över av socialtjänsten på föräldrarnas hemvistort. I så fall fortsätter barnet ofta att bo med sina föräldrar, eller en av dem. I allvarliga fall beslutar domstolen att barnet ska omhändertas och flytta från hemmet.

Om en förälder bryter mot eller försummar sina skyldigheter eller missbrukar sina befogenheter till allvarlig skada för barnet kan domstolen besluta att frånta den föräldern hans eller hennes föräldransvar.

Om båda föräldrarna har avlidit, har fråntagits sitt föräldransvar eller av någon anledning är oförmögna att utöva sitt föräldransvar utses en förmyndare.

Förmyndaren tar hand om barnet, företräder honom eller henne i alla civilrättsliga förfaranden och förvaltar barnets tillgångar.

I civillagen ges domstolen även möjlighet att utse en särskilt förordnad förmyndare när båda föräldrarna är oförmögna eller ovilliga – eller när den förälder som har ensam vårdnad är oförmögen eller ovillig – att vidta en eller flera åtgärder i barnets intresse, som faller utanför den rutinemässiga omvårdnaden av barnet. I så fall har den särskilt förordnade förmyndaren rätt att vidta dessa specifika åtgärder.

4 Hur fastställs föräldransvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Föräldrarnas föräldransvar upphör inte efter en separation, eller om äktenskapet upplöses, förlorar sin civilrättsliga verkan, annulleras eller ogiltigförklaras. Huvudregeln är att föräldrarna har gemensam vårdnad, dvs. båda föräldrarna utövar föräldransvaret.

Beslut i viktiga frågor som rör barnets utbildning, uppfostran, hälsa och val av hemvist fattas i samförstånd mellan föräldrarna och med hänsyn till barnets bästa, med beaktande av barnets förmågor, naturliga böjelser och ambitioner. I rutinemässiga vardagsfrågor får föräldrarna däremot utöva föräldransvaret var för sig (artikel 337-ter i civillagen).

Gemensam vårdnad innebär inte att barnet ska tillbringa lika mycket tid hos båda föräldrarna. I regel fastställs det i domen om hemskillnad eller äktenskapsskillnad vilken förälder barnet permanent ska bo hos, och på vilka villkor den andra föräldern kan tillbringa tid med barnet. Det är även möjligt att bestämma att barnet växelvís ska bo hos var och en av föräldrarna. Detta är möjligt om föräldrarna bor nära varandra och har en liknande livsstil, förutsatt att ett sådant arrangemang inte har en negativ inverkan på barnets sociala liv eller skolgång.

Om gemensam vårdnad inte anses vara till barnets bästa kan domaren emellertid i ett motiverat beslut tilldela en förälder ensam vårdnad (artikel 337c i civillagen).

De vanligast fallen där en förälder tilldelas ensam vårdnad är 1) om en av föräldrarna utgör en risk för barnets fysiska och psykiska välbefinnande (en våldsam förälder, en förälder med ett omfattande straffregister, en förälder som är narkotikamissbrukare eller alkoholist), 2) om en förälder är oförmögen att ge barnet moraliskt och materiellt stöd, eller inte har visat något intresse för barnet, 3) om en förälder talar nedsättande om den andra föräldern inför barnet, 4) om konflikten mellan föräldrarna är så allvarlig att den kan skada barnets balans och psykiska utveckling.

Vid ensam vårdnad utövas föräldraskapet endast av den förälder som har tilldelats vårdnaden, men alla beslut i frågor av stor vikt för barnet måste fattas av båda föräldrarna, om inte särskilt allvarliga omständigheter gör att detta är omöjligt, exempelvis våldsam och kränkande beteende (artikel 337c i civillagen).

En förälder som inte utövar föräldransvar har rätt och skyldighet att bevaka barnets utbildning, uppfostran och levnadsförhållanden (artikel 316 sista stycket).

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldransvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Föräldrarnas avtal om hur föräldransvaret ska utövas efter en separation ska inges till domstolen med territoriell behörighet. Denna fastställer huruvida avtalet garanterar barnens rättigheter och välbefinnande. Om så är fallet godkänner domstolen avtalet.

Om ett gift par med minderåriga barn som vill separera eller skilja sig redan har ingått ett avtal om vårdnaden om barnen och utövandet av föräldransvaret kan de välja mellan två alternativ:

a) De kan inge en gemensam ansökan till domstolen och få sitt avtal godkänt.

b) De kan delta i förhandlingar, biträdda av en advokat (artikel 6 lagstiftningsdecret nr [132/2014](#)). Sådana förhandlingar utgör ett avtal där parterna går med på att samarbeta på ett välvilligt och rättvist sätt för att i godo lösa tvister i samband med deras hemskillnad och vårdnaden om barnen.

Om paret har minderåriga barn (eller barn med bristande förmåga, barn med en allvarlig funktionsnedsättning eller barn som inte är ekonomiskt självförsörjande) måste avtalet till följd av den advokatledda förhandlingen inom tio dagar vidarebefordras till åklagaren vid den behöriga domstolen, som godkänner avtalet om han eller hon anser att avtalet beaktar barnets bästa. Om åklagaren emellertid anser att avtalet inte beaktar barnets bästa vidarebefordrar denne inom fem dagar avtalet till domstolens ordförande, som utan dröjsmål fastställer ett datum för förhandling inom högst trettio dagar och kallar parterna att inställa sig vid denna.

Så snart avtalet har godkänts är det likvärdigt med ett domstolsavgörande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad.

Om föräldrarna inte är gifta med varandra kan endast det första alternativet användas (dvs. ett avtal som godkänts av domstolen).

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldraansvaret?

För att lösa eventuella konflikter i samband med utövandet av föräldraansvar kan föräldrarna vända sig till en familjemedlare. Målet med medlingen är inte att få paret att återförenas, utan att nå en ömsesidig överenskommelse om villkoren för att utöva föräldraansvaret, och på så sätt undvika och mildra varje form av konflikt. Alla lösningar som parterna enas om måste emellertid läggas fram för domstolen, som bedömer om barnets bästa har beaktats.

Om tvisten fortsätter hänskjuts den till domstolen med behörighet att pröva mål om hemskillnad, äktenskapsskillnad och vårdnad om barn.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Man måste skilja mellan två scenarier:

a) Om föräldrarna inte kommer överens i viktiga frågor kan de väcka talan vid domstol. I så fall inleder domstolen med att föreslå den lösning som bäst beaktar barnets och familjens intressen. Om tvisten fortsätter ger domstolen den förälder som den anser bäst beaktar barnets bästa rätt att avgöra den specifika frågan.

b) Föräldrarna kan väcka talan vid domstol för att få ett beslut om vårdnaden om barnen och var de ska bo (i regel när föräldrarna separerar). I så fall fattar domstolen beslut om

vårdnaden om barnen, där förstahandsalternativet är gemensam vårdnad (dvs. båda föräldrarna),

hur länge och under vilka former barnet ska bo hos respektive förälder, storleken på underhållsbidraget och i allmänhet i vilken utsträckning var och en av föräldrarna ska bidra till utgifterna för att ta hand om barnet och dess utbildning och uppfostran.

Eftersom de viktigaste besluten även efter en hemskillnad eller äktenskapsskillnad måste fattas gemensamt av föräldrarna kan föräldrarna, om de inte är överens i enskilda frågor, väcka talan vid domstol enligt punkt a.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

En förälder som har beviljats ensam vårdnad om barnen har ensam rätt att utöva föräldraansvaret, om inte domstolen beslutar annat. Den föräldern kan framför allt ensam fatta beslut även i frågor som inte rör de vardagliga rutinerna.

Även när en förälder har beviljats ensam vårdnad måste beslut som syftar till barnets bästa (beslut om barnets utbildning, uppfostran och hälsa) dock fattas av båda föräldrarna, om inte annat anges i vårdnadsbeslutet.

I regel anser domare att samtycke från den förälder som inte har vårdnaden inte behövs när den föräldern är frånvarande, ointresserad, inte kan nås eller tidigare har betett sig våldsamt eller kränkande.

Den förälder som inte har vårdnaden om barnen har rätt och skyldighet att bevaka deras utbildning, uppfostran och levnadsförhållanden, och kan vända sig till domstol om han eller hon anser att det har fattats beslut som inte beaktar barnets bästa.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Om gemensam vårdnad beviljas utövar båda föräldrarna föräldraansvaret. Båda föräldrarna måste vara överens om vilken riktning barnens liv ska ta och tillsammans fatta beslut om barnens utbildning, uppfostran, hälsa och var de ska bo, samt se till att besluten beaktar barnets bästa. I rutinmässiga vardagsfrågor utövar föräldrarna i regel föräldraansvaret var för sig under de perioder barnen bor hos dem.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

Den allmänna domstolen i första instans (*Tribunale ordinario*) är behörig i alla ärenden som rör vårdnad om barn och relaterade frågor om föräldraansvar. Om en tvist rör upphävande eller begränsning av föräldraansvar eller återställande av föräldraansvar, och inte omfattar några aspekter som rör vårdnaden om barnen, är ungdomsdomstolen (*Tribunale per i minorenni*) behörig domstol.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Om frågan om vårdnad och utövande av föräldraansvaret över barn födda i äktenskapet utgör en del av ett förfarande för hemskillnad eller äktenskapsskillnad tillämpas det förfarande som anges i avsnittet om [skilsmässa](#).

Åtgärder som rör vårdnad och utövande av föräldrasvar över barn som fötts utanför äktenskapet antas av domstolen bakom stängda dörrar, efter att ha inhämtat summariska uppgifter och efter att ha hört den allmänna åklagaren och föräldrarna. I brådskande fall kan domstolen för barnets skull förordna om interimistiska åtgärder.

I båda fallen kan domstolen förordna om interimistiska åtgärder för att skydda barn. Förfarandet ser olika ut beroende på om det rör sig om barn till ogifta par eller barn till gifta par. I båda fallen är den allmänna domstolen i första instans emellertid behörig.

I likhet med alla övriga förfaranden som rör barn hörs barnet av domaren om han eller hon är tolv år eller äldre eller bedöms ha tillräcklig insikt och urskillningsförmåga.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Rättshjälp kan fås för att täcka kostnaderna för rättsprocesser i separations-, skilsmäso- och vårdnadsförfaranden, eller rättsprocesser i syfte att begränsa eller frånta föräldrar föräldraansvar.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Beslut om föräldraansvar kan överklagas till appellationsdomstolen (*Corte d'Appello* – domstolen i andra instans).

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Domstolens beslut om föräldraansvar är verkställbara.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Ett beslut om föräldraansvar som meddelas av en annan EU-medlemsstat erkänns automatiskt. Enligt förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 kan emellertid en berörd part ansöka om att få fastställt att domen ska erkännas eller inte erkännas.

För att beslutet ska fastställas måste den berörda parten inge en ansökan om verkställighet till den appellationsdomstol som har territoriell behörighet. Så snart beslutet har förklarats verkställbart verkställs det på samma villkor som om det hade meddelats i den medlemsstaten.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

Appellationsdomstolen med territoriell behörighet är behörig domstol (i enlighet med nationella regler utgår man från den plats där beslutet verkställs).

Rättsprocessen sker i form av ett kontradiktoriskt förfarande och avslutas med en fastställelseedom, mot vilken ett överklagande i en rättsfråga kan inges (*ricorso per cassazione*).

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Eftersom Italien har ratificerat 1996 års Haagkonvention gäller bestämmelserna i den konventionen. Tillerkännande och upphörande av föräldraansvar, utövande av föräldraansvar och upphävande eller begränsning av föräldraansvar regleras således av lagen i det land där barnet har hemvist.

Senaste uppdatering: 10/09/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Föräldransvar - Cypern

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldransvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldransvar?

I begreppet "föräldransvar" ingår att namnge barnet, ta hand om det, förvalta dess tillgångar samt företräda det i alla rättsliga eller andra angelägenheter som avser barnet eller dess tillgångar. I praktiken omfattar föräldransvaret alla frågor som rör barnet (som person) och dess egendom.

Föräldransvar är en skyldighet och en rättighet för föräldrarna som gemensamt utövar detta ansvar. Vid utövandet av föräldransvaret måste barnets bästa beaktas (artikel 6 i lag 216/1990).

2 Vem är det i allmänhet som har föräldransvaret för ett barn?

Föräldrarna utövar gemensamt föräldransvaret.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldransvar över sina barn?

Ja, i sådana fall kan domstolen utse en förmyndare med föräldransvar (artikel 18.2 i lagen om förhållandet mellan föräldrar och barn, lag 216/1990).

4 Hur fastställs föräldransvaret för framtiden om föräldrar skiljer sig eller separerar?

Vid en skilsmässa eller om äktenskapet har annullerats eller ogiltigförklarats fastställs frågan om föräldransvar av domstolen. Domstolen kan ge en av föräldrarna ensam vårdnad, ge båda föräldrarna gemensam vårdnad eller ge en tredje man vårdnaden (artiklarna 14 och 15 i lag 216/1990). Om domstolen endast ger en förälder vårdnaden kan den även fastställa den andra förälderns rätt till umgänge med barnet. Vid sitt beslut ska domstolen beakta barnets bästa (artikel 17 i lag 216/1990).

5 Om föräldrar slutar ett avtal om föräldransvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Domstolen måste godkänna avtalet för att det ska bli rättsligt bindande.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrar inte kan komma överens om föräldransvaret?

För närvarande finns det inte några alternativa tvistlösningsmetoder utöver domstolsförfaranden.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrar går till domstol?

Domaren kan reglera alla frågor som rör barnet, inklusive frågor om föräldransvar, umgängesrätt, utbildning, hälsa, förvaltning av egendom, namn, underhåll, utlandsresor och bortförande.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

Nej, eftersom det finns frågor som inte omfattas av "vårdnad" i strikt mening, t.ex. förvaltningen av ett barns egendom.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrar ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

I praktiken innebär gemensam vårdnad att båda föräldrarna tillsammans måste fatta beslut i frågor som rör barnet. Det innebär vanligtvis att barnet bor lika mycket hos båda föräldrarna.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldransvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

Behörig domstol är familjedomstolen i det distrikt där den minderåriga har hemvist. Förfarandet inleds genom att inge en ansökan utan en edsvuren försäkran. Ingen åtföljande dokumentation krävs i detta skede.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Ansökan delges motparten som kallas att inställa sig inför domstolen den dag som anges i ansökan, för att redogöra för sin syn. I mål som rör ett barn finns det inget brådskande förfarande förutom i mål som rör bortförande av barn. På grund av ärendenas karaktär ser domstolarna dock till att dessa mål prioriteras. Dessutom gäller artikel 6 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och artikel 30 i Cyperns författning i alla dessa förfaranden. I dessa artiklar anges att alla domstolsförfaranden måste slutföras inom skälig tid.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Ja, förutsatt att du uppfyller de lagstadgade kriterierna och har erhållit ett domstolsbeslut i frågan enligt lag 165(I)/2002.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldransvar?

Ja. Du kan överklaga beslutet till en högre familjedomstol.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldransvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Den domstol som är behörig att verkställa ett beslut om föräldransvar är den domstol som meddelade beslutet. Förfarandet inleds genom att inge en stämningsansökan utan edsvuren försäkran, med hjälp av typ 1-formuläret i förfarandeförordningen 2/90.

15 Hur får jag ett beslut om föräldransvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Du måste registrera ansökan om erkännande och verkställighet i enlighet med artikel 21.3 i förordning (EG) nr 2201/2003. Ansökan bör registreras hos familjedomstolen i det distrikt där barnet bor, eller där svaranden bor om barnet bor i utlandet.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldransvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

Behörig domstol är familjedomstolen i det distrikt där barnet bor, eller där svaranden bor om barnet bor i utlandet.

När ovannämnda ansökan delges svaranden har han eller hon rätt att uppträda inför domstol och försvara sig i enlighet med lag 121(I)/2000. Dessa förfaranden omfattas av tillämpningsområdet för förordning (EG) nr 2201/2003.

17 Vilken lag tillämpas i föräldransvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Cypriotisk lag ska tillämpas, särskilt lag 216/1990. Om ingen av parterna bor i Cypern anges det i lag 216/1990 att de cypriotiska familjedomstolarna inte är behöriga att pröva målet.

Senaste uppdatering: 08/07/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Föräldransvar - Lettland

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldransvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldransvar?

Barn omfattas av föräldrarnas vårdnad tills de har uppnått myndighetsåldern.

Med vårdnad avses föräldrarnas rätt och skyldighet att ta hand om barnet och dess egendom och att företräda det i frågor som rör dess person och egendom.

Med att ta hand om ett barn avses att ha omsorg om och tillsyn över barnet och rätten att välja var han eller hon ska bo.

Med omsorg om ett barn avses barnets underhåll, dvs. tillhandahållande av mat, kläder, boende och hälsovård, omvårdnad och hans eller hennes utbildning och uppföstran (för att garantera psykisk och fysik utveckling, med största möjliga hänsyn till hans eller hennes personlighet, förmågor och intressen, och för att förbereda barnet för socialt meningsfullt arbete).

Med tillsyn över barnet avses att sörja för barnets säkerhet och skydda det mot hot från tredje man. Rätten att fastställa var barnet ska bo innebär det geografiska valet av platsen för boendet och valet av formerna för boendet.

Omsorg om barnets egendom innebär underhåll och användning av barnets egendom i syfte att bevara den och öka dess värde.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldransvaret för ett barn?

Föräldrar som bor tillsammans utövar gemensamt föräldransvaret. Om föräldrarna har separerat fortsätter den gemensamma vårdnaden. Omsorgen och tillsynen utövas av den förälder som barnet bor hos. Föräldrarna ska gemensamt fatta beslut i frågor som kan ha stor inverkan på barnets utveckling.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldransvar över sina barn?

Om barnets hälsa eller liv hotas på grund av en förälders agerande (en förälders uppsåtliga beteende eller försummelse) eller om föräldrarna missbrukar sina rättigheter eller underlåter att tillhandahålla omsorg eller tillsyn och på så sätt riskerar barnets fysiska, psykiska eller moraliska utveckling, får domstolen fränta föräldern vårdnadsrätten.

När en förälder fräntas vårdnaden flyttar domstolen över vårdnaden om barnet till den andra föräldern. Om den vårdnad som utövas av den andra föräldern inte på lämpligt sätt kan skydda barnet från fara eller om båda föräldrarna fräntas vårdnaden, ger domstolen familjedomstolen i uppgift att hitta ett nytt hem för barnet.

4 Hur fastställs föräldransvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Om föräldrarna har separerat fortsätter den gemensamma vårdnaden. Omsorgen och tillsynen utövas av den förälder som barnet bor hos. Föräldrarna ska gemensamt fatta beslut i frågor som kan ha stor inverkan på barnets utveckling. Familjedomstolen löser tvister mellan föräldrar, om inte annat föreskrivs i lag. Föräldrars gemensamma vårdnad upphör om en av föräldrarna ges ensam vårdnad genom ett avtal mellan föräldrarna eller ett domstolsbeslut.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldransvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Om föräldrarna är överens om formerna för föräldransvaret och är villiga att utöva dem är det inte nödvändigt att inhämta ett godkännande från en myndighet eller en domstol.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldransvaret?

Vid en tvist löser familjedomstolen eventuella konflikter. Om familjedomstolen inte kan lösa konflikten mellan föräldrarna, eller om familjedomstolens avgörande inte verkställs, kan föräldrarna väcka talan vid distriktsdomstolen (eller stadsdistriktsdomstolen).

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Om föräldrarna vänder sig till domstol kan de begära gemensam vårdnad eller ensam vårdnad. Vid behov fattar domaren dessutom beslut i frågor om underhåll, bosättningsort osv. En förälder med ensam vårdnad utövar vårdnaden om barnet, vilket ingriper rätten att företräda barnet i personliga och egendomsrelaterade angelägenheter och rätten att fastställa var barnet ska bo. Varje förälder är skyldig och har rätt att upprätthålla ett personligt förhållande och direkt kontakt med barnet. Denna bestämmelse gäller även om barnet skilts från sin familj eller inte bor hos en eller båda föräldrarna. Den förälder som inte bor tillsammans med barnet har rätt att få information om barnet, särskilt information om barnets utveckling, hälsa, skolresultat, intressen och levnadsförhållanden. En vårdnadstvist bör avgöras med beaktande av barnets bästa och efter att ha låtit barnet komma till tals, om han eller hon är i stånd att uttrycka sin åsikt.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

En förälder som har ensam vårdnad om ett barn har alla rättigheter och skyldigheter som vårdnaden ger upphov till. Föräldrarna har en skyldighet att stödja sitt barn efter sin förmåga och ekonomiska situation. Denna skyldighet åligger fadern och modern till dess att barnet kan försörja sig själv.

Skyldigheten att stödja barnet upphör inte om barnet skiljs från sin familj eller inte bor hos en av föräldrarna.

När domstolarna fattar beslut om ensam vårdnad bedömer domstolarna de faktiska omständigheterna i målet, dvs. hos vilken förälder barnet bor hos vid tidpunkten för talan och vilken förälder som ansvarar för den dagliga omvårdnaden om barnet. Barnet har rätt att upprätthålla ett personligt förhållande och direkt kontakt med båda föräldrarna (umgängesrätt). Varje förälder är skyldig och har rätt att upprätthålla ett personligt förhållande och direkt kontakt med barnet. Den förälder som inte bor tillsammans med barnet har rätt att få information om barnet, särskilt information om barnets utveckling, hälsa, skolresultat, intressen och levnadsförhållanden. Att en förälder beviljas vårdnaden om barnet innebär inte att den andra föräldern fräntas rätten till vårdnad.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Om föräldrarna har gemensam vårdnad om ett barn kan båda föräldrarna agera för barnets räkning i angelägenheter som rör barnets person och egendom. Föräldrarna ska gemensamt fatta beslut i alla frågor som rör barnets utveckling.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldransvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

En talan som rör vårdnads- och umgängesrätt ska väckas vid domstolen på barnets hemvistort. Den ort där barnets föräldrar är folkbokförda anses vara barnets hemvistort vid en talan som rör vårdnads- och umgängesrätt. Om barnets föräldrar är folkbokförda i olika administrativa områden anses barnets hemvistort vara den ort där den förälder som barnet bor hos är folkbokförd. Om barnets föräldrar eller barnet saknar folkbokföringsadress anses barnets hemvistort vara föräldrarnas bosättningsort.

Käromålet bör framställas i enlighet med artikel 128 i civilprocesslagen. Artikel 129 i civilprocesslagen gäller i fråga om de handlingar som ska åtfölja käromålet.

En familjedomstols yttrande i saken kan också bifogas käromålet.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Civilrättsliga mål regleras av bestämmelserna i den lettiska civilprocesslagen. Mål som rör skydd av barns rättigheter och intressen prioriteras av domstolen och följer inte de vanliga turordningsreglerna. Domstolen ber om familjedomstolens yttrande i frågor som rör beviljande av vårdnad, barnomsorg och förfarandet för att utöva umgängesrätten, och uppmanar en företrädare att närvara vid domstolsförhandlingen för att låta barnet komma till tals om barnet med tanke på ålder och mognad har förmåga att uttrycka sin åsikt.

Domstolen prövar civilrättsliga mål vid offentlig förhandling, förutom i mål som rör vårdnad och umgängesrätt. Domstolen kan besluta att hela eller delar av målet ska prövas bakom stängda dörrar för att skydda minderåriga. Ett sådant beslut kan fattas efter en motiverad begäran från parterna i målet eller på domstolens eget initiativ.

Parterna har rätt att inge en motiverad begäran till domstolen om att pröva målet i ett skyndsamt förfarande. Domstolen prövar därefter denna begäran.

På begäran av en av parterna kan det i ett domstolsavgörande slås fast att en dom eller delar av en dom som rör underhåll till barn, vårdnad och umgängesrätt ska verkställas utan dröjsmål.

På begäran av en av parterna meddelar domstolen ett interimistiskt beslut som tillfälligt fastställer storleken på underhållsbidraget tills domen meddelas.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Låginkomsttagare eller personer som har det dåligt ställt, och som har getts sådan ställning i enlighet med det förfarande som avses i lagstiftningen, och personer som plötsligt befinner sig i en ekonomisk situation som hindrar dem från att tillvarata sina rättigheter (på grund av naturkatastrofer, force majeure eller andra omständigheter som ligger bortom deras kontroll), eller helt och hållet har omhändertagits av staten eller en kommun (nedan kallat en "särskild situation"), har rätt att begära rättshjälp.

På en motiverad begäran prövar domstolen eller domaren en enskild persons ekonomiska situation och befriar honom eller henne helt eller delvis från skyldigheten att betala domstolsavgifter och beviljar uppskov med betalningen av rättegångskostnaderna eller delar upp betalningen i avbetalningar. I enlighet med civilprocesslagen är käreande befriade från att betala rättegångskostnaderna vid en talan om indrivning av underhållsbidrag till barn.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

En dom kan överklagas i enlighet med det ordinarie förfarandet, dvs. genom att inge ett överklagande (till den regionala domstolen) eller ett kassationsöverklagande (till högsta domstolen).

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Domstolsavgöranden verkställs så snart de vinner laga kraft, eller omedelbart om de förklaras omedelbart verkställbara.

Domstolsavgöranden verkställs av en behörig exekutionstjänsteman.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Utländska domstolars avgöranden erkänns och verkställs av lettiska domstolar.

Utländska domstolars avgöranden erkänns och verkställs i enlighet med det förfarande som föreskrivs i civilprocesslagen och i enlighet med rådets förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000.

En ansökan om en verkställbarhetsförklaring ska inges till distriktsdomstolen (eller stadsdistriktsdomstolen) på hemvistorten för den person mot vilken verkställighet söks eller på hemvistorten för det barn som verkställigheten avser. Ett beslut om en verkställbarhetsförklaring eller ett avgörande om att inte bevilja en ansökan om verkställbarhetsförklaring fattas av domstolen inom ramen för dess utrymme för skönsmässig bedömning. Beslutet fattas på grundval av den ingivna ansökan och de åtföljande handlingarna inom 10 dagar från det att ansökan ingavs, utan att parterna kallas.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

I ett mål om erkännande av en utländsk domstols beslut kan ett enskilt klagomål om förstainstansdomstolens avgörande inges till distriktsdomstolen, och distriktsdomstolens avgörande om det enskilda klagomålet kan överklagas till senaten genom att inge ett enskilt klagomål.

En part i förfarandet som har hemvist eller sin vanliga vistelseort i Lettland får inge ett enskilt klagomål inom 30 dagar från den dag en kopia av avgörandet meddelades, medan en part i förfarandet som inte har hemvist eller sin vanliga vistelseort i Lettland får inge ett enskilt klagomål inom 60 dagar från den dag en kopia av avgörandet meddelades.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Lettland är bundet av Haagkonventionen av den 19 oktober 1996 om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn, och bilaterala avtal om rättslig hjälp som ingåtts mellan Lettland och Ryssland, Ukraina, Vitryssland, Uzbekistan, Kirgizistan och Moldavien.

Senaste uppdatering: 09/07/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Föräldraansvar - Litauen

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

Rättigheter och skyldigheter mellan barn och föräldrar regleras av bestämmelserna i del IV i bok III i Litauens civillag (*Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas*, nedan kallad *civillagen*). I artikel 3.155 i civillagen anges att barn ska tas om hand av sina föräldrar tills de blir myndiga. Föräldrarna har rätt och är skyldiga att uppfostra och utbilda sina barn i att vara ärliga, sörja för deras hälsa och, med beaktande av deras fysiska och psykiska förutsättningar, skapa gynnsamma förutsättningar för deras fullständiga och harmoniska utveckling och förbereda dem på ett självständigt liv i samhället. I kapitel XI i bok III i civillagen anges föräldrars rättigheter och skyldigheter i förhållande till sina barn, och i kapitel XII fastställs rättigheter och skyldigheter i fråga om egendom mellan föräldrar och barn.

I artikel 3.227.2 i civillagen anges att adoptivföräldrar i lagens ögon ska behandlas som ett barns föräldrar från och med den dag domstolens dom om adoption vinner laga kraft, med undantag av de fall som anges i artikel 3.222.4 i civillagen.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldraansvaret för ett barn?

I artikel 3.156 i civillagen anges att en far och en mor ska ha lika rättigheter och skyldigheter gentemot sina barn. Föräldrarna ska ha lika rättigheter gentemot sina barn oavsett om barnet föddes inom eller utom äktenskapet, efter äktenskapsskillnad, annullering av ett äktenskap eller hemskillnad.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldraansvar över sina barn?

Om föräldrarna är oförmögna eller ovilliga att utöva föräldraansvaret över sina barn kan en annan person utses i deras ställe. Därför har möjligheten till förmyndarskap och godmanskap för minderåriga införts i civillagen. De grundläggande reglerna för att placera ett barn under tillfälligt eller permanent förmyndarskap/godmanskap fastställs i artiklarna 3.254 och 3.257.

4 Hur fastställs föräldraansvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Om föräldrar skiljer sig fastställs det framtida föräldraansvaret beroende på typen av skilsmässa.

Om äktenskapet upplöses i samförstånd mellan makarna måste de inge ett avtal till domstolen om följderna av upplösningen av äktenskapet (bodelning, underhållsbetalningar till barn osv.). I artikel 3.53.3 i civillagen anges att domstolen, när den beviljar äktenskapsskillnad, ska godkänna ett avtal om följderna av upplösningen av makarnas äktenskap i fråga om betalning av underhåll till minderåriga barn och till varandra, var deras minderåriga barn ska bo, på vilket sätt makarna ska vara inblandade i sina barns utbildning och deras rättigheter och skyldigheter i egendomsfrågor. Innehållet i avtalet införlivas i beslutet om äktenskapsskillnad. Vid väsentligt förändrade omständigheter (om en av makarnas blir sjuk eller arbetsoförmögen osv.) får de tidigare makarna eller en av dem ansöka hos domstolen om ändring av villkoren i sitt avtal om följderna av äktenskapsskillnaden.

Om äktenskapet har upplösts på grundval av en ansökan från en av makarna måste det av ansökan även framgå hur sökanden ska fullgöra sina skyldigheter gentemot den andra maken/makan och deras minderåriga barn. Samtidigt som domstolen beviljar äktenskapsskillnaden måste den avgöra frågorna om var barnet ska bo och underhåll till minderåriga barn, underhåll till en av makarna och uppdelning av makarnas gemensamma egendom, utom i fall där parterna i samförstånd har delat upp egendomen mellan sig i ett avtal som bestyrkts av en notarie (artikel 3.59 i civillagen).

Äktenskapsskillnad som grundas på båda makarnas fel får samma följder som om makarnas upplösning av äktenskapet har skett i samförstånd (artiklarna 3.51–3.54 i civillagen). Skilsmässoprocesser som grundas på båda makarnas fel omfattas i tillämpliga delar av artikel 3.59 i civillagen. Vid hemskillnad får en av makarna ansöka hos domstolen om fastställande av separat boende om han eller hon inte längre vill leva tillsammans med sin maka/make eller om detta har blivit omöjligt eller allvarligt kan hota minderåriga barns intressen på grund av särskilda omständigheter som inte behöver bero på den andra maken, eller om makarna inte längre har något intresse av att leva tillsammans. Vid beviljandet av hemskillnad måste domstolen fastställa hos vilken av makarna som barnen ska bo och lösa frågorna om underhåll till barn och vilken roll den andra föräldern ska spela i barnens utbildning. Båda makarna kan gemensamt ansöka hos domstolen om att denna ska godkänna deras hemskillnad om de har ingått ett avtal om följderna av hemskillnaden i fråga om var deras barn ska bo, underhåll till barnen och barnens utbildning, bodelning och underhåll mellan makarna. Om makarna har ingått ett avtal om följderna av hemskillnaden godkänner domstolen avtalet såvida det inte strider mot grunderna för rättsordningen och inte äventyrar deras minderåriga barns eller en av makarnas rättigheter och legitima intressen. Efter att ha godkänt avtalet införlivar domstolen det med domen om hemskillnad.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldraansvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Om föräldrarna lever tillsammans avgörs formerna för och typen av underhåll av ett ömsesidigt avtal mellan dem. Det finns ingen särskild modell för ett sådant avtal eller något särskilt förfarande för att ingå ett sådant avtal. I artikel 3.193 i civillagen anges att vid äktenskapsskillnad i samförstånd (artikel 3.51 i civillagen) eller hemskillnad (artikel 3.73 i civillagen) ska makarna ingå ett avtal som fastställer deras respektive skyldigheter i fråga om underhåll till sina minderåriga barn samt hur, med vilka belopp och i vilken form sådant underhåll ska betalas. Avtalet ska godkännas av domstolen (artikel 3.53 i civillagen). Föräldrar till minderåriga barn får också ingå ett avtal om underhåll till deras barn om andra skäl ligger till grund för deras skilsmässa. Om en av föräldrarna inte uppfyller det avtal om underhåll till deras minderåriga barn som domstolen godkänt får den andra föräldern rätt att ansöka hos domstolen om ett verkställighetsbeslut.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldraansvaret?

Föräldrarna har tillgång till alternativa tvistlösningsmetoder utanför domstol i form av medling. Rättslig medling är tillgänglig vid alla allmänna domstolar. Rättslig medling är kostnadsfri. Det är ett billigare och snabbare sätt att lösa tvister. Det bör noteras att rättslig medling omfattas av sekretess, och att var och en av parterna kan dra sig ur medlingen utan att de behöver ange något skäl för detta. Den domare (domstolsavdelning) som prövar målet eller var och en av parterna kan hänskjuta en tvist till rättslig medling. Mer information om medling och en förteckning över medlare finns på de [litauiska domstolarnas webbplats](#).

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Om föräldrarna går till domstol kan domaren fatta beslut i alla frågor som rör barnen, inklusive var de ska bo, föräldrarnas besöks- och umgängesrätt, underhåll till minderåriga barn och andra frågor som anges i den ansökan som ingetts till domstolen.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

I artikel 3.156 i civillagen anges att ett barns far och mor ska ha lika rättigheter och skyldigheter i förhållande till sina barn. Detta gäller oavsett om barnet föddes inom eller utom äktenskapet, efter en äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskapet. Föräldrarna har rättighet och skyldighet att ta hand om sina barn, ansvara för deras utbildning och utveckling, sörja för deras hälsa och ge dem andlig och moralisk vägledning. Vid fullgörande av dessa skyldigheter går föräldrarnas rättigheter före andra personers rättigheter. Föräldrarna måste skapa förutsättningar för sina barns möjligheter att gå i skolan så länge som krävs enligt den lagstadgade skolplikten.

En förälder får endast ges ensam vårdnad om den andra förälderns föräldraansvar har begränsats. Om föräldrarna (fader eller modern) underlåter att fullgöra sin skyldighet att uppföstra sina barn, missbrukar sitt föräldraansvar, behandlar sina barn med grymhet, har en skadlig inverkan på sina barn till följd av omoraliskt leverne eller inte tar hand om sina barn, får domstolen meddela en dom som tillfälligt eller permanent begränsar deras föräldraansvar (faderns eller moderns). När domstolen meddelar en sådan dom tar den hänsyn till de särskilda omständigheter som ligger till grund för ansökan om begränsning av föräldraansvaret. Föräldrarna behåller emellertid rätten till kontakt med sitt barn, förutom om detta strider mot barnets bästa. Om föräldrarnas föräldraansvar begränsas under obegränsad tid kan barnet adopteras utan föräldrarnas särskilda samtycke.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Föräldrar avgör i samförstånd alla frågor som rör sina barns utbildning och andra frågor som ingår i föräldraansvaret. Om de inte kan enas avgör domstolen eventuella tvister.

Barnets far, mor eller föräldrar (förmyndare/gode män) till omyndiga föräldrar kan ansöka hos domstolen om kontakt med sitt barn eller om att få vara delaktig i barnets utbildning. Domstolen fastställer formerna för en separerad faders eller moders kontakt med ett barn. Barnets bästa ska beaktas och målet är att den separerade fadern eller modern ska kunna vara så delaktig som möjligt i barnets utbildning. Domstolen får endast förordna om minimal kontakt med barnet i de fall maximal kontakt inte skulle vara till barnets bästa.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

En person som vill ansöka om föräldraansvar ska inge en sådan ansökan till distriktsdomstolen. Vilka formaliteter som måste iaktas och vilka handlingar som ska åtfölja ansökan beror på de krav som anges i ansökan och de rättigheter och skyldigheter som bestrids eller måste lösas eller fastställas (i fråga om vad föräldraansvaret ska omfatta).

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

De grundläggande tvisterna och frågorna om föräldraansvar prövas i ett förenklat förfarande.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Tillgången till rättshjälp regleras av bestämmelserna i lagen om statligt garanterad rättshjälp (*Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas*). Möjligheten att få statligt garanterad rättshjälp beror på en persons ekonomiska situation.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Ja, det går att överklaga ett sådant beslut till en högre domstol i enlighet med de allmänna civilprocessreglerna.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Domstolsavgöranden verkställs av exekutionstjänstemän.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar tillämpas utan att något särskilt förfarande behöver anlitas genom att en dom som meddelats av en domstol i en annan EU-medlemsstat erkänns i Litauen. Denna förordning tillämpas i alla EU-medlemsstater utom Danmark.

Domar om umgängesrätt och domar om krav på återlämnade av barn som meddelas av EU-medlemsstaternas domstolar verkställs i enlighet med reglerna i del VI i Litauens civilprocesslag (*Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas*, nedan kallad *civilprocesslagen*).

Ansökningar om att överta behörigheten från en utländsk domstol och ansökningar om att överföra behörighet till en domstol i utlandet, i den mening som avses i artikel 15 i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 (och artiklarna 8 och 9 i Haagkonventionen av den 19 oktober 1996), behandlas av Litauens appellationsdomstol (*Lietuvos apeliacinis teismas*).

Ovannämnda ansökningar behandlas i enlighet med förfarandet i kapitel 39 i civilprocesslagen, om inte annat föreskrivs i rådets förordning (EG) nr 2201/2003. Inga domstolsavgifter tas ut för sådana ansökningar.

Ansökningar till Litauens appellationsdomstol måste uppfylla de allmänna kraven för inlagor (artikel 111 i civilprocesslagen). I enlighet med artikel 15 i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 måste ansökan och åtföljande bilagor inges på litauiska, eller åtföljas av översättningar av dessa till litauiska. Om sökanden bor utanför Litauen och inte har utsett ett ombud i målet eller gett en befullmäktigad person fullmakt att ta emot inlagor, som har hemvist/sitt kontor i Litauen (artikel 805 i civilprocesslagen), måste det i ansökan anges en adress i Litauen eller en elektronisk adress till vilken inlagorna kan delges sökanden. Dessa krav gäller dock inte ansökningar som en utländsk domstol ingett till Litauens appellationsdomstol.

I förekommande fall kan Litauens appellationsdomstol ge den statliga myndigheten för skydd av barns rättigheter och adoption vid det litauiska socialskydds- och arbetsmarknadsministeriet (*Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos*) i uppgift att yttra sig över ändamålsenligheten i övertagandet eller överföringen av behörighet. Litauens appellationsdomstol fastställer en tidsfrist inom vilken detta yttrande måste inges.

En ansökan måste behandlas av Litauens appellationsdomstol senast sex veckor efter att ansökan inkommit till domstolen.

Efter att Litauens appellationsdomstol har behandlat en ansökan om att överta behörighet från en utländsk domstol och beslutat att bifalla ansökan, utser Litauens appellationsdomstol, med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet, en behörig litauisk domstol som ges i uppgift pröva målet i Litauen. Det förfarande som har inletts i den utländska domstolen överförs till behörig litauisk domstol för sakprövning av målet. I detta fall gäller bestämmelserna i artikel 35 i civilprocesslagen i tillämpliga delar, och förfarandet fortsätter vid den litauiska domstolen. I förekommande fall fastställer den behöriga litauiska domstolen parternas ståndpunkter i förfarandet och vidtar åtgärder för att undanröja eventuella brister som påverkar inlagorna.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

Ett överklagande ska inges till Litauens högsta domstol (*Lietuvos Aukščiausiasis Teismas*). Klagomålet handläggs enligt det kassationsförfarande som föreskrivs i civilprocesslagen.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Den lag som ska tillämpas på förhållandet mellan föräldrar och barn fastställs i enlighet med artikel 1.32 i civillagen. Personliga och egendomsrättsliga förhållanden mellan föräldrar och barn regleras av lagen i det land där barnet har hemvist. Om ingen av föräldrarna har hemvist i det land där barnet har hemvist och barnet och föräldrarna är medborgare i samma land, ska lagen i det land som de alla är medborgare i tillämpas.

I frågor som rör föräldraansvar fastställs behörig domstol i enlighet med Haagkonventionen av den 19 oktober 1996 om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn.

Den lag som ska tillämpas på skydd av minderåriga, förmyndarskap och godmanskap fastställs i enlighet med Haagkonventionen av den 5 oktober 1961 om myndigheters behörighet och tillämplig lag i frågor till skydd för underåriga.

Underhållsskyldigheter (underhåll) inom familjen regleras av Haagkonventionen av den 2 oktober 1973 om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet.

Senaste uppdatering: 11/07/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Föräldraansvar - Ungern

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

I praktiken innebär föräldraansvar (vårdnad) att föräldrarna bestämmer om ett minderårigt barns namn, tar hand om och uppfostrar barnet, bestämmer var han eller hon ska bo, förvaltar hans eller hennes tillgångar, företräder barnet i rättsliga frågor och tillvaratar hans eller hennes rättigheter eller fullgör hans eller hennes skyldigheter, samt rätten att utse en förmyndare eller utesluta någon från förmyndarskap.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldraansvaret för ett barn?

Om inte annat sägs i ett avtal mellan föräldrarna eller i ett beslut från förmyndarskapsmyndigheten eller domstolen har föräldrarna gemensam vårdnad oavsett om de lever tillsammans eller åtskilda.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldraansvar över sina barn?

I Ungern kan en förmyndare utses för att säkerställa omsorgen om minderåriga barn, företräda dem juridiskt och förvalta deras tillgångar. Förmyndaren utses av förmyndarskapsmyndigheten om en förälder är ovillig eller oförmögen att utöva sitt föräldraansvar. Vem som helst får göra en anmälan till förmyndarskapsmyndigheten om att en förmyndare behöver utses. En nära anhörig till ett minderårigt barn eller den person som barnet bor hos är skyldiga att anmäla till förmyndarskapsmyndigheten att en förmyndare behöver utses. Domstolar och andra myndigheter omfattas också av denna skyldighet.

4 Hur fastställs föräldraansvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Om inte annat föreskrivs i ett avtal mellan föräldrarna eller i ett beslut från förmyndarskapsmyndigheten eller domstolen har föräldrarna gemensam vårdnad oavsett om de lever tillsammans eller åtskilda. Föräldrar som har separerat kan avtala om att dela upp de rättigheter och skyldigheter som föräldraansvaret innebär. De måste dock sträva efter balans i barnets liv (att låta barnet växlevis bo hos respektive förälder är t.ex. inte möjligt om föräldrarna lever för långt ifrån varandra och ett sådant arrangemang skulle bli för jobbigt för barnet). Föräldrarnas avtal ska godkännas av domstol. Om föräldrarna inte lyckas komma överens i frågor som rör rättigheter och skyldigheter i samband med deras föräldraansvar beslutar domstolen vem av föräldrarna som ska tilldelas vårdnaden. När domstolen fattar sitt beslut tar den hänsyn till var barnets fysiska, psykiska och moraliska utveckling bäst tillgodoses.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldraansvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Om ett äktenskap upplöses genom att makarna inget gemensamt förklarar till domstolen om att de önskar och har för avsikt att upplösa äktenskapet, ingår föräldrarnas avtal om vårdnaden i ansökan om äktenskapsskillnad. Domstolen godkänner avtalet genom ett slutgiltigt avgörande under skilsmässoförhandlingarna, eftersom ett äktenskap inte kan upplösas i samförstånd utan ett sådant avtal.

Vid behov måste domstolen fatta ett beslut om vårdnad när ett äktenskap upplöses, även om ingen ansökan om detta har gjorts. Om domen från förstainstansdomstolen inte överklagas vinner den laga kraft först femton dagar efter det att tidsfristen för att inge ett överklagande har löpt ut.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldraansvaret?

Makarna kan använda sig av **medling** innan de inleder ett skilsmässoförfarande eller under förfarandet. Medlingen kan inledas frivilligt eller på domstolens initiativ för att i samförstånd lösa eventuella tvister i samband med deras relation eller upplösningen av äktenskapet, t.ex. frågan om föräldraansvar. Den överenskommelse som medlingen resulterar i kan ingå i domstolsuppgörelsen. För att se till att föräldraansvaret utövas på ett korrekt sätt och med det samarbete mellan föräldrarna som krävs kan domstolen och/eller förmyndarskapsmyndigheten under sitt eget förfarande (på begäran eller på eget initiativ i

frågor som omfattas av deras behörighet) förordna att föräldrarna ska delta i medling för att hitta lämpliga samarbetsformer mellan den förälder som tilldelats vårdnaden och den förälder som inte längre bor tillsammans med barnet, och för att garantera den förälderns rättigheter.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Vid en tvist beslutar domstolen vem av föräldrarna som ska tilldelas vårdnaden. Innan beslutet fattas hörs båda föräldrarna och, om det är motiverat, barnet. Domstolen får besluta att tilldela en förälder full vårdnad eller att ge en förälder rätt att utöva vissa rättigheter och skyldigheter i samband med vårdnaden och den andra föräldern rätt att utöva andra sådana rättigheter och skyldigheter. Domstolen får ge den förälder som inte längre bor tillsammans med barnet rätt att utföra vissa uppgifter i samband med barnets omvårdnad och uppfostran, eller i undantagsfall helt eller delvis förvalta barnets tillgångar och fungera som juridisk företrädare i frågor som rör barnets tillgångar. Om det ligger i barnets intresse får domstolen begränsa eller ta bort rätten att fatta beslut i en grundläggande fråga som rör barnets framtid. Domstolen kan emellertid inte förordna om gemensam vårdnad. Gemensam vårdnad kan endast beviljas om det finns ett avtal mellan föräldrarna om detta. Detta kan sedan godkännas av domstolen.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

Nej. Om domstolen beviljar en förälder vårdnaden om barnet får den förälder som inte längre bor tillsammans med sitt barn fortsätta att utöva sitt föräldraansvar i grundläggande frågor som påverkar barnets framtid. Att bestämma och ändra ett barns namn, att bestämma var barnet ska bo, om det inte ska bo hos föräldern, **att bestämma var barnet ska bo i utlandet om barnet under en längre tid ska vara bosatt i eller flytta till ett annat land**, att ändra barnets medborgarskap och att välja var barnet ska gå i skola och vad barnet ska utbildas sig till anses utgöra sådana grundläggande frågor.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Domstolen kan inte förordna om gemensam vårdnad utan endast godkänna det avtal om att dela vårdnaden som föräldrarna har ingått under skilsmässoförfarandet. Vid godkännandet ska barnets bästa beaktas. Ett villkor för att kunna godkänna avtalet är att de separerade föräldrarna garanterar att barnet får en balanserad livstil när de utövar gemensam vårdnad. Om domstolen bedömer att detta inte är möjligt kan den vägra att godkänna avtalet. I situationer som kräver omedelbara åtgärder får emellertid en förälder själv fatta beslut och måste sedan så skyndsamt som möjligt underrätta den andra föräldern (t.ex. vid ett akut medicinskt ingripande).

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

I frågor som rör vårdnad kan man vända sig till antingen förmyndarskapsmyndigheten eller till en domstol, beroende på om föräldrarna inte är överens om utövandet av gemensam vårdnad eller om vårdnaden ska bestämmas av domstolen.

Talan ska väckas vid domstolen på den ort där svaranden har hemvist (eller om hemvist saknas, på svarandens vistelseort), eller där makarna senast hade sin gemensamma hemvist.

Talan måste väckas genom att inge en skriftlig ansökan till domstolen. Se även faktabladet "**Hur går man till väga?**" för information om hur man ansöker och vad en ansökan ska innehålla. Utöver den allmänna information som måste anges ska ansökan även innehålla närmare uppgifter om ingäendet av äktenskapet och barn som fötts inom äktenskapet och fortfarande lever. Barnens födelsebevis måste bifogas i ärenden som rör föräldraansvar.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Rättsprocesser för att avgöra föräldrars vårdnadsrätt och placering av barn hos tredje man:

Om de separerade föräldrarna inte har kommit överens om ett avtal bestämmer domstolen, på begäran eller på eget initiativ, vilken förälder som ska tilldelas vårdnaden. När domstolen fattar sitt beslut tar den hänsyn till barnets intressen och bedömer var barnets fysiska, psykiska och moraliska utveckling bäst tillgodoses.

En talan om vem som ska utöva föräldraansvaret, vårdnad eller ändringar av en enskild vårdnadsrätt, placeringen av barnet hos en tredje man eller ändring av en sådan placering, kan väckas av en förälder eller av förmyndarskapsmyndigheten. Talan måste väckas av en förälder mot den andra föräldern eller av förmyndarskapsmyndigheten mot båda föräldrarna. En talan om placering av ett barn hos en tredje man måste väckas mot den person som barnet var placerat hos.

Under förfarandet måste domstolen höra båda föräldrarna. Om det är motiverat – eller om barnet själv begär det – måste även barnet höras. Om barnet är minst 14 år får domstolen endast fatta beslut om vårdnaden om barnet och barnets placering med barnets samtycke, om inte barnets val äventyrar hans eller hennes utveckling.

Domstolen får ålägga föräldrarna att använda sig av medling för att se till att föräldraansvaret utövas på rätt sätt och att föräldrarna samarbetar i den utsträckning som behövs för att garantera detta.

Förfarandet vid förmyndarskapsmyndigheten i samband med en vårdnadstvist:

Om föräldrarna inte kan enas om ett avtal i frågor som rör gemensam vårdnad (oavsett om föräldrarna bor tillsammans eller åtskilda), får var och en av föräldrarna begära att förmyndarskapsmyndigheten ska fatta ett beslut, förutom i frågor som rör samvetsfrihet eller religionsfrihet.

Om separerade föräldrar med gemensam vårdnad kommer överens om att dela upp rättigheter och skyldigheter mellan sig, eller att en av dem ska utöva vårdnadsrätten i framtiden, för förmyndarskapsmyndigheten på deras begäran detta till protokollet. Till protokollet ska även föras avtalet om att föräldrarna ska uppfostra barnet och utöva gemensamt föräldraansvar i grundläggande frågor som rör barnets framtid, om inte domstolen har beslutat annat.

Föräldrarna måste underrättas om att de får ändra sitt avtal och att avtalet inte har samma rättskraft som ett domstolsbeslut i ett äktenskapsmål eller ett mål som rör en vårdnadstvist.

I äktenskapsmål fattar domstolen på eget initiativ beslut om placeringen av ett minderårigt barn och om barnet ska bo hos någon av föräldrarna eller hos en tredje man, utvidgning eller begränsning av föräldrarnas vårdnadsrätt eller kontakt mellan respektive förälder och barnet.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Se även faktabladet "**Hur går man till väga?**" när det gäller denna fråga.

I förfaranden för att återkalla eller återställa vårdnad och förfaranden för placering och överlämnande av ett barn eller umgängesrätt har parterna *rätt till uppskov med betalningen* oavsett sin inkomst och ekonomiska situation. Rätten till uppskov med betalningen innebär att alla avgifter och kostnader som uppkommit under förfarandet betalas av staten i stället för av parterna. De kostnader som staten har stått för måste emellertid betalas tillbaka till staten av den förlorande parten efter avslutat förfarande.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Ja, beslut om föräldraansvar kan överklagas i enlighet med de allmänna reglerna. Ett överklagande kan inges av en förälder eller av barnet. Fristen för att inge ett överklagande är femton dagar efter delgivningen av beslutet.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

För att verkställa ett beslut om föräldraansvar utfärdas ett verkställighetsbeslut av *förstainstansdomstolen* eller, vid ett utländskt avgörande (domstolsuppgörelse) som har försetts med ett intyg i enlighet med artikel 42 i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347

/2000 (nedan kallad förordning (EG) nr 2201/2003), av distriktsdomstolen vid sätet för den regionala domstol där barnet eller den person som är föremål för verkställighetsbeslutet har sin hemvist eller den centrala distriktsdomstolen i Buda (*Budai Központi Kerületi Bíróság*) i Budapest.

När ett domstolsbeslut (domstolens godkännande av ett avtal) om att överlämna och placera ett barn verkställs anmodar domstolen den person som är föremål för beslutet att frivilligt fullgöra sina skyldigheter och fastställer en lämplig tidsfrist. Om barnet inte har överlämnats när fristen löper ut begär domstolen handräddning från polisen för att se till att barnet överlämnas.

Barnet måste överlämnas till den person som har sökt verkställighet, eller till en företrädare för honom eller henne som har godkänts av förmyndarskapsmyndigheten, eller till förmyndarskapsmyndigheten. När barnet överlämnas måste den person som är skyldig att överlämna barnet informera den person som barnet lämnas till om barnets hälsotillstånd och andra omständigheter som kan äventyra barnets liv eller fysiska integritet om man inte känner till dem.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Ett beslut om föräldraansvar som meddelats i en medlemsstat erkänns av domstolarna i Ungern utan att något särskilt förfarande behöver anlitas. Det materiella innehållet i beslutet kan under inga omständigheter omprövas.

Trots det kan berörda parter ansöka om ett beslut om att erkänna eller inte erkänna ett beslut vid den behöriga domstolen.

Verkställighet:

Ett beslut om utövande av föräldraansvar som fattats i en medlemsstat som är verkställbart i den medlemsstaten och som har delgetts kan verkställas i Ungern om det på begäran av en berörd part förklaras verkställbart i Ungern.

Den domstol eller behöriga myndighet i den medlemsstat där beslutet meddelades utfärdar på begäran av en berörd part ett intyg i enlighet med artikel 42 i förordning (EG) nr 2201/2003.

Distriktsdomstolen vid sätet för den regionala domstolen där barnet eller den person som är föremål för verkställighetsbeslutet har sin hemvist, eller den centrala distriktsdomstolen i Buda i Budapest, utfärdar ett verkställighetsbeslut på grundval av ett utländskt domstolsavgörande (domstolsuppgörande) som försetts med ett sådant intyg.

Det utländska domstolsavgörandet är verkställbart om det, beroende på dess natur, uppfyller följande villkor: det rör sig om en dom från en domstol som konstaterar att det skett en civilrättslig förseelse; i ett straffrättsligt förfarande är det den del av domen där det konstateras att det har skett en överträdelse i samband med det relaterade civilrättsliga anspråket; eller det rör sig om ett avtal som godkänts av domstolen.

På grundval av verkställighetsbeslutet genomförs verkställighetsförfarandet i enlighet med den ungerska verkställighetslagstiftningen.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

Ett beslut om föräldraansvar som meddelats i en medlemsstat erkänns av domstolarna i Ungern utan att något särskilt förfarande behöver anlitas. Det materiella innehållet i beslutet kan under inga omständigheter omprövas.

Trots det kan berörda parter ansöka om ett beslut om att erkänna eller inte erkänna ett beslut vid den behöriga domstolen.

Varje part kan överklaga ett beslut som fattats i samband med en ansökan om verkställbarhetsförklaring.

Överklagandet ska avgöras i enlighet med de ordinarie processreglerna.

Överklaganden av en verkställbarhetsförklaring måste inges inom en månad från delgivningen av förklaringen. Om den part mot vilken verkställighet begärs har hemvist i en annan medlemsstat (inte i Ungern), är tidsfristen för att överklaga två månader från den personliga delgivningen eller delgivningen till hans eller hennes adress. Tidsfristen kan inte förlängas på grund av långa avstånd.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Ungern är part i *Haagkonventionen av den 19 oktober 1996 om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn*, som innehåller lagvalsregler. Vissa bilaterala avtal om ömsesidigt bistånd innehåller också sådana regler.

Enligt ungersk rätt reglerar den lag som ska tillämpas på barnet det familjerättsliga förhållandet mellan föräldern och barnet. Det rör sig således framför allt om barnets namngivning, placering, omvårdnad, att företräda barnet juridiskt och att förvalta barnets tillgångar, med undantag av underhållsskyldigheter. När det gäller barnets familjestatus och barnets förhållande till sina föräldrar enligt familjerätten måste ungersk lag tillämpas på ett barn som är ungersk medborgare eller bosatt i Ungern (med undantag av underhållsskyldigheter), om detta är mer fördelaktigt för barnet.

Senaste uppdatering: 04/07/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Föräldraansvar - Malta

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

Denna term omfattar alla plikter och skyldigheter som en förälder har gentemot en minderårig enligt den maltesiska civillagen (kapitel 16 i den maltesiska lagsamlingen). Termen "föräldraansvar", som i maltesisk lagstiftning kallas "parental authority", omfattar vårdnad och umgänge, beslut var ett barn ska bo, resor, underhållsskyldighet, utbildning, viktiga beslut som rör barnets hälsa och förvaltning av egendom som tillhör barnet.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldraansvaret för ett barn?

Barnets biologiska förälder, eller vid adoption adoptivföräldrarna så snart adoptionsförfarandet har slutförts. En ensamstående mor har dessutom föräldraansvar om inte fadern registrerar födelsen tillsammans med barnets mor.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldraansvar över sina barn?

Om en domstol beslutar att barnet ska omhändertas tilldelas ministern full vårdnad om barnet i enlighet med lagen om barn och ungdomar (beslut om omhändertagande) (kapitel 285 i den maltesiska lagsamlingen).

4 Hur fastställs föräldraansvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Om föräldrarna skiljer sig eller separerar fastställs föräldraansvaret i ett domstolsbeslut eller genom medling. Föräldraansvaret kan även fastställas genom en rättsligt bindande handling som parterna har undertecknat i närvaro av en notarie.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldraansvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Om ett sådant avtal sluts utanför hemskillnadsförhandlingarna måste det ratificeras av domstolen och registreras i det offentliga registret för att vara rättsligt bindande. Om ett avtal om föräldraansvar däremot sluts under hemskillnads- eller skilsmässoförhandlingarna ska det läggas fram för den domstol som prövar ärendet. Domstolen beslutar om avtalet ska godkännas eller inte.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldraansvaret?

I en sådan situation är medling ett alternativ. Om föräldrarna ändå inte kan komma överens inleds en rättsprocess vid tvistemålsdomstolen (avdelningen för familjemål).

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Domstolen kan fatta beslut i alla viktiga frågor som anses av vikt för barnets välbefinnande, t.ex. var barnet ska bo, vilken förälder som ska tilldelas vårdnaden, besöks- och umgängesrättigheter och skyldighet att betala underhåll för barnet.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

Domstolen beviljar sällan en förälder ensam vårdnad om ett barn, men detta avgörs från fall till fall. Om domstolen beviljar en förälder ensam vårdnad måste denna emellertid ändå samråda med den andra föräldern i vissa frågor, särskilt i frågor som rör umgänge med eller bortförande av barnet till ett tredjeland och som direkt skulle påverka umgängesrätten för den förälder som inte har vårdnaden om barnet.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Det innebär att båda föräldrarna gemensamt diskuterar och fattar beslut i frågor som rör barnet. Detta inbegriper inte den dagliga omvårdnaden utan endast de viktiga beslut som rör bostadsort, utbildning och hälsofrågor. I artikel 136.3 i [ML-civillagen](#) anges de särskilda förvaltningshandlingar som kräver båda föräldrarnas samtycke.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

Om medlingen inte lyckas ska en ansökan om föräldraansvar inges till tvistemålsdomstolen (avdelningen för familjemål). Det finns inte någon formell förteckning över handlingar som måste inges. Alla relevanta handlingar och intyg kan därför bifogas ansökan, särskilt handlingar som styrker föräldraberörighet, inklusive vårdnadsavtal, eller beslut som meddelats.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Ansökan ska prövas en viss dag. Under prövningen av målet hör domstolen parterna och andra vittnen som parterna kallat. Domstolen kan även ge socialarbetare och psykologer i uppdrag att utarbeta en rapport om barnet om den anser att detta behövs. De experter som domstolen har utsett utarbetar sin rapport efter samråd med föräldrarna, barnet och andra yrkesutövare som på något sätt är inblandade i ärendet. Ett brådskande förfarande tillämpas om den part som ingav ansökan visar att det finns tillräckliga skäl för att betrakta ärendet som brådskande. Om det ligger i den minderåriges intresse fattas ett interimistiskt beslut om den fråga som gav upphov till den skyndsamma behandlingen, t.ex. att det föreligger hinder för avresa, omvårdnad och vårdnad etc.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Ja, du kan ansöka om rättshjälp. Det görs emellertid en behovsprövning enligt avdelning X i bok III i lagen om organisation och civilprocess (*Code of Organisation and Civil Procedure*) ([ML-kapitel 12](#) i Maltas lagsamling). Mer information om rättshjälp finns i [avsnittet om rättshjälp](#).

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Det går att överklaga ett beslut om föräldraansvar om beslutet avser en rättsfråga, exempelvis om en av parterna inte ges rätt att kalla ett vittne utan att domstolen anger ett giltigt skäl. I så fall kan ett överklagande inges till appellationsdomstolen.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Ett beslut från tvistemålsdomstolen (avdelningen för familjemål) är automatiskt verkställbart. Om en av föräldrarna emellertid inte följer domstolens beslut kan den förälder vars föräldraansvar begränsas göra en anmälan till polisen. Polisen inleder sedan ett straffrättsligt förfarande vid Court of Magistrates för att få beslutet verkställt och för att det ska utdömas böter (multa) och/eller ett fängelsestraff. Dessutom kan det göras en ansökan till tvistemålsdomstolen (avdelningen för familjemål) om ändring av ett beslut.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Det förfarande som ska tillämpas är det som anges i förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar (Bryssel II-förordningen), nämligen att behörig domare ska fylla i ett intyg och inge detta till tvistemålsdomstolen (avdelningen för familjemål) tillsammans med domstolsavgörandet och en ansökan om erkännande och verkställighet av ett sådant beslut. En delgivningadress måste också anges. Alla handlingar ska översättas till maltesiska eller engelska.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

Överklagandet av ett sådant beslut kan göras till samma domstol som ansökan om erkännande och verkställighet gjordes till. Överklagandet ska innehålla skälen till varför erkännande och verkställighet inte bör beviljas och göras genom ett svar på ansökan.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Tillämplig lag är rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000.

Senaste uppdatering: 10/07/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Föräldraansvar - Nederländerna

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

Föräldraansvar innebär att man ansvarar för att ta hand om och uppfostra ett barn.

I artikel 247 i bok 1 i den nederländska civillagen (*Burgerlijk Wetboek*) föreskrivs följande när det gäller föräldraansvar:

1. Med föräldraansvar avses föräldrars skyldighet och rätt att ta hand om och uppfostra sitt minderåriga barn.
2. I begreppet "ta hand om och uppfostra" ingår att sörja för och ta ansvar för barnets psykiska och fysiska välbefinnande och säkerhet och att främja utvecklingen av barnets personlighet. När föräldrarna tar hand om och uppfostrar sitt barn får de inte utöva psykiskt eller fysiskt våld eller utsätta barnet för någon annan förnedrande behandling.
3. Föräldraansvar omfattar föräldrarnas skyldighet att främja barnets band till den andra föräldern.
4. Ett barn till föräldrar som har gemensam vårdnad har rätt att tas om hand och uppfostras på ett likvärdigt sätt av båda föräldrarna efter upplösning av ett äktenskap av andra orsaker än dödsfall, efter hemskillnad eller efter upplösning av ett registrerat partnerskap av andra orsaker än dödsfall, eller efter ett avslutat samboförhållande om en anteckning gjordes i den mening som avses i artikel 252.1.
5. För tillämpningen av punkt 4 kan föräldrarna i en överenskommelse eller ett avtal om föräldraansvar ta hänsyn till praktiska hinder som kan uppstå i samband med upplösningen av ett äktenskap av andra orsaker än dödsfall, efter hemskillnaden eller efter upplösningen av ett registrerat partnerskap av andra orsaker än dödsfall, eller efter ett avslutat samboförhållande om en anteckning gjordes i den mening som avses i artikel 252.1, men endast om och så länge det relevanta hindret existerar.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldraansvaret för ett barn?

Föräldrarna har befogenhet och ansvar för att ta hand om och uppfostra sitt barn. Det finns emellertid undantag till denna regel.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldraansvar över sina barn?

Om föräldrarna är ovilliga eller oförmögna att utöva sitt föräldraansvar kan domstolen flytta över föräldraansvaret till en annan person.

4 Hur fastställs föräldraansvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Efter en skilsmässa behåller båda föräldrarna vårdnaden om sina barn. Båda föräldrarna ansvarar för att ta hand om och uppfostra barnen. Det finns emellertid undantag till denna regel. I vissa fall kan domstolen, på begäran, tilldela den ena föräldern vårdnaden. Föräldraskap (som per definition inte är samma sak som föräldraansvar) och tillhörande rättigheter och skyldigheter kan också regleras annorlunda i det avtal om föräldraansvar som upprättas vid äktenskapsskillnad.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldraansvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Vid äktenskapsskillnad fastställs de arrangemang man har kommit överens om i ett avtal om föräldraansvar som granskas av domstolen. Domstolen meddelar dom om äktenskapsskillnad.

Se även <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/scheiden/vraag-en-antwoord/checklist-bij-scheiden-of-uit-elkaar-gaan>

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldraansvaret?

Medling kan användas för att lösa föräldratvister.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Domstolen kan fatta beslut om alla delar i avtalet om föräldraansvar, inbegripet vårdnad, uppdelningen av ansvaret för att ta hand om och uppfostra barnet och var barnet huvudsakligen ska bo.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

Nej. Den förälder som har vårdnaden om barnet är skyldig att informera den förälder som inte har vårdnaden om barnet i viktiga frågor som rör barnets person [HM-B1] och tillgångar och att samråda med den sistnämnda föräldern vid beslut som rör barnet. I slutändan är det dock den förälder som har vårdnaden som bestämmer.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Det innebär att båda föräldrarna har samma rättigheter och skyldigheter som en person som har vårdnaden om ett barn (se fråga 1), om föräldrarna har enats om en annan uppdelning av den faktiska omvårdnaden och uppfostran av barnet i avtalet om föräldraansvar.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

För att tilldelas vårdnaden om ett barn måste en ansökan inges till behörig domstol på barnets hemvistort. Vilka handlingar som ska inges beror på föräldrarnas och barnets situation. Information om vilka handlingar som krävs finns i [processreglerna \(procesreglement\)](#) för mål angående vårdnad och umgängesrätt (*Gezag en omgang*). En advokat kan hjälpa dig med detta.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Det finns inga särskilda förfaranden för de nämnda situationerna. Ja, det finns ett förfarande för interimistiska åtgärder.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Ja, du kan få rättshjälp. Detta är dock förenat med vissa villkor. [Mer information](#) i detta ämne hittar du på rättshjälpsnämndens (*Raad voor Rechtsbijstand*) webbplats.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Ja, du kan överklaga till appellationsdomstolen (*gerechtshof*).

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Det normala domstolsförfarandet tillämpas i detta fall.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

I princip behöver du inte göra någonting. Detta sker automatiskt om medlemsstaten är part i Bryssel IIa-förordningen. Denna förordning gäller i alla EU-medlemsstater utom Danmark.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

Överklaganden ska inges till domstolen i det land där beslutet meddelades.

I Nederländerna måste du biträdas av en advokat för att inge ett överklagande i ett familjeärende. Advokaten kan inge överklagandet till appellationsdomstolens [kansli](#). Efter att domstolen har fattat beslut i ett familjemål har advokaten tre månader på sig att överklaga beslutet. Appellationsdomstolen tillämpar denna tidsfrist strikt. Överklagandet har officiellt ingetts den dag ansökan inkommer till kansliet.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

De nederländska domstolarna tillämpar endast nederländsk lag.

Senaste uppdatering: 02/07/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Föräldraansvar - Österrike

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

Med vårdnad (föräldraansvar) avses föräldrars skyldigheter och rättigheter. I föräldraansvaret ingår bland annat att ta hand om och uppfostra barnet, förvalta barnets tillgångar och företräda barnet (§ 158 i civillagen – *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*).

Att ta hand om ett barn innebär enligt § 160 i civillagen framför allt att man sörjer för barnets fysiska välbefinnande och hälsa och utövar direkt tillsyn över barnet, och att uppfostra ett barn inbegriper framför allt att man säkerställer barnets psykiska, mentala, känslomässiga och moraliska utveckling och främjar barnets talanger, förmågor, preferenser och utvecklingspotential samt hans eller hennes skolgång/yrkesutbildning. Att ta hand om ett barn inbegriper även att sörja för läkarvård för barnet och att uppfostra ett barn inbegriper även att man bestämmer var barnet ska bo (§ 162 i civillagen) och därför även fattar beslut om utlandsresor, val av skola eller byte av barnets religion. Föräldrars rätt att uppfostra sina barn innebär också att de har rätt att namnge barnet.

Förvaltning av barnets tillgångar inbegriper exempelvis underhåll till barnet (fastställande, ändring, erhållande, indrivning och användning av underhåll). I § 164 i civillagen anges att föräldrarna ska förvalta barnets tillgångar "med den omsorg som ankommer anständiga föräldrar".

Att vara barnets juridiska företrädare definieras som rätten och skyldigheten att företräda barnet i rättsliga frågor. Detta inbegriper att företräda barnet i mål där barnet direkt tilldelas rättigheter eller skyldigheter eller ge sitt samtycke för barnets räkning. Att vara barnets juridiska företrädare kan innebära att man tar hand om och uppfostrar barnet och förvaltar barnets tillgångar i en "extern" mening (t.ex. ingår ett avtal om läkarvård med en läkare, samtycker till

vårdbehandlingar för barnet), till skillnad från att man själv utför dessa uppgifter (t.ex. ger medicin, byter blöjor, övervakar läxläsning). Rollen som juridisk företrädare gäller även utanför dessa områden (i begreppets "egentliga" mening), som t.ex. vid byte av barnets namn eller medborgarskap, erkännande av utomäktenskapligt faderskap och utövande av barnets personliga rättigheter.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldransvaret för ett barn?

Huvudregeln är att om ett barn föds inom äktenskapet, eller om föräldrarna gifter sig efter att barnets har fötts, har båda föräldrarna vårdnaden om barnet (§ 177.1 i civillagen). Om barnet föds utanför äktenskapet är det enligt lagen endast modern som har vårdnaden om barnet (§ 177.2 första meningen i civillagen).

I § 177.2 andra meningen i civillagen anges att ogifta föräldrar, efter att ha informerats om de rättsliga följderna, inför en tjänsteman vid folkbokföringsmyndigheten personligen får förklara att de önskar gemensam vårdnad om barnet, om vårdnaden inte redan har fastställts i domstol. Om föräldrarna inte delar hushåll måste de komma överens om vilken förälder som i första hand ska ta hand om barnet. Alternativt kan föräldrarna ingå ett avtal inför domstolen eller inge ett sådant avtal till domstolen (§ 177.3 i civillagen). Domstolen kan även bevilja föräldrarna gemensam vårdnad (§ 180.2 i civillagen).

Gemensam vårdnad kan endast avslutas genom ett domstolsbeslut. Domstolen måste därefter försöka få parterna att göra upp i godo. Om detta inte lyckas beviljar domstolen en förälder vårdnaden eller beviljar på nytt båda föräldrarna vårdnaden (§ 180 i civillagen). Om domstolen beviljar gemensam vårdnad måste den även ange hos vem barnet i första hand kommer att bo. Vid dessa beslut sätter domstolen barnets bästa i första rummet.

Om en förälder tilldelas ensam vårdnad har den andra föräldern rätt till personlig kontakt med barnet och rätt till information, rätt att yttra sig och rätt till representation i den mening som avses i § 189 i civillagen.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller oviliga att utöva sitt föräldransvar över sina barn?

Om båda föräldrarna är förhindrade att utöva vårdnaden måste domstolen bestämma vilka mor- eller farföräldrar (eller vilken mor- eller farförälder), eller vilka familjehemsföräldrar (eller vilken familjehemsförälder) som bör tilldelas vårdnaden om barnet. Om mor- eller farföräldrar eller familjehemsföräldrar ska tilldelas vårdnaden har ett par i regel företräde framför en ensam mor- eller farförälder eller en ensam familjehemsförälder, om inte en sådan lösning är till barnets bästa. Detta gäller i motsvarande grad om båda föräldrarna är förhindrade att tillhandahålla en viss aspekt av omvårdnaden. Barnets bästa sätts alltid i första rummet när vårdnad tilldelas.

Om den förälder som har ensam vårdnad är förhindrad att utöva vårdnaden måste domstolen avgöra huruvida fullständig eller delvis vårdnad ska tilldelas den andra föräldern, till mor- eller farföräldrar eller en mor- eller farförälder eller till familjehemsföräldrar (eller en familjehemsförälder). Den andra föräldern ska väljas framför mor- eller farföräldrar och familjehemsföräldrar så länge barnets bästa kan garanteras hos den föräldern.

Om det inte finns några föräldrar, mor- eller farföräldrar eller familjehemsföräldrar som kan tilldelas vårdnaden kan en annan lämplig person tilldelas vårdnaden om barnet (§ 204 i civillagen). Barnets bästa är den avgörande faktorn när en sådan person väljs ut. Hänsyn måste även tas till barnets och föräldrarnas önskemål (§ 205.1 i civillagen). I första hand ska släktingar komma ifråga, därefter andra personer som står barnet nära och slutligen andra lämpliga personer, t.ex. barn- och ungdomsomsorgsorganisationer (§ 209 i civillagen).

4 Hur fastställs föräldransvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Ett par fortsätter att ha gemensam vårdnad efter äktenskapsskillnad eller annullering av äktenskap. Om föräldrarna vill fortsätta att ha gemensam vårdnad måste de emellertid inge ett avtal om föräldransvar till domstolen. I detta ska de ange vilken förälder barnet huvudsakligen ska bo hos. Domstolen måste godkänna avtalet om detta är till barnets bästa. Föräldrar får emellertid inte dela vårdnaden på ett sätt som t.ex. innebär att endast en förälder ansvarar för barnets omsorg och upfostran, medan den andra föräldern enbart förvaltar barnets tillgångar och företräder barnet. Den förälder som barnet bor hos måste alltid ha full vårdnad. Om ett sådant avtal inte inges inom en rimlig tid efter upplösningen av äktenskapet, eller om det inte är till barnets bästa, måste domstolen – om det inte går att få parterna att göra upp i godo, vid behov efter medling – avgöra vilken förälder som framöver ska ha ensam vårdnad om barnet.

Föräldrarna kan även själva ange ett endast en förälder ska behålla vårdnaden om barnet efter upplösningen av äktenskapet. Ett avtal som anger hos vilken förälder barnet huvudsakligen ska bo är naturligtvis inte nödvändigt i så fall. Detta gäller inte enbart om äktenskapet upplöses, utan även när barnets föräldrar fortfarande är gifta men lever permanent åtskilda. I sådana fall fattar domstolen endast beslut på begäran av en av föräldrarna.

Ovannämnda information om vårdnad efter upplösning av föräldrarnas äktenskap gäller även i de fall två livspartner separerar. Föräldrarna till ett barn som fötts utanför äktenskapet kan därför tilldelas gemensam vårdnad av domstolen om de inte längre delar hushåll eller aldrig delat hushåll, förutsatt att det finns ett avtal om var barnet ska bo som är till barnets bästa.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldransvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Se fråga 4.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldransvaret?

Föräldrar kan kontakta barn- eller ungdomsförvaltningen (familjerådgivning) eller privata organisationer för att få råd. Alternativt kan föräldrarna delta i medling, parrådgivning eller föräldrarådgivning eller använda sig av andra rådgivningstjänster.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Domaren i förmyndardomstolen (*Pflegschaftsgericht*) kan endast officiellt inleda och fatta beslut i ärenden om vårdnad och umgängesrätt. Om det finns ett akut hot mot barnets välbefinnande måste detta anmälas till barn- och ungdomsförvaltningen. Om barnet befinner sig i omedelbar fara kan denna vidta lämpliga åtgärder. I allvarliga fall kan detta även innebära indragen vårdnad.

Beslut om underhåll till barn kan endast fattas på begäran av barnets juridiska företrädare eller den myndiga person som har rätt till underhåll. Sådana beslut kan inte fattas av domstolen på eget initiativ. En ansökan om underhåll till barn måste göras som ett led i ett icke-kontradiktoriskt förfarande (*Außerstreitverfahren*). Detta gäller även barn som är myndiga. En särskild domstolstjänsteman (*Rechtspfleger*) ansvarar för detta.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

Den förälder som inte har vårdnaden har rätt att av den person som har vårdnaden i god tid informeras om viktiga frågor som påverkar barnet och planerade åtgärder som kräver båda föräldrarnas närvaro vid gemensam vårdnad (§ 167.2 och 167.3 i civillagen) samt lämna synpunkter beträffande denna information (rätten att informeras och att yttra sig). Synpunkterna bör beaktas om de önskemål som framförs är bättre för barnets bästa. Dessa rättigheter inbegriper även mindre viktiga frågor (förutsatt att det inte rör sig om rena vardagsfrågor) om den person som inte har vårdnaden, trots att denne vill det, inte har regelbunden direktkontakt med barnet, t.ex. på grund av att omständigheterna omöjliggör detta eller på grund av att barnet vägrat att ha kontakt med honom eller henne (§ 189.3 i civillagen).

Om den förälder som har vårdnad konsekvent underlåter att fullgöra dessa skyldigheter kan domstolen på begäran meddela lämpliga förelägganden, och om barnets välbefinnande hotas kan domstolen även göra detta på eget initiativ (§ 189.4 i civillagen). Domstolen kan t.ex. meddela särskilda beslut till den

förälder som underlåter att fullgöra skyldigheterna eller ge den förälder som inte har vårdnaden rätt att själv inhämta informationen från läkaren eller skolan. Om den förälder som har vårdnaden uppvisar ett beteende som hotar barnets välbefinnande kan vårdnaden helt eller delvis dras in i enlighet med § 181 i civillagen.

Rätten till information och rätten att yttra sig kan begränsas eller återkallas av domstolen om utövandet av dessa rättigheter allvarligt hotar barnets välbefinnande. Detsamma gäller om den berörda föräldern missbrukar dessa rättigheter eller utövar dem på ett sätt som den andra föräldern inte kan godta. De upphör även att gälla om föräldern själv utan motivering vägrar att ha kontakt med barnet (§ 189.2 i civillagen).

Vårdnad måste alltid utövas på ett sätt som sätter barnets bästa i främsta rummet. Vid fastställandet av vad som är till barnets bästa bör hänsyn tas till barnets personlighet och behov, särskilt hans eller hennes talanger, förmågor, preferenser och utvecklingspotential, och till föräldrarnas levnadsförhållanden. Alla personer som har vårdnad om ett barn (föräldrar, mor- eller farföräldrar, familjehemsföräldrar eller andra personer) och personer som har andra rättigheter gentemot barnet (t.ex. umgängesrätt) måste, för att trygga barnets välbefinnande, avstå från allt som skulle kunna undergräva barnets förhållande med andra personer som har rättigheter och skyldigheter gentemot barnet eller som skulle kunna göra det svårare för sådana personer att fullgöra sina uppgifter (kravet på gott uppförande [*Wohlverhaltensgebot*], § 159 i civillagen).

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Principen om ensamrätt gäller juridisk representation, dvs. varje förälder har rätt och är skyldig att ensam företräda barnet. En rättslig åtgärd som vidtas av en förälder är därför fortfarande giltig även om den andra föräldern inte håller med om den (§ 167.1 i civillagen). Om båda föräldrarna företräder barnet måste båda föräldrarna endast vara överens i de fall som förtecknas i § 167.2 i civillagen (t.ex. vid byte av barnets förnamn eller efternamn, val eller byte av barnets religion, överföring av barnet till extern vård etc.).

Godkännande från den andra förälder som har rätt att företräda barnet och domstolens samtycke krävs om barnets företräds eller samtycke ges för barnets räkning i egendomsrelaterade frågor som inte omfattas av vanlig affärsverksamhet (§ 167.3 i civillagen). Dessa frågor inbegriper t.ex. avyttring eller belåning av egendom, avstående från en arvsrätt, villkorlöst godtagande eller avstående av ett arv och mottagandet av gåvor med gravation.

I tvistemål har varje förälder rätt att själv företräda barnet. Om föräldrarna inte kan komma överens eller domstolen inte har utsett någon av dem, eller en tredje man, att företräda barnet, företräds barnet av den förälder som slutförde det första steget i förfarandet (*Verfahrenshandlung*) (§ 169 i civillagen). Föräldrarna måste iakttä kravet på gott uppförande (se fråga 9).

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

Enligt § 109 i lagen om domstols behörighet (*Jurisdiktionsnorm* – JN) är behörig domstol distriktsdomstolen (*Bezirksgericht*) i det distrikt där barnet har sin hemvist eller, om barnet saknar hemvist i Österrike, barnets (faktiska) vistelseort. Om barnet saknar hemvist i Österrike är behörig domstol domstolen i det distrikt där barnets juridiska företrädare har sin hemvist. I avsaknad av hemvist i Österrike är behörig domstol domstolen i det distrikt där en av föräldrarna har sin hemvist, eller annars distriktsdomstolen i Wien (*Bezirksgericht Innere Stadt Wien*). Henvist skiljer sig från den (vanliga) vistelseorten genom att henvisten vanligtvis avser en specifik, kontinuerlig tidsperiod (ungefär sex månader).

Ansökningar om överflyttning av ensam vårdnad eller deltagande i vårdnaden kan göras skriftligen per post eller personligen vid distriktsdomstolen på s.k. kontorsdagar (*Amtstage*), vilka inträffar åtminstone en gång i veckan, vanligtvis på tisdag morgon. Parterna behöver inte företräddas av en advokat. Om de vill företräddas får de emellertid endast företräddas av en advokat (s.k. relativ skyldighet att anlita advokat [*relative Anwaltpflicht*] enligt § 101.1 i lagen om rättsvårdsärenden).

Ansökan måste innehålla en beskrivning av ärendet, sökandens och hans eller hennes ombuds för- och efternamn och adress, och vid behov namn och adress till de andra parter som han eller hon känner till, och i frågor som rör civilstånd även parternas födelsedatum, födelseort och medborgarskap (§ 10.3 i lagen om rättsvårdsärenden).

Om ansökans form eller innehåll är inkorrekt eller ofullständigt på ett sätt som hindrar ytterligare steg i förfarandet får domstolen inte avvisa eller avslå ansökan med en gång utan bör först försöka att få till stånd en rättelse (§ 10.4 i lagen om rättsvårdsärenden).

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Det icke-kontradiktoriska förfarandet ska tillämpas i sådana fall, i enlighet med lagen om rättsvårdsärenden.

I enlighet med principen om barnets bästa måste domstolen tilldela eller återkalla vårdnad och rätten till personlig kontakt, särskilt för att upprätthålla trovärdig kontakt och för tydlighet i rättsligt avseende, och måste ibland göra detta i form av provisoriska åtgärder inom ramen för ett nödförfarande. Detta kan framför allt vara nödvändigt efter att föräldrarnas äktenskap eller delade hushåll har upplösts (§ 180.1.1 i civillagen). Detta beslut är provisoriskt bindande och verkställbart, såvida inte domstolen beslutar annat.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

I enlighet med §§ 63–73 i civilprocesslagen (*Zivilprozessordnung* – ZPO) beviljas på begäran rättshjälp i civilrättsliga förfaranden om en part inte kan betala kostnaderna för förfarandet utan att hamna på en lägre ekonomisk nivå än vad han eller hon behöver för att klara sitt uppehälle. I enlighet med § 7.1 i lagen om rättsvårdsärenden måste dessa bestämmelser tillämpas på motsvarande sätt i icke-kontradiktoriska förfaranden (t.ex. i förfaranden om underhåll till barn). Vilket belopp en person behöver för sitt uppehälle ligger mellan den statistiska genomsnittsinkomsten för en anställd och existensminimum. En risk för att hamna under detta belopp anses föreligga om den part, och hans eller hennes familj, som har rätt till underhåll inte ens skulle kunna leva ett enkelt liv, sett till alla tillgångar som kan användas och möjligheten att ackumulera besparingar under längre förfaranden. Delvis rättshjälp kan också beviljas.

Rättshjälp godkänns endast om den avsedda rättshandlingen eller försvaret inte förefaller uppenbart lättvindigt eller utsiktslöst. Rättshjälp kan beviljas både fysiska och juridiska personer. Partens medborgarskap är irrelevant.

Rättshjälp omfattar framför allt ett provisoriskt undantag från betalningen av domstolsavgifter, och avgifter för vittnen, sakkunniga och tolkar, samt betalning av partens resekostnader om han eller hon måste inställa sig personligen. Om det enligt lag är nödvändigt att företräddas av en advokat (som t.ex. i tvister där tvisteföremålet överstiger 5 000 euro eller vid förfaranden vid regionala domstolar [*Landesgerichte*]) eller om det förefaller nödvändigt mot bakgrund av omständigheterna i det enskilda ärendet, tillhandahålls parten provisoriskt en österrikisk advokat utan kostnad. Advokaten ger parten juridiska råd före förfarandet i syfte att lösa tvisten utanför domstol.

I § 71 i civilprocesslagen anges att de parter som får rättshjälp måste betala tillbaka hela eller delar av de belopp som de provisoriskt befriades från att betala och som ännu inte har återbetalats. Dessutom måste de betala det fastställda arvudet till den advokat som de har tilldelats om och så snart de kan göra detta utan att riskera att hamna under existensminimum. Efter en period på tre år efter avslutat förfarande kan återbetalningsskyldigheten inte längre göras gällande. För att kontrollera huruvida villkoren för återbetalning är uppfyllda kan domstolen be parten att inom en lämplig tidsperiod inge en ny deklARATION av tillgångar (*Vermögensbekenntnis*), tillsammans med skälig bevisning.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Beslut från domstolen i första instans om föräldraansvar kan överklagas (§ 45 i lagen om rättsvårdsärenden). Fristen för att överklaga är 14 dagar från delgivningen av den skriftliga kopian av beslutet (§ 46.1 i lagen om rättsvårdsärenden). I regel är det domstolen i andra instans som fattar beslut om överklagandet.

I vissa fall kan ett överklagande i en rättsfråga (*Revisionsrekurs*) inges till Högsta domstolen (*Oberster Gerichtshof*) mot ett avgörande från appellationsdomstolen (*Rekursgericht*) inom ramen för överklagandeförfarandet (se § 62 i lagen om rättsvårdsärenden). Sådana överklaganden är endast tillåtna om de löser en rättsfråga som i hög grad är viktig för att upprätthålla rättslig enhet, rättssäkerhet och utveckling. I vissa frågor är sådana överklaganden emellertid inte tillåtna, t.ex. i frågor som rör rättshjälp, kostnader och avgifter. Fristen för att inge ett överklagande i en rättsfråga är 14 dagar från delgivningen av appellationsdomstolens avgörande (§ 65.1 i lagen om rättsvårdsärenden). Överklagandet måste undertecknas av en advokat eller notarie (§ 65.3.5 i lagen om rättsvårdsärenden).

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Enligt § 110.2 i lagen om rättsvårdsärenden kan beslut inte verkställas i enlighet med lagen om verkställighet (*Exekutionsordnung*). I enlighet med § 79.2 i lagen om rättsvårdsärenden måste domstolen på begäran eller på eget initiativ förordna om lämpliga bindande åtgärder. Dessa åtgärder inbegriper böter, fängelse i upp till ett år, obligatorisk närvaro, granskning av handlingar, information och annat lösöre och utnämningen av förvaltare som ska vidta rimliga åtgärder för den felande personens räkning och på dennes risk. Avgöranden om personlig kontakt måste också verkställas mot den förälders vilja som inte lever tillsammans med barnet i det gemensamma hushållet. Domstolen kan även verkställa avgöranden om vårdnad med hjälp av lämpliga tvångsåtgärder. Enligt § 110.3 i lagen om rättsvårdsärenden kan domstolen, på eget initiativ, endast avstå från att söka verkställighet om och så länge detta äventyrar barnets välbefinnande. Vid verkställighet av vårdnadsavgöranden som meddelats eller godkänts av domstolen kan domstolen dessutom be om hjälp från barn- och ungdomsförvaltningen eller från familjedomstolen. Detta gäller särskilt den tillfälliga omvårdnaden av ett barn om detta krävs för att trygga hans eller hennes välbefinnande. Det är dock endast rättsliga myndigheter som får använda direkt tvång för att verkställa domstolsavgöranden. De kan be om handräckning från polisen.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Enligt artikel 21 i Bryssel IIa-förordningen ska domar från andra medlemsstater erkännas utan att något särskilt förfarande behöver anlitas. Ett förfarande för att godkänna att en utländsk domstols dom verkställs (*exekvaturförfarande*) krävs för att verkställa vårdnadsbeslut (artikel 28 och följande artiklar i Bryssel IIa-förordningen). Enligt artikel 30 i förordningen är det upp till medlemsstaterna att fastställa närmare detaljer om förfarandet. I Österrike regleras detta av §§ 112–116 i lagen om rättsvårdsärenden.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

En begäran om att inte erkänna ett vårdnadsbeslut som fattats i en annan medlemsstat (artikel 21.3 i Bryssel IIa-förordningen) faller – i likhet med exekvaturförfarandet – inom behörigheten för distriktsdomstolen i det distrikt där barnet har sin hemvist, eller i avsaknad av sådan hemvist, sin vanliga vistelseort. Om barnet saknar hemvist i Österrike är behörig domstol domstolen i det distrikt där den juridiska företrädaren har sin hemvist, eller om sådan hemvist saknas i Österrike, och så länge det rör barnet, domstolen där en av föräldrarna har sin hemvist. I annat fall är behörig domstol distriktsdomstolen i Wien (§ 109a i lagen om domstols behörighet jämförd med § 109 i denna lag).

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Om österrikiska domstolar anses behöriga enligt Bryssel IIa-förordningen eller 1996 års Haagkonvention om skydd av barn kommer de i första hand att tillämpa österrikisk lag.

Senaste uppdatering: 19/07/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Föräldraansvar - Rumänien

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

I den rumänska civilrättslagen (*Codul Civil*) används termen **föräldramyndighet**. **Föräldramyndighet omfattar** en förälders alla rättigheter och skyldigheter i fråga om ett barn och ett barns egendom. Rättigheterna och skyldigheterna delas lika av båda föräldrarna och ska utövas med barnets bästa i åtanke.

Föräldramyndigheten utövas fram till dess att barnet får full rättslig handlingsförmåga.

Föräldrarnas rättigheter och skyldigheter (artiklarna 487–499 i civilrättslagen och lag nr 272/2004 (*Legea nr. 272/2004*) om skydd och främjande av barns rättigheter) gentemot barnet omfattar följande:

Rätten och skyldigheten att upprätta och bevara barnets identitet: Barnet ska registreras omedelbart efter födseln och ska ha rätt till namn och medborgarskap. Föräldrarna ska välja barnets för- och efternamn.

Rätten och skyldigheten att uppfostra barnet: Föräldrarna ska uppfostra barnet, ta hand om dess hälsa och dess fysiska, psykologiska och intellektuella utveckling samt dess utbildning, studier och yrkesutbildning, i enlighet med sina egna uppfattningar och barnets karaktär och behov.

Rätten och skyldigheten att utöva tillsyn med barnet.

Rätten och skyldigheten att försörja barnet: Föräldrarna har ett solidariskt ansvar att försörja sina underåriga barn. De ska försörja sina vuxna barn fram till deras examen om de studerar, dock inte längre än till 26 års ålder.

Rätten att vidta vissa disciplinära åtgärder mot barnet: Vissa åtgärder är förbjudna, exempelvis vissa fysiska bestraffningar som kan skada barnet fysiskt, mentalt eller känslomässigt.

Rätten att begära att barnet återlämnas av en person som kvarhåller barnet utan rätt.

Rätten att återförenas med sitt barn: Denna rättighet hänger ihop med barnets rätt att inte skiljas från sina föräldrar utom i undantagsfall och tillfälligt (t.ex. placering på institution).

Rätten att behålla en personlig relation till barnet: Detta kan exempelvis ske genom besök hos barnet där det bor eller i skolan eller att barnet tillbringar helg- och semesterdagar med båda föräldrar.

Rätten att bestämma var barnet ska bo: Ett underårigt barn ska bo hos sina föräldrar. Om föräldrarna inte bor tillsammans ska de gemensamt komma överens om var barnet ska bo. Om föräldrarna inte kan komma överens avgörs frågan av förmyndardomstolen (*Instanța de tutelă*).

Rätten att ge sitt samtycke till förlovning och äktenskap för ett underårigt barn som fyllt 16 år. **Rätten att ge sitt samtycke till att barnet adopteras.**

Rätten att överklaga myndigheters åtgärder gentemot barnet och att göra ansökningar och vidta åtgärder i sitt eget namn och på barnets vägnar.

Bland föräldrarnas rättigheter och skyldigheter (artiklarna 500–502 i civilrättslagen) när det gäller barnets egendom kan följande ingå:

Förvaltning av barnets tillgångar: En förälder har ingen rätt till barnets tillgångar. Ett barn har inte heller rätt till en förälders tillgångar, utom i form av arv och underhåll. Föräldrar har både en rättighet och skyldighet att förvalta sina underåriga barns tillgångar och att företräda barnet vid undertecknandet av civilrättsliga handlingar eller ge sitt medgivande till sådana handlingar. När barnet har fyllt 14 år ska han eller hon själv utöva sina rättigheter och skyldigheter med föräldrarnas, och i tillämpliga fall förmyndardomstolens, medgivande.

Rätten och skyldigheten att företräda ett underårigt barn vid undertecknandet av civilrättsliga handlingar eller att ge sitt medgivande till sådana handlingar: Tills barnet fyller 14 år ska det företrädas av föräldrarna vid undertecknandet av civilrättsliga handlingar eftersom barnet helt saknar rättslig handlingsförmåga. Mellan 14 och 18 år ska barnet självt utöva sina rättigheter och skyldigheter, men med föräldrarnas medgivande eftersom barnet har begränsad rättslig handlingsförmåga.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldransvaret för ett barn?

Båda föräldrarna har samma rättigheter och skyldigheter gentemot sina barn (artikel 503.1 i civilrättslagen) som gifta, efter skilsmässa (artikel 397 i civilrättslagen) som sambor (artikel 505.1 i civilrättslagen). I en situation då barn har fötts utom äktenskapet gäller detsamma för föräldrar vars släktskap har bevisats.

Föräldramyndigheten utövas i olika utsträckning av (separerade) föräldrar i följande fall: om domstolen vid en äktenskapsskillnad anser att det ligger i barnets intresse att föräldransvaret utövas av bara en av föräldrarna (artikel 398 i civilrättslagen), vid upplösning av äktenskapet (artikel 305.2 i civilrättslagen), om barnet fötts utanför äktenskapet och föräldrarna inte bor tillsammans (artikel 505.2 i civilrättslagen).

Föräldramyndigheten utövas av en av föräldrarna i enlighet med artikel 507 i civilrättslagen om den andra föräldern är död, har fråntagits sina rättigheter som förälder, har omyndigförklarats osv.

Föräldramyndigheten utövas delvis av föräldrarna när rättigheterna och skyldigheterna övergått på tredje man eller en vårdinstitution (artikel 399 i civilrättslagen).

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldransvar över sina barn?

En minderårig förälder som fyllt 14 år har endast rättigheter och skyldigheter gentemot barnet som person. Vad gäller detta barns egendom utövas rättigheter och skyldigheterna av en förmyndare eller en annan person.

Underåriga barn ställs under förmyndarskap om båda föräldrar är döda, okända, har fråntagits sina rättigheter som föräldrar, har anklagats för vissa brott, har omyndigförklarats, saknas eller har dödförklarats och domstolen vid ett adoptionsförfarande anser att det ligger i barnets intresse att tilldelas en förmyndare.

En förmyndare utses om ingen av barnets föräldrar tar hand om det sedan de fråntagits sina rättigheter som föräldrar.

I undantagsfall kan förmyndardomstolen besluta att barnet ska placeras hos en släkting eller en annan familj eller person med deras medgivande, eller på en vårdinstitution.

4 Hur fastställs föräldransvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

I princip delar föräldrarna på föräldramyndigheten efter en skilsmässa. En av föräldrarna kan också tilldelas ensam föräldramyndighet, om det finns goda skäl till detta och det ligger i barnets intresse. Den andra föräldern ska ha rätt att hålla uppsikt över hur barnet uppfostras och utbildas samt rätt att godkänna en adoption av barnet.

I undantagsfall kan förmyndardomstolen besluta att barnet ska placeras hos en släkting eller en annan familj eller person med deras medgivande, eller på en vårdinstitution. Dessa personer ska då utöva en förälders alla rättigheter och skyldigheter gentemot barnet (artikel 399 i civilrättslagen).

Om ett barn föds utanför äktenskapet och båda föräldrars släktskap med barnet har fastställts ska föräldrarna gemensamt och i lika del utöva

föräldramyndigheten om de bor tillsammans. Om föräldrar till ett barn som fötts utanför äktenskapet inte bor tillsammans i ett samboförhållande ska en av föräldrarna utöva all föräldramyndighet.

Äktenskapsskillnad med båda makars samtycke kan fastställas av en notarie också om underåriga barn finns i äktenskapet, utanför äktenskapet eller som adopterade, eller om makarna har enats i alla frågor som rör efternamn efter äktenskapsskillnaden, båda föräldrars utövande av föräldramyndighet, barnets hem efter äktenskapsskillnaden, umgängesrätten för den förälder som inte bor med barnet samt föräldrarnas bidrag till kostnaderna för barnets uppfostran, utbildning, studier och yrkesutbildning. Om det av den sociala utredningen framgår att makarnas avtal om gemensam föräldramyndighet eller barnens bostad inte tar hänsyn till barnets bästa avvisar notarien ansökan om äktenskapsskillnad och råder makarna att vända sig till domstol.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldransvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Föräldrarna kan med förmyndardomstolens medgivande sluta avtal om utövandet av föräldramyndighet eller de åtgärder som ska vidtas för att skydda barnet, om det ligger i barnets intresse (artikel 506 i civilrättslagen).

Parterna kan när som helst under domstolsförfarandet inställa sig, även utan kallelse, för att begära ett godkännandebeslut om att deras avtal ska bli rättsligt giltigt. Detta godkännandebeslut är slutgiltigt och verkställbart.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldransvaret?

Medling är valfritt innan föräldrarna vänder sig till domstol. Under ett domstolsförfarande måste de rättsliga myndigheterna informera parterna om möjligheten till och fördelarna med medling. Om medlingen inte leder till en överenskommelse avgörs ärendet i domstol.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Se svaret på fråga 1.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska utöva föräldramyndigheten får den föräldern på egen hand fatta beslut i alla frågor som rör barnet. Den andra föräldern ska ha rätt att hålla uppsikt över hur barnet uppfostras och utbildas samt rätt att godkänna en adoption av barnet.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Föräldrarna ska då utöva föräldramyndigheten gemensamt och i lika utsträckning. När det gäller tredje man som handlar i god tro, om en förälder på egen hand utför en vardaglig, laglig handling som omfattas av föräldrars rättigheter och skyldigheter ska det antas att denna förälder har den andra förälderns medgivande.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldransvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

En ansökan om skydd av person som omfattas av förmyndar- och familjedomstolens behörighet (*distriktsdomstolen eller, i tillämpliga fall, ungdoms- och familjedomstolen*) avgörs av den domstol som har territoriell behörighet på den ort där den skyddade personen har sin hemvist eller bostad (artikel 94 i civilprocesslagen (*Codul de Procedură Civilă*)).

Domstolen på den ort där kändanden har sin hemvist är behörig att behandla en ansökan om fastställande av släktskap. Domstolen på den ort där kändanden är bosatt är behörig att behandla en begäran om underhåll (däribland statligt barnbidrag).

De handlingar som ska bifogas till ansökan är en kopia av det underåriga barnets födelsebevis, en kopia av barnets identitetshandling, en kopia av domen på äktenskapsskillnad, medlingsavtalet (om ett sådant har slutits) och alla andra handlingar som kan hjälpa till att avgöra målet. Ingen stämpelavgift tas ut för ansökan.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Domstolen kan vidta preliminära åtgärder på begäran av domstolens ordförande under hela skilsmässoförfarandet (särskilt förfarande med snabbare tvistlösning) när det gäller fastställande av underåriga barns hem, anspråk om underhåll, statligt barnbidrag och användning av familjehemmet (artikel 919 i civilprocesslagen).

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förarandet?

Det är möjligt att ansöka om rättshjälp enligt den extraordinära förordningen nr 51/2008 (*Ordonanța de Urgență nr. 51/2008*) om statlig rättshjälp i tvistemål, godkänd med ändringar genom lag nr 193/2008 (*Legea nr. 193/2008*), i dess ändrade lydelse.

Rättshjälp kan beviljas separat eller kumulativt i form av hjälp från en advokat, ersättning till sakkunnig, översättare eller tolk, ersättning till exekutionstjänstemannan samt undantag från eller minskning, omplanering eller uppskjutande av betalning av domstolsavgifter.

Personer vars nettoinkomst per månad och familjemedlem var mindre än 300 rumänska leu under de två senaste månaderna före ansökan kan få heltäckande rättshjälp. Om inkomsten är mindre än 600 rumänska leu beviljas rättshjälp för 50 procent av sökandens utgifter. Oavsett dessa villkor kan rättshjälp också beviljas en sökande vars resurser överstiger miniminivåerna om denne kan bevisa att han eller hon inte kan betala domstolskostnaderna på grund av skillnader i levnadsstandard mellan det land där sökanden har sin hemvist eller är bosatt och det land där förarandet äger rum.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

En dom i ett mål som rör föräldramyndighet (antingen som en del av ett mål om äktenskapsskillnad eller som enda fråga i ett mål) kan antingen överklagas inom 30 dagar från det att domen meddelas eller omprövas, om det gäller ett godkännandebeslut som rör ett avtal mellan parterna.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Om svaranden inte frivilligt uppfyller sina skyldigheter ska käranden underrätta exekutionstjänstemannen om detta. Denne kommer då att be den verkställande domstolen om tillstånd att verkställa domen. Ärendet avgörs vid ett slutet sammanträde, utan att parterna kallas.

Om begäran godkänns skickar exekutionstjänstemannen ett beslut och en kallelse till den förälder eller person hos vilken det underåriga barnet bor, med information om när denne ska överlämna det underåriga barnet till käranden eller med uppmaning om att låta den andra föräldern utöva sin rätt till personlig kontakt med barnet.

Om svaranden inte fullgör denna skyldighet verkställer exekutionstjänstemannen domen, i närvaro av en företrädare för den regionala social- och barnavårdsmyndigheten samt, vid behov, psykolog och poliser. Ingen har rätt att hota det underåriga barnet eller sätta press på det för att verkställa domen. Om svaranden inte fullgör sin skyldighet fastställer domstolen en påföljd, som kvarstår fram till det att domen verkställs, och exekutionstjänstemannen underrättar åklagaren som inleder ett åtalsförfarande.

Om det underåriga barnet motsätter sig detta översänder exekutionstjänstemannen en officiell rapport till företrädaren för den regionala social- och barnavårdsmyndigheten, och behörig domstol ålägger det underåriga barnet att samtala med en kurator, som skriver en rapport i ärendet. Om det underåriga barnet motsätter sig detta kan käranden, efter att tvångsverkställandet har återupptagits, begära att domstolen beslutar om påföljd för svaranden.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Förordning (EG) nr 2201/2003 ska tillämpas på beslut om föräldramyndighet. En ansökan ska göras vid tribunalen på den ort där svaranden har sin hemvist eller är bosatt i Rumänien. Ett godkännande kan överklagas vid behörig appellationsdomstol (*Curtea de Apel*) eller bestridas genom en begäran om omprövning vid Högsta domstolen (*Înalta Curte de Casație și Justiție*).

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

För att bestrida erkännandet av ett beslut om föräldramyndighet kan den berörda personen vända sig till tribunalen på den ort där svaranden har sin hemvist eller är bosatt i Rumänien.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

I artikel 2611 i civilrättslagen fastställs att ärenden som rör föräldramyndighet och skydd av barn ska avgöras enligt konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn som ingicks den 19 oktober 1996 i Haag och ratificerades genom lag nr 361/2007.

Senaste uppdatering: 31/10/2016

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Föräldraansvar - Slovenien

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

Föräldraansvar är ett rättsförhållande som regleras av **familjerätten**. Förhållandet inleds när ett barn föds eller när fader- och moderskap fastställs. I det slovenska rättssystemet har barn födda utom äktenskapet samma rättigheter och skyldigheter som barn födda inom äktenskapet. Slovenien tillämpar ett system med "fullständig adoption". Detta innebär att adopterade barn behandlas likadant som biologiska barn.

Rättslig grund är **artikel 54 i den slovenska författningen (*Ustava Republike Slovenije*)**. Enligt denna har föräldrar rätt och skyldighet att sörja för, utbilda och uppfostra sina barn. Denna rätt och skyldighet får endast upphävas eller begränsas av de skäl som anges i lagen och för att skydda barns intressen. Barn födda utom äktenskapet har samma rättigheter som barn födda inom äktenskapet.

Föräldrar har rätt och skyldighet att genom sin direkta omsorg, sitt arbete och sina åtgärder se till att deras barn får en positiv fysisk och psykisk utveckling. Föräldrar har rätt och skyldighet att skydda ett omyndigt barns liv, personliga utveckling, rättigheter och intressen så att barnet får en hälsosam uppväxt och en balanserad personlig utveckling, och senare livet kan leva ett självständigt liv och försörja sig själv. **Föräldraansvaret** omfattar dessa rättigheter och skyldigheter (artikel 4 i äktenskaps- och familjelagen [*Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih*]).

Föräldrar ska beakta barnets bästa vid alla aktiviteter och förfaranden som rör barnet. Föräldrar anses beakta barnets bästa om de tillgodoser barnets materiella, känslomässiga och psykologiska behov genom att uppträda på ett sätt som motsvarar godtagbara normer och på det sätt som krävs för att säkerställa omsorgen om och ansvaret för barnet. Hänsyn ska även tas till barnets personlighet och önskemål (artikel 5a i äktenskaps- och familjelagen). Föräldrar måste ge sina barn förutsättningar för en hälsosam uppväxt och en balanserad personlig utveckling, och hjälpa dem att utveckla sin förmåga att leva ett självständigt liv och försörja sig själv. De måste sörja för och uppfostra sitt barn, och skydda barnets liv och hälsa. De ansvarar för att efter bästa förmåga se till att deras barn får en allmän och yrkesinriktad utbildning som passar barnets förmågor, anlag och önskemål. Ett barn har rätt till umgänge med båda föräldrarna och båda föräldrarna har rätt till umgänge med barnet (artiklarna 102, 103 och 106 i äktenskaps- och familjelagen).

Föräldrarnas **rättsliga ansvar** för sitt barn anges i artikel 142 i lagen om förpliktelser (*Obligacijski zakonik*). Föräldrar är skadeståndsskyldiga för skada som ett barn under sju år åsamkat tredje man, oavsett om de bär ansvaret för den lidna skadan eller inte. Föräldrar är skadeståndsskyldiga för skada som ett barn över sju år åsamkat tredje man, såvida de inte kan styrka att de inte bär ansvaret för den lidna skadan.

I artikel 107 i äktenskaps- och familjelagen regleras rätten att **företräda** barnet i barnets relationer med världen utanför hemmet. Minderåriga barn företräds av sina föräldrar. Om något formellt måste delges eller levereras till ett omyndigt barn, eller om de måste underrättas om något, får var och en av föräldrarna ta emot en sådan leverans eller underrättelse. Om föräldrarna lever åtskilda görs detta av den förälder som barnet bor hos. Om båda föräldrarna tar hand om och uppfostrar barnet måste de komma överens om var barnet ska vara skrivet och vem av dem som ska ta emot korrespondens till barnet.

Ett barns **tillgångar förvaltas** av barnets föräldrar, i barnets intresse, tills barnet blir myndigt (artikel 9 i äktenskaps- och familjelagen).

2 Vem är det i allmänhet som har föräldransvaret för ett barn?

Föräldransvaret utövas av både fadern och modern (artikel 4 i äktenskaps- och familjelagen).

Föräldrarna utövar föräldransvaret i samförstånd och med barnets bästa för ögonen. Om föräldrarna lever åtskilda och inte har gemensam vårdnad om barnet fattar de i samförstånd, och med beaktande av barnets bästa, beslut i viktiga frågor som rör barnets utveckling. Den förälder som har vårdnaden om barnet fattar beslut i frågor som rör den dagliga omsorgen om barnet. När en av föräldrarna är förhindrad att utöva föräldransvaret utövar den andra föräldern själv föräldransvaret (artikel 113 i äktenskaps- och familjelagen).

Om en av föräldrarna har avlidit eller är okänd, eller har fråntagits sitt föräldransvar eller sin rättskapacitet, ska den andra föräldern utöva föräldransvaret (artikel 115 i äktenskaps- och familjelagen).

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldransvar över sina barn?

Ett barn kan tas om hand av andra personer eller av en institution. Ett socialkontor (*Center za socialno delo*) kan omhänderta barnet och placera det i en **annan persons** vård eller på en **institution** om föräldrarna har försummat att uppfostra och ta hand om barnet eller om detta av andra skäl anses vara till barnets bästa (artikel 120 i äktenskaps- och familjelagen).

Ett socialkontor kan placera ett barn i **familjehem** om det saknar egen familj eller om det av olika skäl inte kan bo tillsammans med sina föräldrar, eller om barnets fysiska eller psykiska utveckling hotas av den miljö det lever i (artikel 157 i äktenskaps- och familjelagen). Närmare bestämmelser om familjehemsplacering finns i familjehemslagen (*Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti*).

En **adoptivförälder** kan ta hand om ett barn. Ett barn får endast adopteras om dess föräldrar är okända, om det sedan ett års tid inte har varit känt var dess föräldrar bor, om båda föräldrarna inför en behörig domstol har gått med på att lämna sitt barn till adoption, eller om föräldrarna har avlidit (artikel 141 i äktenskaps- och familjelagen).

Ett minderårigt barn som saknar föräldrar eller som inte får den omvårdnad det behöver av sina föräldrar ska ställas under **förmyndare**. Förmyndaren utses av de sociala myndigheterna. Ett minderårigt barns förmyndare är skyldig att ta hand om ett barn på samma sätt som en förälder (artiklarna 201 och 202 i äktenskaps- och familjelagen).

4 Hur fastställs föräldransvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Föräldrar som inte längre lever ihop eller som planerar att separera måste komma överens om vem som ska ha vårdnaden om deras gemensamma barn. I samband med detta ska barnets bästa beaktas. Föräldrarna kan bestämma sig för att behålla delad vårdnad om sina barn, att den ena föräldern själv ska ges vårdnaden eller att dela upp barnen mellan sig. Om de inte själva kan enas i frågan kan de få hjälp av ett socialkontor. Om föräldrarna även efter socialkontorets hjälp inte kan enas om vem som ska ha vårdnaden om barnen kan en domstol, på begäran av en eller båda föräldrarna, gå med på att tilldela ena föräldern vårdnaden eller att dela upp barnen mellan föräldrarna. Domstolen kan också på eget initiativ besluta att vårdnaden om samtliga eller vissa av barnen ska tilldelas en tredje person. Innan domstolen meddelar sitt avgörande måste den inhämta ett yttrande från ett socialkontor om vad som är bäst för barnet. Domstolen tar även hänsyn till barnets åsikt, antingen genom att låta barnet själv komma till tals eller via ett yttrande från en person som barnet litar på och som barnet själv har valt ut, förutsatt att barnet kan förstå betydelsen av och konsekvenserna av ett sådant yttrande (artikel 105 i äktenskaps- och familjelagen).

När en domstol annullerar ett äktenskap fattar den även beslut om vem som ska tilldelas vårdnaden om och ta hand om eventuella gemensamma barn som makarna har och om barnens umgänge med respektive förälder (artikel 78 i äktenskaps- och familjelagen).

Om föräldrarna lever åtskilda och inte har gemensam vårdnad om barnet fattar de i samförstånd, och med beaktande av barnets bästa, beslut i viktiga frågor som rör barnets utveckling. Den förälder som har vårdnaden om barnet fattar beslut i frågor som rör den dagliga omsorgen om barnet (artikel 113 i äktenskaps- och familjelagen).

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldransvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Föräldrar som inte längre lever ihop eller som planerar att separera måste komma överens om vem som ska ha vårdnaden om deras gemensamma barn. I samband med detta ska barnets bästa beaktas. Om föräldrarna kommer överens om vem som ska ha vårdnaden om barnen kan de föreslå att domstolen utfärdar ett beslut om detta utan att någon rättsprocess behöver inledas. Om domstolen slår fast att föräldrarnas avtal inte ser till barnets bästa avslår den förslaget. Om föräldrarna inte själva kan enas om ett avtal kan de få hjälp av ett socialkontor. Om föräldrarna inte heller med socialkontorets hjälp kan enas om ett avtal fattar domstolen ett beslut på begäran av en eller båda föräldrarna (artikel 105 i äktenskaps- och familjelagen).

Föräldrar som inte längre lever ihop eller som planerar att separera måste komma överens om vem som ska försörja deras gemensamma barn. Om de inte själva kan enas i frågan kan de få hjälp av ett socialkontor. Om föräldrarna inte heller med socialkontorets hjälp kan enas om vem som ska försörja deras gemensamma barn fattar domstolen ett beslut på begäran av en eller båda föräldrarna (artikel 105a i äktenskaps- och familjelagen).

Ett barn har rätt till umgänge med båda föräldrarna och båda föräldrarna har rätt till umgänge med barnet. Vid umgänget ska barnets bästa sättas i främsta rummet. Den förälder som barnet bor hos och som har vårdnaden om barnet, eller en tredje person som barnet bor hos, måste avstå från att göra något som hindrar eller förhindrar barnet från att upprätthålla kontakten med den andra föräldern eller båda föräldrarna, och måste sträva efter att uppmuntra barnet att inta en positiv attityd till umgänget med den andra föräldern eller sina föräldrar. Den förälder som har umgänge med barnet måste avstå från allt som skulle kunna hindra omvårdnaden eller uppfostran av barnet. Om föräldrarna enas om formerna för umgänget kan de föreslå att domstolen utfärdar ett beslut om detta utan att någon rättsprocess behöver inledas. Om domstolen slår fast att föräldrarnas avtal inte ser till barnets bästa avslår den förslaget. Om föräldrarna inte heller med socialkontorets hjälp kan enas om formerna för umgänget fattar domstolen ett beslut på begäran av en eller båda föräldrarna (artikel 106a i äktenskaps- och familjelagen).

Ett barn har även rätt till umgänge med andra släktingar och närstående personer, såvida detta inte strider mot barnets bästa. Hit räknas särskilt ett barns mor- och farföräldrar, syskon, halvsyskon, tidigare familjehemsföräldrar och någon av föräldrarnas tidigare eller nuvarande make/maka eller partner. Barnets föräldrar, barnet (om det är i stånd att förstå vikten av avtalet) och de personer som barnet har ett personligt band till ska enas om ett avtal. Om de inte själva kan enas i frågan kan de få hjälp av ett socialkontor. Vid beslut om omfattningen av och formerna för umgänget måste barnets bästa beaktas. Om barnets föräldrar, barnet och de personer som barnet har ett personligt band till enas om ett avtal om umgänge kan de föreslå att domstolen utfärdar ett beslut om detta utan att någon rättsprocess behöver inledas. Om domstolen slår fast att föräldrarnas avtal inte ser till barnets bästa avslår den förslaget. Om föräldrarna inte heller med socialkontorets hjälp kan komma överens avgör domstolen frågan om umgänge (artikel 106a i äktenskaps- och familjelagen).

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldransvaret?

Om föräldrarna inte själva kan komma överens kan de få hjälp av ett socialkontor. Om föräldrarna inte heller med socialkontorets hjälp kan komma överens avgör domstolen frågan.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Domstolen kan besluta att en förälder ensam ska ha vårdnaden om samtliga barn eller att vårdnaden ska delas upp mellan föräldrarna. Domstolen kan också på eget initiativ besluta att vårdnaden om samtliga eller vissa av barnen ska tilldelas en tredje person (artikel 105 i äktenskaps- och familjelagen).

Domstolen fattar även beslut om underhållsbidrag till barnet och om umgänge (artiklarna 105a, 106 och 106a i äktenskaps- och familjelagen).

Vid beslut om umgänge med barnet ska framför allt barnets bästa beaktas. Förslag eller ansökningar om umgänge måste åtföljas av bevis från ett behörigt socialkontor på att föräldrarna försökte komma överens om ett avtal om umgänge med dess hjälp. Domstolen får upphäva eller begränsa umgängesrätten om detta är nödvändigt för att skydda barnets bästa. Umgänge anses inte vara i barnets bästa om det utsätter barnet för psykologiskt tryck eller äventyrlig barnets fysiska eller psykiska utveckling. Domstolen kan besluta att umgänget ska ske under tillsyn av en tredje part, eller att det inte bör inbegripa personlig kontakt och personligt samväre (dvs. att det bör ske på något annat sätt) om umgänget i annat fall skulle strida mot barnets bästa (artikel 106 i äktenskaps- och familjelagen).

Beslut om underhåll fattas med beaktande av karendens behov och den underhållsskyldiges materiella och ekonomiska situation. Vid beräkningen av underhållsbidraget till ett barn måste domstolen beakta barnets bästa och fastställa ett tillräckligt stort belopp för att garantera barnets positiva fysiska och psykiska utveckling (artiklarna 129 och 129a i äktenskaps- och familjelagen).

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

Om föräldrarna lever åtskilda och inte har gemensam vårdnad om barnet fattar de i samförstånd och i enlighet med barnets intressen beslut i viktiga frågor som rör barnets utveckling. Om de inte själva kan komma överens i frågan kan de få hjälp av ett socialkontor. Den förälder som har vårdnaden om barnet fattar beslut i frågor som rör den dagliga omsorgen om barnet. Om föräldrarna inte heller med socialkontorets hjälp kan komma överens i viktiga frågor som rör barnets utveckling fattar domstolen ett beslut på begäran av en eller båda föräldrarna (artikel 113 i äktenskaps- och familjelagen).

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Det innebär att båda föräldrarna har samma ansvar för barnets uppfostran och utveckling och att båda måste ta hand om barnet.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

Distriktsdomstolarna (*okrožna sodišča*) har **materiell behörighet** i sådana ärenden (artikel 32 i civilprocesslagen [*Zakon o pravdnem postopku*]).

Domstolen inom vars domkrets svaranden har hemvist har i regel **territoriell behörighet**. Om en domstol i Slovenien har behörighet på grund av att svaranden tillfälligt är bosatt i Slovenien har domstolen inom vars domkrets svaranden tillfälligt är bosatt allmän territoriell behörighet. Om svaranden utöver sin stadigvarande bosättning även har en tillfällig bosättning på en annan ort, och det på grund av rådande omständigheter kan antas att svaranden kommer att bo där under lång tid, har domstolen inom vars domkrets svaranden tillfälligt är bosatt också allmän territoriell behörighet (artikel 47 i civilprocesslagen).

Om det i en underhållstvist är den underhållsberättigade som är karende har domstolen på den ort där karenden är stadigvarande eller tillfälligt bosatt behörighet, utöver den domstol som har allmän territoriell behörighet. Om en slovensk domstol i en underhållstvist med ett internationellt inslag har behörighet på grund av att karenden är ett barn som är stadigvarande bosatt i Slovenien är den domstol inom vars domkrets karenden är stadigvarande eller tillfälligt bosatt behörig domstol. Om en slovensk domstol är behörig i en underhållstvist på grund av att svaranden äger egendom i Slovenien som skulle kunna användas för att betala underhåll är den domstol inom vars domkrets egendomen är belägen behörig domstol (artikel 50 i civilprocesslagen).

Parterna och andra deltagare i förarbetet måste väcka talan, inge överklaganden och andra ansökningar på **slovenska eller på det nationella minoritetsspråk** som används som officiellt språk vid den berörda domstolen (artikel 104 i civilprocesslagen).

En **stämningsansökan** ska innehålla ett specifikt huvudyrkande och sidoyrkanden, de faktiska omständigheter som karenden anför till stöd för sitt yrkande, bevisning som styrker dessa omständigheter, och övrig information som måste ingå i en stämningsansökan (artikel 180 i civilprocesslagen).

Enligt lagen omfattar en ansökan en talan, ett svaromål, rättslig prövning och andra utsagor, förslag eller meddelanden som inges utanför förarbetet.

Ansökningar måste vara begripliga och innehålla alla uppgifter som krävs för en domstolsförhandling. De måste framför allt innehålla följande: en hänvisning till domstolen, uppgifter om var parterna är stadigvarande eller tillfälligt bosatta eller har sitt säte, namnen på parternas rättsliga företrädare eller ombud, föremålet för tvisten och innehållet i käromålet. Karenden måste underteckna ansökan, såvida inte ansökans form gör detta omöjligt. Som karendens underskrift räknas hans eller hennes handskrivna namnteckning och en säker elektronisk signatur som verifierats med ett kvalificerat certifikat. Om käromålet innehåller ett yrkande måste karenden i ansökan anföra vilka faktiska omständigheter som ligger till grund för ansökan och vid behov styrka dessa (artikel 105 i civilprocesslagen).

Domstolsavgifter måste betalas när en talan väcks. Domstolsavgifter ska betalas senast den dag som domstolen har fastställt i sitt beslut om betalning av domstolsavgifter (artikel 105a i civilprocesslagen).

Ansökningar måste vara **skriftliga**. En skriftlig ansökan är en ansökan som har fyllts i för hand eller som har skrivits ut och undertecknats av sökanden själv (fysisk ansökan) eller en elektronisk ansökan som har undertecknats med hjälp av en säker elektronisk signatur som verifierats med ett kvalificerat certifikat. En skriftlig ansökan ska inges med post, på elektronisk väg, med hjälp av kommunikationsteknik, direkt till en myndighet eller personligen av en person som har som yrke att inge ansökningar (kommersiell tjänsteleverantör). Elektroniska ansökningar inges elektroniskt till informationssystemet.

Informationssystemet ger automatiskt en bekräftelse på att ansökan har tagits emot. Ansökningar kan också inges med hjälp av de föreskrivna formulären eller andra formulär (artikel 105b i civilprocesslagen).

Ansökningar som måste översändas till motparten måste inges till domstolen i så många **exemplar** som domstolen och motparten kräver och i en form som gör det möjligt för domstolen att översända dem. Detta gäller även bilagor. Ansökningar och bilagor som inges elektroniskt och som måste översändas till motparten översänds i ett enda exemplar. Domstolen gör sedan så många elektroniska kopior eller fotokopior som motparten behöver (artikel 106 i civilprocesslagen). De handlingar som bifogas ansökan kan vara **originalhandlingar eller kopior** (artikel 107 i civilprocesslagen).

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

En distriktsdomstol fattar beslut efter ett vanligt tvistemålsförfarande, om inte lagen föreskriver att ett icke-kontradiktoriskt förfarande ska användas.

Domstolar handlägger ärenden som regleras av äktenskaps- och familjelagen som prioriterade ärenden (artikel 10a i äktenskaps- och familjelagen).

Under en tvist som rör förhållandet mellan föräldrar och barn kan domstolen, på begäran av en part eller på eget initiativ, utfärda beslut om interimistiska åtgärder (tillfälligt förläggande) i fråga om vårdnad om och underhållsbidrag till barn, och interimistiska åtgärder om upphävande eller begränsning av umgängesrätten eller formerna för umgänget. Interimistiska åtgärder utfärdas i enlighet med lagen om verkställighet och säkerhetsåtgärder (*Zakon o izvršbi in zavarovanju*) (artikel 411 i civilprocesslagen).

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förarbetet?

Ja, rättshjälp kan ges för att täcka kostnaderna för förarbetet. Ordföranden för distriktsdomstolen fattar beslut om beviljande av rättshjälp (artikel 2 i lagen om rättshjälp [*Zakon o brezplačni pravni pomoči*]).

Rättshjälp kan beviljas för juridisk rådgivning, ett juridiskt ombud och andra juridiska tjänster som anges i lag, för alla former av juridiskt skydd inför alla allmänna domstolar och specialdomstolar i Slovenien, inför Sloveniens författningsdomstol (*Ustavno sodišče Republike Slovenije*) och inför alla myndigheter, institutioner och personer i Slovenien som har behörighet när det gäller att lösa tvister utanför domstol, och för att slippa betala rättegångskostnader (artikel 7 i lagen om rättshjälp).

Följande har rätt till rättshjälp: 1) slovenska medborgare, 2) utländska medborgare som är stadigvarande eller tillfälligt bosatta i Slovenien och statslösa personer som är lagligt bosatta i Slovenien, 3) andra utländska medborgare på grundval av ömsesidiga villkor eller på villkor och i ärenden som definierats i

internationella fördrag som Slovenien är bundet av, 4) icke-statliga organisationer och ideella föreningar som bedriver verksamhet av allmänt intresse, och som är registrerade i respektive register i enlighet med tillämplig lagstiftning, vid tvister i samband med genomförandet av de verksamheter av allmänt intresse eller det syfte som de inrättades för, 5) andra personer som i lagen eller ett internationellt fördrag som Slovenien är bundet av ges rätt till rättshjälp (artikel 10 i lagen om rättshjälp).

En person som har rätt till rättshjälp kan begära rättshjälp när som helst under förfarandet. För att kunna fatta beslut om en begäran om rättshjälp fastställs sökandens ekonomiska situation, samt andra förhållanden som anges i lagen (artikel 11 i lagen om rättshjälp).

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Det går att överklaga distriktsdomstolens beslut om föräldraansvar till en appellationsdomstol (*višje sodišče*) (artikel 35 i civilprocesslagen). Överklagandet ska inges till den domstol som meddelade dom i första instans, och i så många exemplar som domstolen och motparten behöver (artikel 342 i civilprocesslagen).

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Verkställighetsförfaranden fastställs i lagen om verkställighet och säkerhetsåtgärder. Om inte annat föreskrivs i lag har den lokala domstolen (*okrajno sodišče*) materiell behörighet i fråga om verkställighet (artikel 5 i lagen om verkställighet och säkerhetsåtgärder).

Den domstol som har territoriell behörighet i fråga om ansökningar om verkställighet av ett domstolsavgörande om vårdnaden om ett barn och själva verkställigheten är domstolen inom vars domkrets den person som tilldelats vårdnaden är stadigvarande eller tillfälligt bosatt, eller domstolen inom vars domkrets den person som ansökan om verkställighet har ingetts mot är stadigvarande eller tillfälligt bosatt. Domstolen på den ort där barnet befinner sig har även territoriell behörighet i fråga om direkt verkställighet (artikel 238a i lagen om verkställighet och säkerhetsåtgärder).

I ett verkställighetsbeslut åläggs skyldigheten att överlämna barnet den person mot vilken verkställighet söks, den person vars vilja överlämnandet av barnet beror på och den person som barnet befinner sig hos när beslutet utfärdas. I verkställighetsbeslutet meddelar domstolen att skyldigheten att överlämna barnet även gäller varje annan person som barnet befinner sig hos när verkställigheten utförs (artikel 238c i lagen om verkställighet och säkerhetsåtgärder). Med beaktande av samtliga omständigheter i det enskilda fallet och för att skydda barnets bästa avgör domstolen hur beslutet om vårdnaden om barnet ska verkställas. Domstolen kan antingen ålägga den person mot vilken verkställigheten söks att betala böter eller besluta att hämta barnet och överlämna det till den person som har tilldelats vårdnaden (artikel 238c i lagen om verkställighet och säkerhetsåtgärder).

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Ett domstolsavgörande om föräldraansvar erkänns och verkställs i enlighet med rådets förordning (EG) nr 2201/2003. Domstolen använder sig av ett icke-kontradiktoriskt förfarande enligt bestämmelserna i lagen om icke-kontradiktoriska förfaranden i tvistemål (*Zakon o nepravdnem postopku*).

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

Alla distriktsdomstolar är behöriga att handlägga ansökningar om verkställighet.

Den domstol som förklarade ett domstolsavgörande verkställbart är behörig att pröva ett överklagande av ett domstolsavgörande om verkställbarhet.

Domstolen använder sig av ett icke-kontradiktoriskt förfarande enligt bestämmelserna i lagen om icke-kontradiktoriska förfaranden i tvistemål.

Förteckning över distriktsdomstolar [\(244 Kb\)](#) [sl](#)

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Enligt lagen om internationell privaträtt och förfaranden (*Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku*) prövas mål om förhållandet mellan föräldrar och barn i det land där de är medborgare. Om föräldrarna och barnen är medborgare i olika länder tillämpas lagen i det land där samtliga är stadigvarande bosatta. Om föräldrarna och barnen är medborgare i olika länder och inte är stadigvarande bosatta i samma land tillämpas lagen i det land som barnet är medborgare i (artikel 42).

Senaste uppdatering: 02/08/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Obs. Nyligen ändrades ursprungsversionen på [sk](#) av den här sidan. Våra översättare håller på att översätta den nya sidan till svenska.

Översättningen till är dock redan färdig.

Föräldraansvar - Slovakien

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

Enligt Slovakiens familjelag (lag nr 36/2005 om familjen och om ändringar av vissa lagar) och rättspraxis omfattar föräldraansvar (dvs. en förälders rättigheter och skyldigheter samt vårdnad om barn) särskilt att ta hand om, försörja och företräda barnet samt förvalta dess egendom.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldraansvaret för ett barn?

Båda föräldrarna har gemensamt rättigheter och skyldigheter gentemot sina barn, oavsett om de fötts inom eller utanför äktenskapet eller om föräldrarna bor ihop eller inte (om de är gifta, separerade eller skilda).

En förälder kan fräntas dessa rättigheter och skyldigheter (eller få dessa begränsade) av domstol om allvarliga omständigheter föreligger, i enlighet med artikel 38.4 i familjelagen.

En underårig förälder som är över 16 år kan av domstol tillerkännas rättigheter och skyldigheter som gäller barnets personliga omvårdnad, i enlighet med artikel 29 i familjelagen.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldraansvar över sina barn?

Ja. Om båda föräldrarna till ett underårigt barn saknar rättslig handlingsförmåga, har framtagna sina rättigheter och skyldigheter gentemot sina barn eller är döda måste domstolen utse en förmyndare som personligen ska uppföstra och företräda barnet samt förvalta dess egendom.

4 Hur fastställs föräldraansvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Domstolen måste besluta om fördelningen och utövandet av föräldrarnas rättigheter och skyldigheter (även om båda föräldrar fortsätter att utöva dessa tillsammans). Den kan också godkänna ett avtal som föräldrarna slutit.

Enligt artikel 36.1 i familjelagen kan föräldrarna till ett underårigt barn som inte bor ihop när som helst sluta ett avtal om utövandet av sina rättigheter och skyldigheter som föräldrar. Om föräldrarna inte kan komma överens kan domstolen fastställa hur deras rättigheter och skyldigheter ska utövas, även när ingen begäran om detta har lämnats in. Domstolen ska i synnerhet besluta vem av föräldrarna som ska tilldelas vårdnaden (*osobná starostlivosť* – "personlig omvårdnad") om underåriga barn. Tillämpliga delar av bestämmelserna i artiklarna 24–26 ska gälla.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldraansvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Ett avtal mellan föräldrar om deras rättigheter och skyldigheter måste godkännas av domstol.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldransvar?

Konfliktlösning utanför domstol erbjuds i form av medling, enligt lag nr 420/2004 om medling. Denna lag gäller också för tvister som uppkommer på familjerättens område. Medling är ett förfarande utanför domstol där parterna får hjälp av en medlare för att lösa tvister i samband med avtal eller andra rättsliga förhållanden. Ett avtal som upprättas genom medling måste vara skriftligt och är bindande för parterna.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Domstolen kan i princip besluta om alla frågor utom att bevilja ensam vårdnad (personlig omvårdnad) till en av föräldrarna. Bara om en av föräldrarna har fråntagits sina rättigheter och skyldigheter gentemot sitt barn kan en ensamstående förälder få ensam vårdnad om barnet i fråga. I praktiken beslutar domstolen emellertid vilken av föräldrarna som ska ha hand om den personliga omvårdnaden om barnet, företräda det och förvalta dess egendom. Domstolen beslutar också hur den förälder som inte tilldelas vårdnaden ska bidra till barnets försörjning. Alternativt kan domstolen godkänna ett avtal som föräldrarna själva slutit gällande underhåll.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

Termen "föräldransvar" är svår att överföra på den slovakiska familjerätten. I slovakisk familjerätt används i stället begreppet "föräldrars rättigheter och skyldigheter". Dessa delas alltid lika av båda föräldrar (och därför kan det aldrig bli tal om "ensam vårdnad" utom om en av föräldrarna är död, inte har rättslig handlingsförmåga eller har fråntagits sina rättigheter och skyldigheter som förälder). En åtskillnad måste göras mellan dessa fall och fall då en person tilldelas "personlig omvårdnad" om ett barn. Om en av föräldrarna tilldelas den personliga omvårdnaden om barnet kan denna förälder fatta beslut om alla rutinmässiga frågor som rör barnets vardag utan den andra förälderns samtycke. Emellertid krävs den andra förälderns samtycke i alla viktiga frågor som gäller föräldrarnas rättigheter och skyldigheter gentemot barnet (såsom förvaltning av barnets egendom, flyttning utomlands med barnet, medborgarskap, godkännande av medicinsk behandling, förberedelser för ett framtida yrke osv.). Om föräldrarna inte kan komma överens avgör domstolen ärendet på begäran av en av föräldrarna.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Domstolen kan bestämma att föräldrarna ska ta hand om barnet växelvis (dvs. delad vårdnad) om båda två kan uppföstra barnet och vill ta hand om den personliga omvårdnaden. Det görs dock endast om det anses ligga i barnets intresse och gör det lättare att uppfylla barnets behov. Om minst en av föräldrarna samtycker till att dela den personliga omvårdnaden om barnet ska domstolen undersöka om detta är det bästa för barnet.

Se även svaren på samtliga frågor ovan, särskilt svaret på fråga 8.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldransvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

Distriktsdomstolen på den ort där det underåriga barnet bor, är behörig när det gäller sådana ansökningar. Inga särskilda formaliteter måste uppfyllas och inga särskilda handlingar behöver bifogas, eftersom detta är ett förfarande som domstolen kan inleda på eget initiativ. Vilka handlingar som ska lämnas in beror på innehållet i ansökan, men vanligtvis krävs ett födelsebevis för barnet i fråga.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Ett örenklät och mindre formellt förfarande tillämpas. Ett alternativ är att använda sig av en provisorisk dom, för vilken ett brådskande förfarande tillämpas.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Alla förfaranden som rör föräldrars rättigheter och skyldigheter är befriade från domstolsavgifter. För närvarande går det enligt de slovakiska rättshjälpsreglerna bara att undantas från att betala domstolsavgifter och att få sig ett ombud tilldelat utan kostnad. Mycket få personer väljer att företrädas av en advokat, med tanke på att denna sorts förfarande inte är ett tvistemål. Om en person uppfyller villkoren för undantag från domstolsavgifter kan domstolen emellertid, på eget initiativ, välja att tillhandahålla ett ombud kostnadsfritt, exempelvis en advokat, om den anser att sådan representation krävs för att partens intressen ska kunna skyddas.

Domstolen hänvisar alla parter som begär en advokat och som uppfyller villkoren för undantag från domstolsavgifter till rättshjälpscentrumet. Domstolen upplyser parterna om detta alternativ. Domstolen kan bevilja en part ett fullständigt eller partiellt undantag från domstolsavgifter om dennes omständigheter motiverar detta, och om det inte skulle vara godtyckligt eller uppenbart lönlöst eller försvåra det rättsliga förfarandet. Såvida domstolen inte beslutar något annat gäller undantaget hela förfarandet och har retroaktiv effekt. Avgifter som betalats innan beslutet om undantag fattades återbetalas emellertid inte. Rättshjälpscentrumet erbjuder rättshjälp och säkerhet för fysiska personer som av ekonomiska skäl inte har möjlighet att använda juridiska tjänster för att utöva och skydda sina rättigheter. Rättshjälpens utsträckning regleras i lag nr 327/2005 om rättshjälp till personer utan tillräckliga ekonomiska medel.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldransvar?

Ja, sådana beslut går att överklaga.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldransvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

En ansökan om att få ett beslut verkställt lämnas in till den allmänna domstolen på den ort där barnet är bosatt. Förfarandet för verkställighet av beslut regleras av lag nr 99/1963 (civilprocesslagen).

Det vanliga verkställighetsförfarandet tillämpas (verkställighet genom domstol) utom i ärenden som gäller personlig omvårdnad (om ett barn ska återlämnas till den förälder som enligt beslutet ska ha den personliga vårdnaden om barnet). I sådana fall tillämpas ett striktare förfarande (böter och eventuell medverkan av polis eller andra behöriga verkställighetsmyndigheter).

15 Hur får jag ett beslut om föräldransvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Beslut om föräldrars rättigheter och skyldigheter som har fattats av en domstol i en annan medlemsstat erkänns och verkställs utan något särskilt förfarande i Slovakien, i enlighet med rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldransvar (artikel 21.1), dvs. utan att beslutet först måste förklaras verkställbart.

En berörd part kan emellertid begära att ett beslut som fattats i en annan medlemsstat ska förklaras verkställbart. I detta fall tillämpas förfarandet i kapitel III avsnitt 2 i förordningen.

Ansökan ska lämnas in till distriktsdomstolen på den ort där barnet har sin hemvist eller, om barnet inte har någon hemvist, domstolen på den ort där barnet bor för tillfället eller, om någon sådan domstol inte finns, till distriktsdomstolen för Bratislava I.

Ansökan om att ett beslut ska godkännas eller förklaras verkställbart måste åtföljas av en kopia av beslutet om föräldrarnas rättigheter och skyldigheter som uppfyller villkoren för bevis på autenticitet samt av en handling som intygar beslutet. En sådan utfärdas på begäran av den berörda parten av ursprungsdomstolen, dvs. den domstol som fattade beslutet.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldransvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

Överklagan görs vid den distriktsdomstol som utfärdade det ursprungliga beslutet, men ärendet avgörs emellertid av den regionala domstolen. Överklagan mot erkännande av beslut om föräldrars rättigheter och skyldigheter hanteras och avgörs i enlighet med civilprocesslagen.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Slovakiska domstolar fattar bara beslut i förfaranden som rör föräldrars rättigheter och skyldigheter om barnet har sin stadigvarande hemvist i Slovakien. Om barnet inte bor i Slovakien, men har sin hemvist där, eller om föräldrarna inte bor i Slovakien eller är av olika nationalitet tillämpas slovakisk lag i enlighet med Haagkonventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn (ref. nr 344/2002) (kapitel III i konventionen).

I lag nr 97/1963 om internationell privaträtt och processrätt fastställs att förhållandet mellan föräldrar och barn, bland annat regleras när en förälders rättigheter och skyldigheter tar sin början och när de upphör, av lagen i det land där barnet har sin stadigvarande hemvist. I undantagsfall kan domstolen ta hänsyn till ett annat lands lagstiftning om det föreligger en väsentlig koppling med ärendet i fråga och det är nödvändigt för att skydda barnet eller dess egendom. Föräldrarnas rättigheter och skyldigheter i det land där barnet ursprungligen hade sin stadigvarande hemvist förblir giltiga även om barnets hemvist ändras. Om en av föräldrarna inte hade några rättigheter eller skyldigheter som erkänns i slovakisk lag, börjar sådana rättigheter och skyldigheter att gälla då barnets hemvist ändras till Slovakien. Föräldrars utövande av rättigheter och skyldigheter regleras genom lagstiftningen i det land där barnet har sin stadigvarande hemvist.

Bestämmelserna i lagen om internationell privaträtt och processrätt tillämpas bara i avsaknad av ett internationellt avtal, eller om ett befintligt internationellt avtal inte innehåller några lagvalsregler för fastställande av tillämplig lag.

Utöver 1996 års Haagkonvention är Slovakien också bundet av ett antal bilaterala avtal som innehåller bestämmelser om tillämplig lagstiftning. Dessa bestämmelser har företrädare framför bestämmelserna i lagen om internationell privaträtt och processrätt i förfaranden som rör föräldrars rättigheter och skyldigheter. Dessa bilaterala avtal är som följer:

Bulgarien: Avtal mellan Tjeckoslovakien och Bulgarien om rättshjälp och reglering av rättsliga förhållanden som rör civil-, familje- och brottsmål (Sofia den 25 november 1976, dekret nr 3/1978).

Kroatien: Slovenien: Avtal mellan Tjeckoslovakien och Jugoslavien om rättshjälp och reglering av rättsliga förhållanden som rör civil-, familje- och brottsmål (Belgrad den 20 januari 1964, dekret nr 207/1964).

Ungern: Avtal mellan Tjeckoslovakien och Ungern om rättshjälp och reglering av rättsliga förhållanden som rör civil-, familje- och brottsmål (Bratislava den 28 mars 1989, ref. nr 63/1990).

Polen: Avtal mellan Tjeckoslovakien och Polen om rättshjälp och reglering av rättsliga förhållanden som rör civil-, familje- och brottsmål (Warszawa den 21 december 1987, dekret nr 42/1989).

Rumänien: Avtal mellan Tjeckoslovakien och Rumänien om rättshjälp och reglering av rättsliga förhållanden som rör civil-, familje- och brottsmål (Prag den 25 oktober 1958, dekret nr 31/1959).

Senaste uppdatering: 14/01/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Föräldraansvar - Sverige

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldraansvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldraansvar?

"Föräldraansvar" omfattar bl.a. rättigheter och skyldigheter i samband med omsorgen om barnets person och egendom, t.ex. frågor som rör vårdnad om barn, barn boende, umgänge med barn och förmynderskap

Med vårdnad avses det juridiska ansvaret för barnets person. Vårdnadshavaren har en rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter, till exempel var barnet ska bo och vilka skola barnet ska gå i. Vårdnadshavaren ansvarar för att barnets behov av omvårdnad, trygghet och en god fostran blir tillgodosett. Barnets vårdnadshavare ansvarar också för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till dess ålder, utveckling och övriga omständigheter samt ska bevaka att barnet får tillfredsställande försörjning och utbildning. I takt med barnets stigande ålder och utveckling ska vårdnadshavaren ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldraansvaret för ett barn?

Vanligtvis är det barnets föräldrar eller en av dem som är vårdnadshavare. Om barnets föräldrar är gifta med varandra när barnet föds, har föräldrarna automatiskt gemensam vårdnad om barnet. Gifter sig föräldrarna först senare, får de genom äktenskapet automatiskt gemensam vårdnad. Om ett barns föräldrar inte är gifta med varandra när barnet föds, står barnet under moderns vårdnad. Föräldrarna kan dock på ett enkelt sätt – genom en registrering – få gemensam vårdnad. Fadern kan också väcka talan i domstol om att få gemensam vårdnad eller ensam vårdnad om barnet.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldraansvar över sina barn?

I vissa fall kan vårdnaden om ett barn flyttas över från ett barns föräldrar eller en av dem till en särskilt förordnad vårdnadshavare. En sådan överflyttning kan bli aktuell om en förälder gör sig skyldig till missbruk eller försummelse eller i övrigt brister i omsorgen om barnet på ett sätt som medför en bestående fara för barnets hälsa eller utveckling. En överflyttning kan också bli aktuell om en eller båda föräldrarna är varaktigt förhindrade att utöva vårdnaden om barnet.

4 Hur fastställs föräldraansvaret för framtiden om föräldrarna skiljer sig eller separerar?

Om föräldrarna skiljer sig, fortsätter den gemensamma vårdnaden utan att domstolen behöver fatta något beslut om det i samband med skilsmässan. Om någon av föräldrarna vill få en ändring i vårdnaden måste de begära att den gemensamma vårdnaden upplöses.

Om någon av föräldrarna vill få en ändring i vårdnaden kan frågan om vårdnad avgöras i domstol. Är föräldrarna ense om en ändring kan de reglera frågan i ett avtal, utan medverkan av domstol. För att vara giltigt ska ett sådant avtal godkännas av socialnämnden. Detsamma gäller för frågan om hos vem av föräldrarna barnet ska bo och hur umgänget med den andra föräldern ska utformas.

5 Om föräldrarna sluter ett avtal om föräldraansvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Avtalet ska vara skriftligt och undertecknas av båda föräldrarna. Det ska dessutom godkännas av socialnämnden i den kommun där barnet är folkbokfört.

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldraansvaret?

Kommunen har, genom socialnämnden, en skyldighet att erbjuda föräldrar samtal under sakkunnig ledning i syfte att nå enighet i frågor rörande vårdnad, boende och umgänge (samarbetssamtal). Samarbetssamtal är frivilliga, de förutsätter således att båda föräldrarna gemensamt efterfrågar samtal. Om föräldrarna kan enas i frågor om vårdnad, boende och umgänge kan de skriva ett avtal som efter socialnämndens godkännande får samma betydelse som en dom i domstol.

Om föräldrarna vänder sig till domstol kan domstolen hänvisa dem till socialnämnden för samarbetssamtal, om sådana samtal inte tidigare har genomförts och domstolen bedömer att det finns förutsättningar för samförstånds lösningar. Har föräldrarna genomfört samarbetssamtal, men inte kommit överens, kan domstolen i stället utse en person att medla mellan föräldrarna. Domstolen har en generell skyldighet att verka för samförstånds lösningar i mål om vårdnad, boende och umgänge.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Domstolen kan besluta om

vårdnad (ensam eller gemensam vårdnad),

barnet boende (vem av föräldrarna barnet ska bo hos eller om barnet ska bo växelvis hos föräldrarna), och

umgänge (barnets rätt till umgänge med den förälder som barnet inte bor hos).

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

Den förälder som har ensam vårdnad om barnet har rätt att ensam besluta om barnets personliga angelägenheter. Vårdnadshavaren behöver inte samråda med den andra föräldern eller ha dennes godkännande i dessa frågor. Barnet har dock rätt till umgänge med den andre föräldern och vårdnadshavaren har en skyldighet att tillgodose denna rätt. Vårdnadshavaren har även en skyldighet att till den andre föräldern lämna upplysningar som kan underlätta umgänget med barnet.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Gemensam vårdnad innebär att föräldrarna tillsammans ska besluta om barnets personliga angelägenheter. Utgångspunkten är att föräldrarna måste enas i alla frågor som rör barnet. Oenighet i frågor om umgänge och barnets boende kan dock avgöras av domstol (se ovan).

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

En förälder kan väcka talan i frågor om vårdnad, boende eller umgänge vid den tingsrätt där barnet har sin hemvist. Om det inte finns någon behörig tingsrätt är Stockholms tingsrätt behörig. Frågor om vårdnad, boende och umgänge kan också tas upp i ett mål om äktenskapsskillnad.

En stämningsansökan ska vara skriftlig och egenhändigt undertecknad av käranden eller dennes ombud. Ansökan ska innehålla uppgifter om parterna, ett bestämt yrkande, dvs. vad man vill att domstolen ska döma till, bakgrunden till yrkandet, en uppgift om de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis samt en uppgift om sådana omständigheter som gör domstolen behörig. De skriftliga bevis som åberopas bör ges in tillsammans med ansökan.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Frågor om vårdnad, boende och umgänge är indispositiva.

Rent allmänt gäller att frågor om vårdnad, boende och umgänge ska handläggas skyndsamt. Domstolen får besluta interimistiskt om vårdnad, boende och umgänge. Ett interimistiskt beslut kan t.ex. avse frågan var barnet ska bo under tiden tvisten pågår och gäller för tiden till dess att frågan har avgjorts genom ett beslut som har vunnit laga kraft.

Även om det inte finns någon särskild formell ordning för speciellt skyndsamt handläggning av frågor om vårdnad, boende och umgänge görs i varje enskilt fall en bedömning av hur brådskande ärendet är.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

I mål om vårdnad, boende och umgänge är huvudregeln att vardera parten står för sina egna rättegångskostnader.

Rättshjälp kan beviljas om förutsättningarna för detta är uppfyllda.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

En tingsrätts dom eller beslut om vårdnad, boende eller umgänge får överklagas till hovrätten. För att hovrätten ska ta upp överklagandet till prövning krävs dock först att prövningstillstånd beviljas.

En hovrätts dom eller beslut får överklagas till Högsta domstolen. För att Högsta domstolen ska ta upp överklagandet till prövning krävs prövningstillstånd.

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Det går att verkställa domar, beslut eller avtal om vårdnad, boende eller umgänge. Verkställighet söks hos tingsrätten i den ort där barnet har sin hemvist.

Om det inte finns någon behörig domstol, tas frågan om verkställighet upp i Stockholms tingsrätt.

Tingsrätten kan besluta om olika åtgärder. I första hand söker man vanligtvis få barnet överlämnat på frivillig väg. Går inte det, kan rätten i sista hand besluta om vite eller hämtning. Ett vitesföreläggande innebär att den som har hand om barnet hotas med att få betala en kännbar summa pengar, om inte han eller hon lämnar ifrån sig barnet. Hämtning är en mycket ovanlig åtgärd som bara beslutas om det inte går att lösa situationen på något annat sätt och för att undvika att barnet lider allvarig skada. Det innebär att polisen hämtar barnet och överlämnar det till vårdnadshavaren.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

I vissa fall gäller Bryssel II-förordningen. Ansökan om verkställbarhetsförklaring görs i Sverige i Svea hovrätt.

I andra fall gäller för de länder som har tillträtt 1980 års Europarådskonvention och 1996 års Haagkonvention dessa konventioner. Ansökan om verkställighet enligt 1980 års Europarådskonvention görs i den tingsrätt i den ort där barnet har sin hemvist. Ansökan om verkställbarhet enligt 1996 års Haagkonvention görs i Svea hovrätt.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

Bestämmelser om detta finns i Bryssel II-förordningen.

I övrigt får en invändning om att ett avgörande inte gäller eller inte är verkställbart göras i de fall där frågan aktualiseras.

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Huvudregeln är att lagen i det land där barnet har hemvist tillämpas.

Senaste uppdatering: 13/09/2016

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.